

ΥΛΙΚΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΗΜΕΡΙΔΑ ΤΟΥ ΚΣ ΤΗΣ ΚΝΕ
ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΙΣ ΕΞΑΡΤΗΣΕΙΣ

Επιμέλεια:

**Επιτροπή κατά των Ναρκωτικών
και των Εξαρτήσεων του ΚΣ της ΚΝΕ**

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2026

ΚΝΕ
web: www.kne.gr / info@kne.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	7
-----------------------	----------

Κεντρική Εισήγηση	11
--------------------------------	-----------

Δημήτρης Κουτσούμπας,
Γενικός Γραμματέας της ΚΕ του ΚΚΕ

1η Ενότητα: Κοινωνία - Άνθρωπος - Εξαρτήσεις	29
---	-----------

Κυριάκος Ιωαννίδης
*Διδάκτωρ Κοινωνιολογίας, μέλος ΚΕ του ΚΚΕ,
υπεύθυνος του Τμήματος Παιδείας και Ερευνας*

Η ουσία του ανθρώπου είναι το σύνολο των κοινωνικών
σχέσεων: Μια προσπάθεια μαρξιστικής προσέγγισης
στις σύγχρονες εξαρτήσεις.....

29

Αποστόλης Χαρίσης
*Διδάκτωρ Κοινωνιολογίας, μέλος της
Ιδεολογικής Επιτροπής της ΚΕ του ΚΚΕ*

Σχετικά με τον τρόπο ζωής.
Ορισμένες πλευρές για τη νεολαία και τις εξαρτήσεις.....

38

2η Ενότητα: Ουσιοεξαρτήσεις	51
--	-----------

Ελένη Μπικάρη
*Κοινωνιολόγος, μέλος της ΚΕΟΕ του ΚΚΕ και υπεύθυνη του Τμήματος
της ΚΕ του ΚΚΕ Κατά των Ναρκωτικών και των Εξαρτήσεων*

Ναρκωτικά: Ο διπλός στόχος του συστήματος
και η θεωρία του “λειτουργικού χρήστη”.....

51

Ρούλα Γεωργιάδου
*Ψυχίατρος μέλος του Τμήματος της ΚΕ του ΚΚΕ Κατά των Ναρκωτικών
και των Εξαρτήσεων*

Μύθοι και αλήθειες για την κάνναβη:
Κερδοφόρες μπίζνες με θύμα τις νεανικές συνειδήσεις.....

59

Σοφία Σκλαβενίτη

Ψυχολόγος - ψυχοθεραπεύτρια, μέλος του Τμήματος της ΚΕ του ΚΚΕ
Κατά των Ναρκωτικών και των Εξαρτήσεων

Αλκοόλ: Από την κοινωνική χρήση έως την εξάρτηση.

Όψεις του ζητήματος.....70

3η Ενότητα: Συμπεριφορικές εξαρτήσεις:

Τζόγος, social media, gaming.....83

Ορέστης Παπαγιαννόπουλος

Ψυχολόγος - ψυχοθεραπευτής, μέλος του Τμήματος της ΚΕ του ΚΚΕ
Κατά των Ναρκωτικών και των Εξαρτήσεων

Τζόγος: Ψυχολογική και αξιακή εξάρτηση

σε ένα φαινόμενο με αμύθητη κερδοφορία.....83

Έλενα Μποτζιολή

Μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ

Ποστάρω, άρα υπάρχω; Η ζωή, η επικοινωνία και η
“κοινωνικοποίηση” μέσα από

τον παραμορφωτικό φακό των social media.....91

Ιλιάννα Ναζεντιάδου

Ψυχολόγος - ψυχοθεραπεύτρια, μέλος του Τμήματος της ΚΕ του ΚΚΕ
Κατά των Ναρκωτικών και των Εξαρτήσεων

Gaming: Όταν το παιχνίδι δίνει τη θέση του

στην εξάρτηση.....104

4η Ενότητα: Η πάλη ενάντια σε όλα τα ναρκωτικά

και τις εξαρτήσεις.....113

Σελήνη Καπερώνη

Ψυχολόγος - ψυχοθεραπεύτρια

Χαιρετισμός εκ μέρους

του Εθνικού Συμβουλίου κατά των Ναρκωτικών.....113

Μυρτώ Καλτικοπούλου

Ψυχολόγος- ψυχοθεραπεύτρια, μέλος του ΚΣ της ΚΝΕ, επικεφαλής της Επιτροπής κατά των Ναρκωτικών και των Εξαρτήσεων του ΚΣ της ΚΝΕ

Η ανατρεπτική δράση της ΚΝΕ για τη νεολαία
πρωταγωνίστρια και όχι στο περιθώριο
της κοινωνικής ζωής.....**119**

Παναγιώτης Κατηφές

Κοινωνιολόγος, σύμβουλος εξαρτήσεων, στέλεχος του ΚΚΕ

Εκτιμήσεις και συμπεράσματα απο την πείρα της ΕΣΣΔ
στην πάλη ενάντια στις εξαρτήσεις και τα ναρκωτικά.....**127**

Λεμονιά Φακάρου

Ψυχολόγος, μέλος του ΔΣ του Συλλόγου Εργαζομένων ΕΟΠΑΕ

Πρόληψη - θεραπεία - κοινωνική επανένταξη.
Οι επιπτώσεις από την ίδρυση του ΕΟΠΑΕ.....**137**

Κλείσιμο της ημερίδας.....147

Θοδωρής Κωτσαντής

Γραμματέας του ΚΣ της ΚΝΕ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στην έκδοση που κρατάς στα χέρια σου περιλαμβάνονται τα υλικά της ημερίδας ενάντια στις εξαρτήσεις, που πραγματοποίησε το Κεντρικό Συμβούλιο της Κομμουνιστικής Νεολαίας Ελλάδας, με τίτλο «Σκεφτόμαστε καθαρά! Δρούμε συλλογικά! Ζούμε πραγματικά!». Η ημερίδα πραγματοποιήθηκε με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα κατά των Ναρκωτικών (26 Ιουνίου) την Κυριακή 28 Ιουνίου 2026, στην αίθουσα «Γεώργιος Καράντζας» του Μεγάρου της ΕΣΗΕΑ στην Αθήνα.

Η σημασία της συγκεκριμένης ημερίδας για το κοινωνικό φαινόμενο των πολύμορφων εξαρτήσεων γίνεται εύκολα αντιληπτή, όπως και η επικαιρότητά της. Απασχολεί και προβληματίζει χιλιάδες νέους και νέες, μαθητές-τριες, φοιτητές-τριες, εργαζόμενους-νες, νέους γονείς, αλλά και επιστήμονες που αναπτύσσουν σχετική ερευνητική εργασία.

Η διόγκωση του προβλήματος είναι ορατή γύρω μας, ενώ παράλληλα επιβεβαιώνεται από τα στοιχεία ερευνών, σε μια περίοδο όπου με κάθε τρόπο φανερώνεται ότι ο καπιταλισμός σαπίζει και έχει να προσφέρει μόνο πολέμους, αδιέξοδα, κρίσεις και κοινωνική παρακμή, με πολύπλευρες συνέπειες στη ζωή της νεολαίας. Οι διάφορες εξαρτήσεις είναι μια έκφραση αυτής ακριβώς της δυσφορίας των νέων ανθρώπων μέσα στους σύγχρονους όρους ζωής, στις συνθήκες κοινωνικής και πολιτισμικής παρακμής. Σε αυτό το έδαφος, πληθαίνουν τα παραδείγματα που επιβεβαιώνουν ότι στον βωμό της κερδοφορίας των μονοπωλιακών ομίλων, αλλά και των σχεδιασμών για την σταθερότητα της καπιταλιστικής εξουσίας θυσιάζονται η ψυχή, η καρδιά, το μυαλό της νέας γενιάς.

Η ημερίδα της ΚΝΕ διαφέρει ποιοτικά σε σχέση με άλλες που πραγματοποιούνται σε αυτήν τη φάση, που μεγαλώνει ο προβληματισμός για το συγκεκριμένο θέμα και αποκτά μια άλλη διάσταση και δυναμική. Αυτή η διαφορά έγκειται στο ίδιο το κίνητρό της ημερίδας, της επιστημονικής αναζήτησης και του προβληματισμού που ανέδειξε. Πρόκειται για ένα κίνητρο

που ξεπερνά απλώς τη διατύπωση της ανησυχίας ή την περιγραφή παραγόντων που επιδρούν στο πρόβλημα. Ακριβώς επειδή το ΚΚΕ αμφισβητεί εφ' όλης της ύλης αυτό το σύστημα, επειδή έχει επεξεργασμένο Πρόγραμμα εξουσίας για την οικοδόμηση μιας άλλης κοινωνίας, τον σοσιαλισμό, μπορεί σήμερα επιστημονικά, τεκμηριωμένα, δυναμικά να παρακολουθεί και να διαμορφώνει σύγχρονες επεξεργασίες για σύνθετα κοινωνικά φαινόμενα, να αποκαλύπτει τις κοινωνικές αιτίες τους, να φωτίζει τους κοινωνικούς και πολιτικούς όρους για την αντιμετώπισή τους και να πρωτοστατεί στην πάλη για την απελευθέρωση του ανθρώπου από κάθε είδους εξάρτηση και σκλαβιά.

Στην έκδοση των υλικών της ημερίδας, μέσα από ένα σύνολο παρεμβάσεων, αναδεικνύονται οι σύγχρονες επεξεργασίες του ΚΚΕ, το θεωρητικό, ιδεολογικό και επιστημονικό τους υπόβαθρο για τις σύγχρονες εκφάνσεις του κοινωνικού φαινομένου των εξαρτήσεων μέσα από τις θεματικές ενότητες, όπως για την πορεία της τοξικοεξάρτησης και της χρήσης ουσιών, την προβληματική σχέση και εξάρτηση από το αλκοόλ, την εξάρτηση από τα social media και το gaming, τον τζόγο, παρουσιάζοντας και ορισμένα νέα στοιχεία της μελέτης του Τμήματος της ΚΕ του ΚΚΕ κατά των Ναρκωτικών και των Εξαρτήσεων.

Όλα τα παραπάνω, συμβάλουν ώστε η ανησυχία και ο προβληματισμός νέων ανθρώπων, μαθητών, φοιτητών, γονιών, επιστημόνων, για τις διαστάσεις που καταγράφουν οι διαφορές εξαρτήσεων να μετατραπούν σε αγώνα και διεκδίκηση, για να δυναμώσει ένα πανελλαδικά συντονισμένο κίνημα που θα διαπαιδαγωγεί αγωνιστικά, θα καλλιεργεί άλλες αξίες και ιδανικά, βαδίζοντας στον δρόμο της ανατροπής, για μια κοινωνία όπου ο εργαζόμενος άνθρωπος και οι ανάγκες του θα βρίσκονται στο επίκεντρο και όχι στο περιθώριο της κοινωνικής ζωής.

Η ημερίδα αποτελεί συμβολή στη δράση της ΚΝΕ για τη συγκέντρωση νεανικών δυνάμεων στην πάλη για την επαναστατική ανατροπή, για τον σοσιαλισμό-κομμουνισμό. Επιδίδκει να εμπλουτίσει το περιεχόμενο της παρέμβασής μας στη νεολαία.

Στοχεύουμε όλ' αυτά τα ζητήματα να γίνουν οργανικό στοιχείο της δράσης των Οργανώσεων της ΚΝΕ, ώστε, με τον αντίκτυπο της δράσης τους και βρίσκοντας μέσα από αυτή διέξοδο οι νεανικές ανησυχίες, να διαμορφώνεται και ένα ισχυρό ρεύμα αυτοπεποίθησης και νεανικής αντίστασης ενάντια στη χρήση και στον τρόπο ζωής που τη συνοδεύει, σε διαρκή αντιπαράθεση με το σύστημα, τη ναρκοκουλτούρα, την προσπάθεια να δοθεί άλλοθι στη μία ή στην άλλη μορφή εξάρτησης.

Με αυτές τις σκέψεις, ευελπιστούμε η συγκεκριμένη έκδοση να αποτελεί ένα όπλο στα χέρια κάθε νέου και νέας που αναζητά σήμερα διέξοδο από τα αδιέξοδα που γεννά το καπιταλιστικό σύστημα.

Επιτροπή κατά των Ναρκωτικών και των Εξαρτήσεων του Κεντρικού Συμβουλίου της ΚΝΕ

Σεπτέμβριος 2026

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΙΣΗΓΗΣΗ

Δημήτρης Κουτσούμπας

Γενικός Γραμματέας της ΚΕ του ΚΚΕ

Φίλες και φίλοι.

Συντρόφισσες και σύντροφοι.

Αναμφίβολα, η σημερινή ημερίδα που οργανώνει το Κεντρικό Συμβούλιο της ΚΝΕ είναι ιδιαίτερα σημαντική. Καταπιάνεται με ένα ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα, αυτό των πολύμορφων εξαρτήσεων και φυσικά της χρήσης και εξάρτησης από τις ναρκωτικές ουσίες, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα κατά των Ναρκωτικών.

Ένα πρόβλημα που παρατηρούμε όλοι γύρω μας. Απασχολεί και προβληματίζει χιλιάδες νέους, μαθητές, φοιτητές, εργαζόμενους, νέους γονείς, αλλά και επιστήμονες που αναπτύσσουν σχετική ερευνητική εργασία. Ένα πρόβλημα βαθιά κοινωνικό και σύνθετο, γιατί στον πυρήνα του αφορά τη ζωή των ανθρώπων στη σημερινή κοινωνία.

Το Κόμμα μας και η ΚΝΕ δεν ασχολούνται με αυτά τα ζητήματα εθιμοτυπικά ή επικοινωνιακά, μόνο μπροστά σε επετείους ή συμβάντα, αλλά με συνέχεια και σταθερότητα. Πρωτοστατούμε και πρωτοπορούμε με τις θέσεις και τη δράση μας για όλες τις πλευρές της ζωής του λαού και της νεολαίας.

Γι' αυτό και η δράση του ΚΚΕ και της ΚΝΕ έχει αφήσει αποτύπωμα στην πάλη ενάντια στα ναρκωτικά και τα τελευταία χρόνια ενάντια στις εξαρτήσεις και μάλιστα κόντρα στο ρεύμα. Κόντρα στο ρεύμα της ναρκοκουλούρας, της καλλιέργειας ανοχής στη χρήση ναρκωτικών ουσιών απ' όλα τα αστικά κόμματα, που, με βάση τις κατευθύνσεις της ΕΕ, έβλεπαν "μπίζνες" και "επενδυτικές ευκαιρίες" στη διάδοση των ναρκωτικών ουσιών διάφορων τύπων. Με θύμα το μυαλό και την ψυχή των νέων. Προβάλλοντας και καλλιεργώντας αντιεπιστημονικές θεωρίες, όπως τον διαχωρισμό των ναρκωτικών σε "σκληρά και μαλακά" ή όπως τώρα προβάλεται η θεωρία του "λειτουργικού χρήστη".

Αλλά και κόντρα στο ρεύμα της υπερπροβολής και της καλλιέργειας αυταπατών για τη χρήση και τον ρόλο των social media, το Κόμμα μας είχε τονίσει τους κινδύνους για τη χρήση τους, ιδιαίτερα για τις μικρότερες ηλικίες, που προκύπτουν από το ότι το διαδίκτυο και τα social media βρίσκονται στην ιδιοκτησία των μεγάλων καπιταλιστικών επιχειρήσεων και αυτές καθορίζουν το περιεχόμενό τους με βάση τους οικονομικούς, ιδεολογικούς, πολιτικούς σκοπούς του συστήματος για τη χειραγώγηση της σκέψης και της συνείδησης της νεολαίας.

Όλ' αυτά, όμως, πηγάζουν από την ίδια την αντίληψή μας για τον άνθρωπο ως κοινωνικό όν, από τις συνεχώς διευρυνόμενες κοινωνικές ανάγκες του, που αναπτύσσονται και εξελίσσονται μέσα στην εποχή που ζει. Από εκεί προκύπτει η αφετηρία της στάσης μας απέναντι στα ναρκωτικά και τις εξαρτήσεις. Δεν τα αντιμετωπίζουμε ούτε φοβικά, ούτε "ηθικίστικα", αλλά στην πραγματική τους διάσταση.

Η αντίληψή μας ξεκινά από την αφετηρία που τοποθετεί τον άνθρωπο, τον παραγωγό του κοινωνικού πλούτου, στο επίκεντρο και όχι στο περιθώριο της κοινωνικής ζωής, από την

ανάγκη της απελευθέρωσης από τα δεσμά της εκμετάλλευσης. Έχουμε αποφασιστικό μέτωπο, γιατί συγκρουόμαστε με το σύστημα και τη στάση ζωής που καλλιεργεί.

Προβάλλουμε, λοιπόν, τη δύναμη του ανθρώπου «να σκέφτεται καθαρά, να ζει πραγματικά, να δρα συλλογικά», να είναι πρωταγωνιστής στην πάλη για ζωή με βάση τις σύγχρονες δυνατότητες του 21ου αιώνα, στον αγώνα για να την κατακτήσει.

Εξάλλου, οι διάφορες εξαρτήσεις είναι μια έκφραση αυτής ακριβώς της δυσφορίας των νέων ανθρώπων μέσα στους σύγχρονους όρους ζωής, στις συνθήκες κοινωνικής και πολιτισμικής παρακμής. Γι' αυτό και πλέον διαχέονται και συνδέονται με όλες τις πλευρές του τρόπου ζωής.

Έτσι, όταν αυτή η δυσφορία δε βρίσκει τρόπο να στραφεί προς το σύστημα, τότε στρέφεται προς τον ίδιο τον άνθρωπο, που αναζητεί όσα στερείται και οδηγείται στη φυγή και στην αποξένωση.

Φίλες και φίλοι.

Και με τη σημερινή πρωτοβουλία της ΚΝΕ, θα λέγαμε ότι επιβεβαιώνεται πως το ΚΚΕ είναι το μόνο κόμμα που στέκεται με ευθύνη και αποφασιστικότητα, με όραμα και προοπτική απέναντι σε όλα όσα απασχολούν τη νέα γενιά.

Και αυτό συμβαίνει ακριβώς γιατί το Κόμμα μας έχει το βλέμμα του στο μέλλον. Αντιμετωπίζει τη νεολαία κοιτώντας τη στα μάτια, με εμπιστοσύνη ότι μπορεί σήμερα με την πάλη της να δώσει διέξοδο στον σάπιο αυτόν κόσμο που ασφυκτιά. Την καλούμε να βρει διέξοδο στον αγώνα, στη ζωή και όχι στις διάφορες εξαρτήσεις και τη φυγή.

Αποκτούμε αυτήν την πολύ δυναμική σχέση με τη νέα γενιά, τις αγωνίες, τους προβληματισμούς και τα όνειρά της, ακριβώς γιατί η στρατηγική μας αφορά το παρόν και το μέλλον της. Δίνει διέξοδο στη σκέψη και στη δράση της, φωτίζοντας την πραγματική δυνατότητα να ζήσει σε μια ανώτερη κοινωνία, χωρίς εκμετάλλευση, αδιέξοδα και αποξένωση, που ταλανίζουν τη σημερινή νέα γενιά.

Είναι, θα λέγαμε, ένα ζήτημα επαναστατικό, γιατί, όπως χαρακτηριστικά σημείωνε ο κομμουνιστής επαναστάτης γιατρός Ερνέστο Τσε Γκεβάρα, *«σημαντική επαναστατική φιλοδοξία είναι η απελευθέρωση του ανθρώπου από την αποξένωσή του»*.

Όλ' αυτά τα χρόνια, παρακολουθούμε συστηματικά τις νέες εξελίξεις και τάσεις, μελετάμε το κοινωνικό φαινόμενο των εξαρτήσεων και τις διάφορες εκφάνσεις του, επικαιροποιούμε και εμπλουτίζουμε τις θέσεις μας. Είναι ενδεικτικό ότι το Κόμμα μας λειτουργεί στο πλαίσιο της Κεντρικής Επιτροπής ειδικό Τμήμα κατά των Ναρκωτικών ήδη από τη δεκαετία του 1980, όπου με επιστημονικές επεξεργασίες έχει διαμορφώσει ολοκληρωμένη θέση και πλαίσιο διεκδικήσεων.

Με αυτήν την πείρα και με τα ίδια μεθοδολογικά εργαλεία, μελετήσαμε επίσης τη σχέση του ανθρώπου με το αλκοόλ και επεξεργαστήκαμε θέσεις και πλαίσιο πάλης, καταλήγοντας σε έκδοση προσούρας.

Επίσης, αυτήν την περίοδο προχωράμε και σε επεξεργασίες για τις συμπεριφορικές εξαρτήσεις, όπως η εξάρτηση και η προβληματική σχέση με τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, ο διαδικτυακός τζόγος, τα διάφορα ηλεκτρονικά παιχνίδια.

Και με τη σημερινή ημερίδα, απευθύνουμε κάλεσμα στη νεολαία να βαδίζει κόντρα στο ρεύμα, με το κεφάλι ψηλά, να αμφισβητήσει την υποταγή και τον συμβιβασμό, να πει όχι σε όλα τα ναρκωτικά και τις εξαρτήσεις, να πει ναι στον αγώνα για όσα δικαιούνται και της τα στερούν τον 21ο αιώνα. Να μην αναζητά τη φυγή σε έναν κόσμο που δε χωράει τα όνειρά της, αλλά να παλέψει για να τον αλλάξει.

Φίλες και φίλοι, συντρόφισσες και σύντροφοι.

Οι έρευνες, οι μελέτες και όσα γράφονται κατά καιρούς σοκάρουν, αποκαλύπτοντας τα κατορθώματα ενός συστήματος που σαπίζει. Αυτή του η σήψη αντανακλάται σε όλες τις πλευρές της ζωής.

Είναι ενδεικτικό ότι το 2025 στην Ελλάδα σημειώθηκε ρεκόρ 25ετίας στη χρήση ναρκωτικών από μαθητικές και εφηβικές ηλικίες.

Το 13% των 16χρονων έχει κάνει χρήση ναρκωτικών ουσιών, με την πολυδιαφημισμένη κάνναβη να είναι η ουσία πρώτης επαφής. Το 48% των 16χρονων αναφέρει ότι αντιμετωπίζει προβλήματα από τη χρήση Social Media που εκδηλώνονται πολύμορφα, όπως η έλλειψη ύπνου, η αδυναμία νοητικής συγκέντρωσης κ.ά. Ενώ στοιχεία καταγράφουν ότι το 36% των 16χρονων έχει τζογάρει.

Όλ' αυτά δεν είναι ασύνδετα με τους όρους ζωής τους συνολικά. Δείτε, για παράδειγμα, ότι το 74% των φτωχών οικογενειών με παιδιά έως 15 ετών αδυνατεί να τους παρέχει εξωσχολική δραστηριότητα. Και όλ' αυτά, όταν 1 στους 2 δε θα πάει διακοπές λόγω κόστους.

Ενώ, την ίδια στιγμή, έρευνες στην ΕΕ αποτυπώνουν ένα συνολικότερο ζήτημα, ότι το 46% στην ΕΕ αντιμετωπίζει συναισθηματική ή ψυχοκοινωνική δυσκολία.

Τα στοιχεία είναι αδιαμφισβήτητα και αποτυπώνουν ότι οι εξαρτήσεις έχουν πάρει επιδημικές διαστάσεις στις σύγχρονες καπιταλιστικές κοινωνίες.

Οι ευθύνες της κυβέρνησης της ΝΔ, αλλά και των προηγούμενων κυβερνήσεων είναι εγκληματικές. Σήμερα, εκδηλώνονται οι συνέπειες αυτής της διαχρονικής πολιτικής.

Όλοι τους, οι κυβερνήσεις, τα κόμματα του συστήματος και η ΕΕ ούτε θέλουν, ούτε μπορούν να αντιμετωπίσουν τη χρήση ουσιών και τις εξαρτήσεις, αφού με την πολιτική τους παράγουν και αναπαράγουν τις αιτίες που οδηγούν στη διόγκωση των εξαρτήσεων.

Υπηρετούν το σύστημα με πολύμορφες επιδιώξεις. Από τη μία, τα αμύθητα κέρδη και, από την άλλη, την καταστολή της σκέψης και την περιθωριοποίηση της δράσης των νέων, ώστε να προωθούν χωρίς αμφισβήτηση την αντιλαϊκή πολιτική τους, και ιδιαίτερα σήμερα, που οξύνονται οι αντιθέσεις του καπιταλιστικού συστήματος και οι φόβοι βαθύτερων κλονισμών. Σε τελική ανάλυση, για όλους αυτούς ο εθισμός σημαίνει σταθερό κέρδος και οι νέοι είναι η σταθερή τους πελατεία. Γι' αυτό και με την πολιτική τους στοχεύουν εκεί.

Γι' αυτό τα τελευταία χρόνια προωθείται η νομιμοποίηση της “ψυχαγωγικής χρήσης” κάνναβης σε όλη την ΕΕ. Υπερπροβάλλονται και διαστρεβλώνονται οι δευτερεύουσες ιδιότητες της κάνναβης και αποκρύπτεται ότι η βασική της ιδιότητα είναι αυτή της ναρκωτικής ουσίας, με όλες τις επιπτώσεις που αυτό συνεπάγεται στη σωματική και ψυχική υγεία και την κοινωνική ζωή.

Γι' αυτό και στηρίζονται ποικιλοτρόπως οι μεγάλες πλατφόρμες που ιεραρχούν τις μικρές ηλικίες ως σίγουρη και μακροχρόνια πελατεία, γιατί έτσι λειτουργεί ο καπιταλισμός. Προσαρμόζουν τις λειτουργίες τους εξατομικευμένα, ώστε να γίνονται πιο ελκυστικές, αξιοποιούν τα ενδιαφέροντα των χρηστών, συνυπολογίζουν την ψυχολογία τους για να πλασάρουν το εμπόρευσμά τους.

Διαμορφώνουν δηλαδή έναν σχεδιασμό με στόχο τον εθισμό. Γιατί ο εθισμός μεγαλώνει τη ζήτηση και μεταφράζεται σε ακόμη μεγαλύτερα κέρδη. Γι' αυτό οργανώνονται διαφημιστικές καμπάνιες αξιοποιώντας αντιεπιστημονικές θεωρίες, όπως ο “λειτουργικός χρήστης” ναρκωτικών, ο τζογαδόρος που «παίζει υπεύθυνα» κλπ.

Σήμερα, και με τη χρήση συστημάτων Τεχνητής Νοημοσύνης, αξιοποιούν ενδιαφέροντα, προσωπικά στοιχεία, το προφίλ των “παικτών” και χρηστών, για να τους οδηγούν ή να τους κρατάνε στον εθισμό, τελικά να μεγαλώνουν την πελατεία και το κέρδος τους.

Είναι ενδεικτικό ότι η νομιμοποίηση του ηλεκτρονικού τζόγου και το ευνοϊκό πλαίσιο κερδοφορίας του ήταν νόμος του μνημονίου ήδη από το 2010, όπου ο τζόγος αναφερόταν ως «παράγοντας ανάπτυξης».

Δεν μπορούν, λοιπόν, να πέφτουν από τα σύννεφα οι εκπρόσωποι ΕΕ, κυβερνήσεων και οι υποστηρικτές τους με τα στοιχεία και τα ποσοστά των εξαρτήσεων στους νέους. Το σύνθημα «Τα κέρδη τους ή οι ζωές μας» εκφράζεται χαρακτηριστικά και σε αυτό το ζήτημα.

Φέτος, κλείνουν δύο χρόνια απ' όταν η κυβέρνηση της ΝΔ έφερε μέσα στο κατακαλόκαιρο και με διαδικασίες fast track,

ένα νομοσχέδιο επικίνδυνο, εγκληματικό, αντιεπιστημονικό, που ολοκλήρωσε την ευρωενωσιακής κοπής ψυχιατρική “μεταρρύθμιση”, βάζοντας ταφόπλακα στις δημόσιες υπηρεσίες απεξάρτησης και πρόληψης.

Επιβεβαιώθηκε ότι ο στρατηγικός στόχος αυτού του νομοθετήματος ήταν να ξεφορτωθεί το κράτος την υποχρέωσή του να αναπτύσσει και να παρέχει το ίδιο άμεσες υπηρεσίες, να περιορίσει τον ρόλο του –αφού είναι και “επιτελικό”– και να “πετάξει το μπαλάκι” της ατομικής ευθύνης στον χρήστη και στην οικογένειά του. Ενώ ταυτόχρονα, ανοίγει την πόρτα σε ιδιώτες και ΜΚΟ και διάφορους “φιλεύσπλαχνους”. Είναι προκλητικό και εξοργιστικό, κόντρα στις ανάγκες του λαού και της νεολαίας.

Τη στιγμή που ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας εντοπίζει το 25% να αντιμετωπίζει προβλήματα πρόσβασης σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας, η κυβέρνηση έβαλε ταφόπλακα στις δημόσιες υπηρεσίες ψυχικής υγείας, σχεδιάζοντας το κλείσιμο για 2 από τα 3 εναπομείναντα ειδικά ψυχιατρικά νοσοκομεία. Μάλιστα, τα μεγαλύτερα κενά εντοπίζονται στις υπηρεσίες ψυχικής υγείας για παιδιά και εφήβους και, δεδομένης της έλλειψης δημόσιων μονάδων ψυχικής υγείας, χιλιάδες οικογένειες

οδηγούνται στον ιδιωτικό τομέα, βάζοντας βαθιά το χέρι στην τσέπη.

Μέσα από αυτόν τον δρόμο, μπροστά στις αυξημένες ανάγκες για υπηρεσίες ψυχικής υγείας, από την κυβέρνηση προωθείται η ανάπτυξη υπηρεσιών που ανήκουν σε ΜΚΟ και άλλες εταιρείες, όχι με κριτήριο τις ανάγκες, αλλά με τη λογική “κόστους-οφέλους” με χαμένους τους ασθενείς και τους εργαζόμενους.

Και έχει το θράσος ο σημερινός υπουργός Υγείας, από τη μία, να κλείνει προγράμματα θεραπείας και πρόληψης και, από την άλλη, να διαφημίζει στο TikTok την ίδρυση της πρώτης επίσημης ιδιωτικής μονάδας απεξάρτησης στη χώρα μας, αξιοποιώντας πάλι νόμο του ΣΥΡΙΖΑ για τους όρους λειτουργίας στην Ελλάδα των ιδιωτικών μονάδων απεξάρτησης. Όλ’ αυτά δεν αποτελούν ιδεοληψίες, αλλά συνειδητή επιλογή και διαχέεται και στην πρόληψη και τη θεραπεία.

Τη στιγμή που παρατηρείται μείωση στην ηλικία πρώτης επαφής με τα ναρκωτικά (έως και τα 13 έτη) και που μόλις το 4% των μαθητών Λυκείου παρακολούθησε πρόγραμμα πρόληψης το 2023, η κυβέρνηση αφήνει στον αέρα τα 75 Κέντρα Πρόληψης, αφού δε διασφαλίζεται μετά από το 2027 η λειτουργία τους και δε γίνεται καμιά αναφορά στο σχέδιο νόμου για το μέλλον των εργαζόμενων σε αυτά.

Τη στιγμή που η χρήση ουσιών αυξάνεται στη χώρα μας, που 1 στους 4 εφήβους αναφέρει πως έχει κάνει χρήση ουσιών, η κυβέρνηση βάζει λουκέτο στο ΚΕΘΕΑ, στο “18 ΑΝΩ”, στο “ΑΡΓΩ”, στο “ΙΑΝΟΣ”, στο “ΔΙΑΠΛΟΥΣ”, σε δημόσια και δωρεάν “στεγνά” θεραπευτικά προγράμματα, που έχουν αφήσει το δικό τους αποτύπωμα στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των εξαρτήσεων.

Πρόκειται για προγράμματα με αποτελεσματικότητα που ξεπερνούσε το 70%, καθώς εφαρμόζαν μια επιστημονική θεραπευτική προσέγγιση που πίστευε στη δυνατότητα του εξαρτημένου να απεξαρτηθεί μέσα από τη δουλειά στην κοινότητα, τη σταθερή ουσιαστική θεραπευτική σχέση, με τη στήριξη της οικογένειας, χωρίς υποκατάστατα.

Ξέρετε, υπερασπιζόμαστε αποφασιστικά αυτήν τη φιλοσοφία της πρόληψης και θεραπείας. Μάλιστα, ήταν καταλυτική η συμβολή και οι αγώνες των κομμουνιστών τις προηγούμενες δεκαετίες μέσα από το Εθνικό Συμβούλιο Κατά των Ναρκωτικών, μέσα από τα δημοτικά συμβούλια, με τους κομμουνιστές δημάρχους, με την ανάδειξη των αγώνων και της αντιπαράθεσης μέσα από τον “ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ” και τον “ΟΔΗΓΗΤΗ” από τα τέλη της δεκαετίας του 1970, μέχρι το στήσιμο της “Ιθάκης”, της πρώτης Θεραπευτικής Κοινότητας που ιδρύθηκε στη χώρα μας. Αντίστοιχοι ήταν και οι αγώνες των κομμουνιστών σε όλα τα επίπεδα, μέσα από το φοιτητικό και μαθητικό κίνημα, μέσα από τους συλλόγους γονέων, για να αναπτυχθεί η πρόληψη στη χώρα μας στις αρχές του 1990.

Το ΚΚΕ και η ΚΝΕ βρισκόμαστε στο πλευρό των εργαζόμενων, που βιώνουν σήμερα τεράστιες και σοβαρές επιπτώσεις από αυτήν την πολιτική. Αυτή η πολιτική, η στρατηγική της ΕΕ, που στηρίζουν όλα τα κόμματα του συστήματος είναι δοκιμασμένη και έχει αποτύχει, ακριβώς γιατί δεν αμφισβητεί την αιτία του προβλήματος.

Έτσι, ο ΕΟΠΑΕ είναι ένας οργανισμός που αντιμετωπίζει

την εξάρτηση ως χρόνια ασθένεια και, αντί για την πλήρη απεξάρτηση, ουσιαστικά στοχεύει στη “μείωση της βλάβης” και στη διαμόρφωση του νέου μοντέλου, που είναι ο «λειτουργικός» χρήστης. Δηλαδή, στην αντίληψη ότι «μπορείς να μείνεις εξαρτημένος, αρκεί να μην πεθάνεις, να μη δημιουργείς προβλήματα στη δημόσια υγεία και την ασφάλεια, γιατί μας κοστίζουν και μας χαλάς και την εικόνα της τουριστικής Αθήνας».

Σε αυτήν την κατεύθυνση εξάλλου ήταν και η πολιτική των Χώρων Εποπτευόμενης Χρήσης με βάση τις κατευθύνσεις της ΕΕ, δηλαδή χώροι εποπτευόμενου θανάτου, που χρήστες απλώς γίνονται αόρατοι, αναμένοντας την κατάληξή τους. Μέσα από αυτήν την πολιτική, αποσπάται η κοινωνική επανένταξη του χρήστη από τη θεραπεία, εξοβελίζεται η οικογένεια του χρήστη από τη θεραπεία και τη στήριξη που χρειάζεται, αλλοιώνεται συνολικά τόσο το μοντέλο θεραπείας όσο και της πρόληψης. Δυστυχώς, άμεσα βεβαιώθηκαν, όταν από το βήμα της Βουλής ως Κόμμα καταγγέλλαμε τη οδοστρωτήρας έρχεται με την ίδρυση του ΕΟΠΑΕ.

Επιπλέον, στη ζυγαριά “κόστος-όφελος”, τα δημόσια δωρεάν στεγνά προγράμματα απεξάρτησης, η πρωτογενής πρόληψη και η ολοκληρωμένη ψυχοκοινωνική παρέμβαση είναι κοστοβόρα για το αστικό κράτος.

Κόστος ο αγώνας του εξαρτημένου να θεραπευτεί! Κόστος οι εργαζόμενοι στις κοινωνικές δομές! Κόστος η παιδεία και η υγεία, όπως και οι ζωές των θυμάτων, των νέων παιδιών στο έγκλημα στα Τέμπη!

Κάπως έτσι φτάσαμε στο πρόσφατο περιστατικό με τον τοξικοεξαρτημένο που πέθανε στο σπίτι του, ενώ πριν είχε απορριφτεί η αίτησή του για παροχή βοήθειας από τον συγκεκριμένο οργανισμό. Και μάλιστα, οι καταγγελίες επιβεβαιώνουν ότι δεν πρόκειται για μεμονωμένο περιστατικό.

Φυσικά και αυτό το έγκλημα έχει ιστορία και το αποτύπωμα της πολιτικής ευθύνης όλων των άλλων κομμάτων. Η διαδρομή μέχρι τον ΕΟΠΑΕ αποτυπώνεται στους νόμους των προηγούμενων δεκαετιών, που παρέδωσαν κομμάτια της πρόληψης και της απεξάρτησης σε ιδιώτες και ΜΚΟ.

Στα διακομματικά πορίσματα, που βάφτισαν την εξάρτηση από πολυπαραγοντικό κοινωνικό φαινόμενο ως «χρόνια, υποτροπιάζουσα, αυτοπροκαλούμενη νόσο». Στις αποφάσεις, που μετέφεραν τις μονάδες χορήγησης υποκατάστατων στα δημόσια νοσοκομεία, αποδυναμώνοντας την ψυχοκοινωνική στήριξη προς τους εξαρτημένους. Στους νόμους, που μείωσαν τις ποινές για το εμπόριο ναρκωτικών ανάλογα με το είδος της ουσίας. Σε κρατικούς προϋπολογισμούς, ακόμα και πριν την εκδήλωση της τελευταίας καπιταλιστικής κρίσης, που πετσόκοψαν τα κονδύλια για τα θεραπευτικά προγράμματα και τα Κέντρα Πρόληψης στο όνομα των «αντοχών της οικονομίας».

Όσο και αν τα αστικά κόμματα πουλάνε κοινωνική ευαισθησία, ακολούθησαν τις ευρωπαϊκές στρατηγικές, αυτές δηλαδή που διαχωρίζουν τη χρήση σε «προβληματική και λειτουργική», που βάζουν στόχο απλά την «καθυστέρηση έναρξης της χρήσης» αντί για τη μη χρήση, που σήμερα προτάσσουν αυξημένα μέτρα καταστολής του παράνομου εμπορίου γιατί κόβει φορολογικά έσοδα από το νόμιμο εμπόριο. Είναι βαριά η ευθύνη όλων των άλλων κομμάτων απέναντι στη νέα γενιά.

Ούτε η τραγική άνοδος χρήσης κάνναβης στις μαθητικές ηλικίες ήρθε ουρανοκατέβατη. Από πού να το πιάσουμε;

Από το «*να έχουμε και μια γλάστρα με κάνναβη στο μπαλκόνι μας*» του Γιώργου Παπανδρέου ως πρωθυπουργός του ΠΑΣΟΚ στα χρόνια της κρίσης; Από την αποποινικοποίηση ουσιαστικά της ατομικής χρήσης επί του όλου ΣΥΡΙΖΑ και τα νομοσχέδια για παραγωγή κάνναβης στη χώρα μας; Από την ενίσχυση των επενδύσεων και αδειοδοτήσεων επί ΝΔ για την κάνναβη “φάρμακο διά πάσα νόσον”;

Έτσι και σήμερα, αποτελεί θράσος να εμφανίζονται ότι τους έπιασε ο πόνος για την κατάσταση των εφήβων, όλοι όσοι με τις πολιτικές τους υπηρετούν την αύξηση των εξαρτήσεων. Προσπαθούν να θολώσουν τα νερά με απαγορεύσεις και καταστολή, μεταθέτοντας την ευθύνη στους γονείς και τους μαθητές.

Όμως, οι μαθητές δεν έχουν ανάγκη τα social media για να ζήσουν όπως ονειρεύονται. Μπορούν να ζήσουν πραγματικές στιγ-

μές και όμορφες συγκινήσεις, να έχουν πραγματικούς φίλους και όχι «ακόλουθους», να γελάνε με την ψυχή τους και τις παρέες τους και όχι με άγνωστους σε στημένα βίντεο, να ζουν τις δικές τους εμπειρίες ζωής και όχι να παρακολουθούν παθητικά των άλλων.

Αντίθετα, η κυβέρνηση, με την πολιτική της, επιβάλλει τελικά έναν διαφορετικό και πραγματικό περιορισμό, που είναι να σου απαγορεύουν να ζήσεις όπως θα μπορούσες τον 21ο αιώνα. Να σου κλέβουν τα όνειρα για τη ζωή, τα κοινωνικά δικαιώματα στην παιδεία, στη μόρφωση, τον πολιτισμό, τον αθλητισμό, τον δημιουργικό ελεύθερο χρόνο.

Θέλουν τη νέα γενιά στο περιθώριο για να μην αμφισβητεί τη στρατηγική που υπηρετούν, γιατί στηρίζουν το σύστημα που γεννά και συντηρεί τη χρήση και την εξάρτηση.

Φίλες και φίλοι, συντρόφισσες και σύντροφοι.

Το ΚΚΕ είναι περήφανο που αποτελεί την εξαίρεση που σπάει τον κανόνα, ορθώνοντας μέτωπο απέναντι σε όλες τις εξαρτήσεις, υποστηρίζει ότι η ζωή που μπορεί να “γεμίζει” κάθε νέο κατακτιέται με τη συλλογική δράση, με τους νέους και τις νέες πρωταγωνιστές στον αγώνα για ζωή με δικαιώματα.

Ότι ελευθερία είναι να δρούμε συνειδητά, κυρίαρχοι του εαυτού μας και όχι να εγκλωβιζόμαστε σε καλούπια και πρότυπα που φτιάχνει το σύστημα της εκμετάλλευσης. Ότι οι συναρπαστικές στιγμές, οι μεγάλες συγκινήσεις κρύβονται στη μάχη για ζωή και όχι στην παραίτηση, την ψευδαίσθηση και τη φυγή.

Η αντιμετώπιση του κοινωνικού φαινομένου των εξαρτήσεων απαιτεί σύγκρουση με το σύστημα της εκμετάλλευσης. Έτσι, αντιπαλεύουμε μαχητικά όλες τις εξαρτήσεις. Γιατί σημασία δεν έχει το ποιος είναι ο εθισμός, αλλά ποιοι οι παράγοντες που οδηγούν στην ανάγκη για φυγή.

Αντιπαλεύουμε την εξάρτηση από τα ναρκωτικά, που εκφράζει την ακραία αποξένωση του ανθρώπου, την παραίτηση και τη φυγή. Αντιπαλεύουμε την εξάρτηση και την προβληματική σχέση με το διαδίκτυο, που, αντί αυτό να είναι συμπληρωματικό εργαλείο, υποκαθιστά την πραγματική ζωή: Την απορρόφηση από το gaming και τα social media, την αναζήτηση της αυτοεπιβεβαίωσης μετρώντας views ή likes, την αλλοίωση της συνειδησης για την κοινωνική πραγματικότητα, αφού όσο περισσότερο δικτυώνεσαι στον ψηφιακό κόσμο τόσο απομονώνεσαι στον πραγματικό.

Αντιπαλεύουμε τον τζόγο και τη στάση ζωής που τον συνοδεύει: Την αναζήτηση του εύκολου πλουτισμού με κάθε μέσο, την αλλοίωση της ευχαρίστησης της παρακολούθησης ενός αθλητικού παιχνιδιού από τη στόχευση στην ικανοποίηση του τζογαρίσματος.

Φίλες και φίλοι, συντρόφισσες και σύντροφοι.

Η επιστημονική θέση μας πηγάζει από το μεγάλο όραμα που έχουμε για μια άλλη κοινωνία, τον σοσιαλισμό-κομμουνισμό. Μια κοινωνία όπου ο άνθρωπος και οι ανάγκες του έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο, τόσο στην οικονομική της βάση όσο και σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής.

Ακριβώς γιατί το ΚΚΕ αμφισβητεί εφ' όλης της ύλης αυτό το σύστημα, επειδή έχει επεξεργασμένο Πρόγραμμα εξουσίας για

την οικοδόμηση μιας άλλης κοινωνίας, τον σοσιαλισμό, μπορεί σήμερα επιστημονικά, τεκμηριωμένα, δυναμικά, να παρακολουθεί και να διαμορφώνει σύγχρονες επεξεργασίες για σύνθετα κοινωνικά φαινόμενα, να αποκαλύπτει τις κοινωνικές αιτίες τους και να φωτίζει τους κοινωνικούς και πολιτικούς όρους για την αντιμετώπισή τους.

Ακριβώς επειδή το ΚΚΕ διαμορφώνει μια άλλη προοπτική, με τον εργαζόμενο άνθρωπο πρωταγωνιστή, απελευθερωμένο από τα ταξικά δεσμά, μπορεί σήμερα να συγκρούεται με την αντιδραστική αντίληψη που θεωρεί «λειτουργικότητα» του ανθρώπου το άτομο που απλώς επιτελεί ορισμένες εργασίες χωρίς να δημιουργεί προβλήματα, αδύναμο μπροστά στις προκλήσεις της ζωής, παγιδευμένο σε επιλογές αυτοκαταστροφής, όπως οι εξαρτήσεις.

Ακριβώς επειδή το ΚΚΕ με τη δράση του φωτίζει τη δύναμη του ανθρώπου «να σκέφτεται καθαρά, να δρα συλλογικά, να ζει πραγματικά», πιστεύει στη δύναμη της πρόληψης, της απεξάρτησης, συγκρούεται με την πολιτική της «μείωσης της βλάβης», της αποδοχής του προβλήματος ως «μη πρόβλημα», της διάλυσης των δομών και θεραπευτικών προγραμμάτων.

Γι' αυτό διεκδικεί σήμερα πρωτογενή πρόληψη, που δεν αφορά απλώς την ενημέρωση, αλλά την καλλιέργεια κριτηρίων, αξιών και στάσης ζωής, διεκδικεί αναβαθμισμένο ενιαίο σχέδιο απεξάρτησης, θεραπείας και κοινωνικής επανένταξης.

Για να μπορεί, όμως, ο εργαζόμενος άνθρωπος να είναι πρωταγωνιστής, συμμετέχοντας ενεργά στην οικοδόμηση της νέας κοινωνίας και την άσκηση της εξουσίας, χρειάζεται να αναπτύσσει ολόπλευρα την προσωπικότητά του. Γι' αυτό και η γνώση, ο ελεύθερος χρόνος και η δημιουργική του αξιοποίηση, αποκτά καθοριστική σημασία.

Η κοινωνία που χτίζει τα θεμέλια αντιμετώπισης της τοξικοεξάρτησης είναι η σοσιαλιστική-κομμουνιστική, η κοινωνία της πραγματικής ελευθερίας, αφού ανατρέπει προοδευτικά τις κοινωνικές αιτίες του φαινομένου.

Καταργεί την εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο. Η ερ-

γασία αποκτά δημιουργικό περιεχόμενο, αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνικής προσφοράς για την άμεση κάλυψη των κοινωνικών αναγκών. Εξασφαλίζει κοινωνικά δικαιώματα στη δουλειά, την κατοικία, την υγεία, τη μόρφωση, δίνει ουσιαστικό περιεχόμενο στον ελεύθερο χρόνο.

Η μόρφωση δεν στηρίζεται στην απόκτηση αποσπασματικών γνώσεων, αλλά στην ικανότητα του ανθρώπου να ανακαλύπτει την αντικειμενική πραγματικότητα. Διαμορφώνει προσωπικότητες με αξίες, όπως η συλλογικότητα, η συνεργασία, η αξιοπρέπεια.

Ο αθλητισμός και ο πολιτισμός γίνονται συστατικά στοιχεία της κοινωνικής δραστηριότητας και αναπόσπαστο κομμάτι της προσωπικότητας.

Ταυτόχρονα, έχουμε ολοκληρωμένη πρόταση για την αντιμετώπιση του φαινομένου και ένα πλέγμα διεκδικήσεων για το σήμερα. Γιατί πιστεύουμε βαθιά ότι ο άνθρωπος έχει τη δύναμη, αν το αποφασίσει, να καταφέρει τα πάντα, να υπερνικήσει κάθε εμπόδιο.

Πιστεύουμε ότι ο εξαρτημένος, με την κατάλληλη στήριξη και το θεραπευτικό πλαίσιο, μπορεί να κάνει την ανατροπή και να

απεξαρτηθεί. Το έχουν αποδείξει άλλωστε εκατοντάδες νέες και νέοι που έχουν αποφοιτήσει από τα προγράμματα απεξάρτησης.

Κομβικό σημείο της φιλοσοφίας μας είναι το «ενιαίο της αντίληψης» που αντικειμενικά διαπερνά την πρόληψη, τη θεραπεία, την κοινωνική επανένταξη και την έρευνα, οι οποίες θα συνδέονται με μια λεπτή κόκκινη γραμμή –που είναι οι αιτίες του φαινομένου.

Την πρόληψη που δεν εξαντλείται στην ενημέρωση, αλλά σημαίνει προβολή ενός άλλου τρόπου ζωής. Τη θεραπεία που βασίζεται σε μια δυναμική διαδικασία κοινωνικής και ατομικής εκμάθησης των δυνατοτήτων που έχει ο άνθρωπος να σταθεί ικανός να ζει χωρίς ουσίες, άρα στην πλήρη απεξάρτηση. Την κοινωνική επανένταξη ως τμήμα της θεραπείας που βασίζεται σε κοινωνικά στηρίγματα με έμφαση την εργασία και την εκπαίδευση. Την ανάπτυξη της σχετικής επιστημονικής έρευνας με κριτήριο τη μελέτη για την αντιμετώπιση και όχι τη διαχείριση του προβλήματος.

Γι' αυτό παλεύουμε για:

- ▶ Πλήρη και επαρκή χρηματοδότηση, με βάση τις ανάγκες, αποκλειστικά από τον κρατικό προϋπολογισμό για πρόληψη, απεξάρτηση, επανένταξη και έρευνα.
- ▶ Διασφάλιση της συνέχισης της λειτουργίας των Κέντρων

Πρόληψης και μετά από το 2027, θεσμική κατοχύρωσή τους και δημιουργία νέων Κέντρων Πρόληψης που χρειάζεται η χώρα.

- ▶ Καμία εμπλοκή ιδιωτών και ΜΚΟ.
- ▶ Μαζικές προσλήψεις όλου του απαιτούμενου προσωπικού (επιστημονικού, θεραπευτικού, βοηθητικού) με μόνιμες και σταθερές σχέσεις εργασίας.
- ▶ Νέες δομές για όλες τις εξαρτήσεις (αλκοόλ, τζόγος, διαδίκτυο) σε όλη την επικράτεια της χώρας.

Φίλες και φίλοι, συντρόφισσες και σύντροφοι.

Καλούμε σε συμπόρευση με το ΚΚΕ κάθε νέο άνθρωπο, κάθε εργαζόμενο, κάθε εργαζόμενο στον χώρο της πρόληψης και της απεξάρτησης.

Ιδιαίτερο κάλεσμα απευθύνουμε στους γονείς και τις οικογένειες των νέων ανθρώπων που αντιμετωπίζουν προβλήματα εξάρτησης, τους απόφοιτους των προγραμμάτων. Τόσα χρόνια, μας δίνουν δύναμη και μας εμπνέουν να συνεχίσουμε ακόμα πιο αποφασιστικά.

Καλούμε σε συμπόρευση και κοινούς αγώνες για την πρόληψη και την απεξάρτηση που έχει ανάγκη η χώρα μας σήμερα. Παράλληλα, όμως, ξέρουμε ότι με τους αγώνες μας αυτούς πρέπει να ανοίγουμε δρόμους για μια άλλη οργάνωση της οικονομίας και της κοινωνίας.

Για μια κοινωνία όπου ο άνθρωπος καθημερινά θα ανθρωπεύει. Με το ΚΚΕ μπροστά. Για τον σοσιαλισμό-κομμουνισμό. Για μια άλλη κοινωνία, ελεύθερη από ναρκωτικά και όχι με ελεύθερα τα ναρκωτικά.

1^η Ενότητα:

Κοινωνία Άνθρωπος Εξαρτήσεις

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Κυριάκος Ιωαννίδης

Διδάκτωρ Κοινωνιολογίας, μέλος ΚΕ του ΚΚΕ,
υπεύθυνος του Τμήματος Παιδείας και Ερευνας

Η ουσία του ανθρώπου είναι το σύνολο των κοινωνικών σχέσεων: Μια προσπάθεια μαρξιστικής προσέγγισης στις σύγχρονες εξαρτήσεις

Φίλες και φίλοι.

Συντροφισσες και σύντροφοι.

Στις “Θέσεις για τον Φόιερμπαχ”, ο Καρλ Μαρξ γράφει: «Η ανθρώπινη ουσία δεν είναι μια αφαίρεση που ενυπάρχει στο απομονωμένο άτομο. Στην πραγματικότητά της είναι το σύνολο των κοινωνικών σχέσεων.»¹

1. Καρλ Μαρξ, “Θέσεις για τον Φόιερμπαχ”, όπως το συναντάμε στο έργο του Φρίντριχ Ένγκελς *Ο Λουδοβίκος Φόιερμπαχ και το τέλος της κλασικής γερμανικής φιλοσοφίας*, σελ. 67, εκδ. “Σύγχρονη Εποχή”.

Με τη διατύπωση αυτήν, καθώς και με την εξέλιξη της σκέψης του, ο Μαρξ μας προσφέρει μια σταθερή επιστημονική οπτική για να φωτίσουμε πλευρές των κοινωνικών φαινομένων. Και όταν μιλάμε για κοινωνικά φαινόμενα, μιλάμε για ανθρώπινη δραστηριότητα, η οποία –όπως μας θυμίζει ο Μαρξ– εκδηλώνεται σε συνθήκες που δεν επιλέγουν οι άνθρωποι.

Αυτονόματα πράγματα, θα έλεγε κανείς. Αλλά ίσως χρειάζεται να τα ξεκαθαρίσουμε, γιατί, όταν μελετάμε τέτοια φαινόμενα ανθρώπινης συμπεριφοράς και δράσης, δεν ξεμπερδεύουμε με την αναφορά σε κοινωνικές αιτίες. Αυτό θα το πουν και αστοί επιστήμονες.

Το ζήτημα είναι να προσδιορίσουμε επιστημονικά το θεμέλιο. Την αφετηρία μας. Γράφει, λοιπόν, ο Λένιν: «Ως τώρα, για τους κοινωνιολόγους ήταν δύσκολο, μέσα στο πολύπλοκο δίκτυο των κοινωνικών φαινομένων, να κάνουν διάκριση ανάμεσα στα σπουδαία και στα μη σπουδαία φαινόμενα (αυτό είναι ακριβώς η ρίζα του υποκειμενισμού στην κοινωνιολογία) και δεν ήταν σε θέση να δουν ένα αντικειμενικό κριτήριο για να κάνουν έναν τέτοιο διαχωρισμό. Ο υλισμός έδωσε ένα απόλυτο αντικειμενικό κριτήριο, ξεχωρίζοντας τις σχέσεις παραγωγής, σα διάρθρωση της κοινωνίας, και δημιουργώντας τη δυνατότητα να εφαρμοστεί σε αυτές τις σχέσεις το γενικό εκείνο επιστημονικό κριτήριο της επανάληψης, που οι υποκειμενιστές αρνούνταν ότι μπορεί να εφαρμοστεί στην κοινωνιολογία [...].»²

Έχοντας τα παραπάνω στον νου μας και ξεχωρίζοντας τις υλικές αντικειμενικές κοινωνικές σχέσεις ως το θεμελιακό στην κοινωνική ανάλυση, θα δούμε πώς η διατύπωση του Μαρξ περί ανθρώπινης ουσίας μπορεί να μας βοηθήσει στη μελέτη του προβλήματος της εξάρτησης, αλλά και στις κοινωνικές προϋποθέσεις ξεπεράσματος της.

Ας πάρουμε, λοιπόν, τα πράγματα από την αρχή.

Όταν ο Μαρξ μάς μιλάει για την πραγματικότητα της ουσίας του

2. Β. Ι. Λένιν: «Τι είναι οι “Φίλοι του Λαού” και πώς πολεμούν τους σοσιαλδημοκράτες», σελ. 16-17, εκδ. “Σύγχρονη Εποχή”.

ανθρώπου, που είναι το σύνολο των κοινωνικών σχέσεων, μας λέει ότι δεν υπάρχει ένας προκοινωνικός άνθρωπος, μια έμφυτη “ανθρώπινη φύση” που στη συνέχεια επηρεάζεται από την κοινωνία. Ο άνθρωπος γίνεται άνθρωπος μόνο μέσα στην κοινωνική πρακτική. Στο έδαφος αυτής της σκέψης, μάλιστα, ο σοβιετικός φιλόσοφος Έβαλντ Ιλιένκοφ υποστηρίζει ότι καθετί ξεχωριστά ανθρώπινο στον άνθρωπο είναι κατά 100% προϊόν κοινωνικών σχέσεων.

Όπως γίνεται κατανοητό, με την αντίληψη αυτή δεν αρνούμαστε τη βιολογία. Ο ανθρώπινος εγκέφαλος αποτελεί βιολογική προϋπόθεση για την εμφάνιση της ανθρώπινης συνείδησης, αλλά δεν αρκεί αυτό, καθώς η εμφάνισή της είναι συνδεδεμένη με παράγοντες που είναι έξω από τη φυσιολογία του εγκεφάλου μας. Με απλά λόγια: Η βιολογία δεν αρκεί για να εξηγήσει τίποτα το ειδικά ανθρώπινο. Το βρέφος γεννιέται με βιολογικές δυνατότητες. Όμως, η γλώσσα, η συνείδηση, η βούληση, η φαντασία, οι αξίες, οι επιθυμίες κ.ά. δεν αναπτύσσονται από το γονιδίωμα, αλλά από την κοινωνική δραστηριότητα.

Επομένως, ακόμη και οι ανάγκες που βιώνουμε ως βαθιά προσωπικές είναι ήδη κοινωνικά διαμεσολαβημένες.

Τι κινητοποιεί, όμως, τη δραστηριότητα και πιο ειδικά την ανθρώπινη δραστηριότητα; Η ανάγκη, θα έλεγε κάποιος. Αλλά η ανάγκη δεν είναι απλά ένα βιολογικό έλλειμμα. Το τι θεωρείται τροφή, πώς τρώμε, με ποιον τρώμε, πότε τρώμε, είναι κοινωνικό ζήτημα. Ο άνθρωπος δεν παράγει απλώς τα μέσα ικανοποίησης των αναγκών του. Παράγει και τις ίδιες του τις ανάγκες.

Ο Μαρξ στα “Φιλοσοφικά Χειρόγραφα” του 1844, γράφει ότι η παραγωγή δημιουργεί όχι μόνο το αντικείμενο της κατανάλωσης, αλλά και τον τρόπο κατανάλωσης και την ανάγκη γι’ αυτό.

Άρα, οι ανθρώπινες ανάγκες είναι ιστορικές μορφές της κοινωνικής ζωής.

Το ερώτημα που τίθεται τώρα πιο συγκεκριμένα και αφορά το θέμα μας είναι, όμως, το εξής: Αν κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα, άρα κοινωνική δραστηριότητα, προκύπτει ως απάντηση σε μια ανάγκη, τότε η εξαρτητική συμπεριφορά ποια ανάγκη ικανοποιεί;

Ας διατυπώσουμε ορισμένες σκέψεις: Η εξάρτηση δεν είναι

μια υπερβολική ανάγκη, μια ανάγκη σε μεγαλύτερη ποσότητα. Σηματοδοτεί έναν κρίσιμο ποιοτικό μετασχηματισμό. Γιατί σηματοδοτεί την υποταγή του ανθρώπου σε μια εξαρτητική δραστηριότητα που γίνεται το κέντρο της ζωής του.

Στη μαρξιστική σκέψη, η μελέτη της απόκλισης μας δίνει τη δυνατότητα να ξεκλειδώσουμε την εσωτερική λογική ενός φαινομένου. Όπως ο Μαρξ απέδειξε ότι η καπιταλιστική κρίση αποκαλύπτει τους νόμους του καπιταλισμού, έτσι και η εξάρτηση μπορεί να αποκαλύψει τις βαθύτερες νομοτέλειες της ανθρωπίνης ανάγκης ή, για να το πούμε αλλιώς, η μελέτη της εξάρτησης γίνεται ένας μεγεθυντικός φακός της ανάγκης.

Με απλά λόγια; Η εξάρτηση (ναρκωτικά, τζόγος, ψηφιακός εθισμός κ.ά.) αποκαλύπτει ακριβώς αυτό που συνήθως μένει αόρατο: Ότι ο άνθρωπος δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς αντικείμενα, σχέσεις και νοήματα στα οποία επενδύει τις ανάγκες του. Η εξάρτηση δείχνει σε ακραία μορφή αυτήν τη διαδικασία:

- ▶ Η ανάγκη για χαρά, η ανάγκη για συναισθηματική αντοχή υποκαθίσταται από την εξάρτηση από την ουσία.
- ▶ Η ανάγκη για κοινωνικό δεσμό μετατρέπεται σε εξάρτηση από τα κοινωνικά δίκτυα.
- ▶ Η ανάγκη για δημιουργικότητα μετατρέπεται σε καταναγκαστική κατανάλωση.

Ο εξαρτημένος αποκαλύπτει κάτι που ισχύει για κάθε άνθρωπο: Ότι η προσωπικότητα συγκροτείται γύρω από ένα σύστημα αναγκών. Η διαφορά είναι ότι στην εξάρτηση αυτό το σύστημα έχει καταρρεύσει γύρω από ένα μοναδικό κέντρο βάρους.

Επανερχόμαστε έτσι στον τίτλο της ομιλίας μας.

Στην πραγματικότητα, η ουσία του εξαρτημένου ανθρώπου είναι το σύνολο των κοινωνικών σχέσεων που παράγουν και αναπαράγουν την εξαρτημένη μορφή δραστηριότητας. Άρα, το αρχικό ερώτημα που θέτουμε δεν είναι: «Τι έχει μέσα τον ο εξαρτημένος άνθρωπος;», αλλά: «Σε ποιο σύστημα κοινωνικών σχέσεων παράγεται η εξάρτηση ως μορφή ζωής;»

Πρόκειται για ένα σύστημα σχέσεων όπου η ανθρωπίνη κοινωνική δραστηριότητα παράγει κοινωνικές δυνάμεις που εμ-

φανίζονται απέναντί της ξένες και ανεξέλεγκτες. Η ανθρώπινη κοινωνική δύναμη επιστρέφει στον άνθρωπο ως ξένη δύναμη.

Γράφει ο Μαρξ στη “Γερμανική Ιδεολογία”: «Αυτός ο καθορισμός της κοινωνικής δραστηριότητας, αυτή η σταθεροποίηση αυτού που εμείς οι ίδιοι το κάνουμε μια αντικειμενική δύναμη πάνω από μας, που αναπτύσσεται και ξεφεύγει από τον έλεγχό μας, ματαιώνοντας τις προσδοκίες μας και εκμηδενίζοντας τους υπολογισμούς μας, είναι μια από τις κύριες στιγμές στην ιστορική εξέλιξη μέχρι τώρα. Η κοινωνική δύναμη, δηλαδή η πολλαπλασιασμένη παραγωγική δύναμη, που γεννιέται από τη συνεργασία διάφορων ατόμων, όπως αυτή καθορίζεται από τον καταμερισμό της εργασίας, παρουσιάζεται σε αυτά τα άτομα, μια που η συνεργασία τους δεν είναι εθελοντική, αλλά έχει προκύψει φυσικά, όχι σαν η δική τους ενωμένη δύναμη, αλλά σα μια ξένη δύναμη που υπάρχει έξω από αυτά, που αγνοούν την προέλευσή της και τον σκοπό της, που επομένως δεν μπορούν να την ελέγχουν, που αντίθετα περνάει από μια ιδιόμορφη σειρά φάσεων και σταδίων τόσο ανεξάρτητη από τη θέληση και την πορεία των ανθρώπων, ώστε να διενθύνει στην πραγματικότητα αυτήν τη θέληση και την πορεία των ανθρώπων.»³

3. Καρλ Μαρξ, “Η Γερμανική Ιδεολογία”, τόμ. 1, σελ. 80-81, εκδ. “Gutenberg”.

Σε αυτό το πλαίσιο, η εξάρτηση μπορεί να ιδωθεί ως μια ιδιαίτερα συμπυκνωμένη μορφή αποξένωσης. Το αντικείμενο της εξάρτησης, η ουσία, το αλκοόλ, το τυχερό παιχνίδι, το κινητό, ακόμη και η κατανάλωση, αποκτά τη θέση μιας εξωτερικής δύναμης που οργανώνει τη ζωή.

Ή, για να το πούμε αλλιώς, για την περίπτωση της εξάρτησης: Μικραίνω τη ζωή μου για να νιώθω ότι την ελέγχω. Η εξάρτηση είναι μια συρρίκνωση του κόσμου μου και των αναγκών μου, οι οποίες, όμως, βρίσκονται πάντα εκεί, ίσως στο παρασκήνιο και στρεβλωμένες, αλλά πάντα εκεί.

Και τότε, καταλαβαίνουμε πολύ καλά ότι η εξάρτηση δεν είναι ούτε καν πολύ μεγάλη ανάγκη. Είναι φτώχεια επιθυμίας. Έτσι, η εξάρτηση δεν αποκαλύπτει μόνο την “απόκλιση” του εξαρτημένου· αποκαλύπτει και τις μορφές αλλοτρίωσης μιας κοινωνίας που τείνει να αντικαθιστά τον πλούτο των ανθρώπινων σχέσεων με φτωχότερα και στενότερα υποκατάστατα ικανοποίησης. Αυτή η κοινωνία είναι ο καπιταλισμός. Μια κοινωνία που, όχι μόνο παρά την ανάπτυξη του πλούτου, αλλά κυρίως εξαιτίας των κοινωνικών σχέσεων μέσα στις οποίες παράγεται αυτός ο πλούτος, δημιουργεί τους υλικούς όρους για επέκταση παρά για μείωση της αποξένωσης.

«Έτσι», γράφει ο Μαρξ, *«μέσα στη φαντασία τους, τα άτομα μοιάζουν πιο ελεύθερα κάτω από την κυριαρχία της αστικής τάξης απ’ ό,τι προηγούμενα, διότι οι όροι της ζωής τους μοιάζουν τυχαίοι. Στην πραγματικότητα βέβαια, είναι λιγότερα ελεύθερα, διότι είναι περισσότερο υποταγμένα στη δύναμη των πραγμάτων.»*⁴

Αυτή η ψευδαίσθηση της ελευθερίας, προϊόν των κοινωνικών σχέσεων που αναπτύσσονται στον καπιταλισμό, ανατρέπεται τελικά μόνο επαναστατικά.

«Σε μια ανώτερη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας, όταν θα έχει εξαφανιστεί η υποδουλωτική υποταγή των ατόμων στον καταμερισμό της εργασίας και μαζί της και η αντίθεση ανάμεσα στην πνευματική και τη σωματική δουλειά, όταν η εργασία θα έχει γίνει όχι μό-

4. Καρλ Μαρξ, “Η Γερμανική Ιδεολογία”, τόμ. 1, σελ. 161, εκδ. “Gutenberg”.

νο μέσο για να ζεις, αλλά και η πρώτη ανάγκη της ζωής, όταν με την ολόπλευρη ανάπτυξη των ατόμων θα έχουν αναπτυχθεί και οι παραγωγικές δυνάμεις και θα αναβλύζουν πιο άφθονα όλες οι πηγές του κοινωνικού πλούτου, τότε μόνο θα μπορεί να ξεπεραστεί ολότελα ο στενός ορίζοντας του αστικού δικαίου και η κοινωνία θα γράψει στη σημαία της: Από τον καθένα ανάλογα με τις ικανότητές του, στον καθέναν ανάλογα με τις ανάγκες του!»⁵

Στην κομμουνιστική φάση ανάπτυξης της κοινωνίας, «...όπου η ελεύθερη ανάπτυξη του καθενός είναι η προϋπόθεση για την ελεύθερη ανάπτυξη όλων»⁶, διαμορφώνονται οι συνθήκες για την κατάρκτηση της προσωπικής ελευθερίας. Γιατί: «Μονάχα σε μια κοινότητα μαζί με άλλους έχει κάθε άτομο τα μέσα να καλλιεργήσει τις ικανότητές του προς όλες τις κατευθύνσεις. Μόνο μέσα στην κοινότητα, επομένως, είναι δυνατή η προσωπική ελευθερία.»⁷

Σε αυτήν την κοινωνία, λοιπόν, η εξάρτηση στην πορεία γίνεται “περιττή”, διότι η ανάγκη που κρύβεται πίσω από αυτήν ικανοποιείται με άλλον τρόπο.

Οι κοινωνικές δυνάμεις που γεννούν οι άνθρωποι δεν στέκονται πια απέναντί τους σαν ξένες και ακατανόητες εξουσίες, σα μια δεύτερη φύση που κυβερνά τη ζωή τους ερήμην τους. Είναι δικό τους έργο, καρπός της συλλογικής τους δραστηριότητας και γίνονται αντικείμενο συνειδητής γνώσης, απόφασης και ελέγχου.

Είναι η στιγμή που ο άνθρωπος παύει να στέκεται απέναντι στην Ιστορία σα θεατής ή θύμα και αρχίζει να την αναγνωρίζει ως δική του δημιουργία.

Τότε και η ανάγκη αλλάζει πρόσωπο. Δεν εμφανίζεται πλέον ως μια τυφλή έλξη προς αντικείμενα που υπόσχονται παρηγοριά, ούτε ως η αδιάκοπη αναζήτηση υποκατάστατων για όσα λείπουν από τη ζωή.

5. Καρλ Μαρξ, “Κριτική του προγράμματος της Γκότα”, σελ. 23, εκδ. “Σύγχρονη Εποχή”.

6. Καρλ Μαρξ - Φρίντριχ Ένγκελς, “Μανιφέστο του Κομμουνιστικού Κόμματος”, σελ.48, εκδ. “Σύγχρονη Εποχή”.

7. Καρλ Μαρξ, “Η Γερμανική Ιδεολογία”, τόμ. 1, σελ. 115, εκδ. “Gutenberg”.

Αποκτά ένα νέο περιεχόμενο: Γίνεται η ανάγκη για δημιουργία, για γνώση, για συμμετοχή, για σχέσεις, για την ανάπτυξη όλων εκείνων των ανθρώπινων δυνάμεων που επί αιώνες έμεναν φυλακισμένες, στρεβλωμένες, φτωχές, μέσα στα στενά όρια της εκμετάλλευσης και της αλλοτρίωσης.

Θα πει κάποιος: Και μέχρι τότε;

Μα ακριβώς επειδή έχουμε καθαρή επίγνωση των μεγάλων στόχων και ιδανικών μας, μπορούμε να χαράξουμε σήμερα μια σίγουρη διαδρομή που οπωσδήποτε δεν είναι μοναχική.

Σήμερα, η δράση των κομμουνιστών, δράση επαναστατική, δηλαδή τόσο “δεσμευμένη” στη γνώση των νόμων της Ιστορίας και γι’ αυτό πραγματικά ελεύθερη, χτίζει έναν δρόμο που συμβάλλει στην ανακάλυψη ενός μεγαλύτερου νοήματος, ενός σκοπού ικανού να διευρύνει τον ορίζοντα της ζωής. Εκεί συναντιέται η προσωπική πάλη με τη συλλογική δράση.

Και εκεί ο άνθρωπος γίνεται “μεγάλος” όχι με την έννοια του υπερτροφικού Εγώ, που τελικά διαλύεται σε ένα δίκτυο σχέσεων που τον καθιστούν αδύναμο, όπως θέλουν οι μεταμοντέρνοι. Γίνεται μεγάλος γιατί παύει να μετριέται με το μπόι του ατομικού του Εγώ και αρχίζει να μετριέται με το μπόι των ανθρώπων που κουβαλά μέσα του. Μεγαλώνει γιατί ενώνεται με τους πολλούς, γιατί κάνει δική του υπόθεση τον πόνο, την αγωνία και το όνειρο των άλλων. Και έτσι, γίνεται μεγάλος γιατί χωράει μέσα του τον σημερινό κόσμο και τον κόσμο που έρχεται.

Στους καθημερινούς αγώνες για μόρφωση, πολιτισμό, δουλειά, αξιοπρέπεια, ειρήνη και κοινωνική δικαιοσύνη, οι άνθρωποι αρχίζουν να σπάνε τα δεσμά που τους κρατούν καθηλωμένους στη μοναξιά και την παραίτηση.

Κάθε βήμα οργάνωσης, κάθε πράξη αλληλεγγύης, κάθε συμμετοχή στον κοινό αγώνα είναι και μια μικρή νίκη απέναντι στην εξάρτηση, γιατί τοποθετεί τον άνθρωπο εκεί όπου ανήκει: Όχι απέναντι στον κόσμο σαν παθητικός καταναλωτής νοημάτων, αλλά μέσα στον κόσμο ως δημιουργός του.

Έτσι, η επαναστατική δράση των κομμουνιστών είναι ήδη από σήμερα η προσπάθεια να ξαναδοθεί στους ανθρώπους η

εμπιστοσύνη στη συλλογική τους δύναμη, να ξαναβρούν την ικανότητα να ονειρεύονται, να δημιουργούν και να μετασχηματίζουν την πραγματικότητα. Γιατί ο πιο συνεπής αγώνας ενάντια στην εξάρτηση είναι η κατάκτηση μιας ζωής τόσο πλούσιας σε νόημα, σχέσεις και δημιουργία, ώστε κανένα υποκατάστατο να μην μπορεί πια να πάρει τη θέση της. Σε αυτήν τη συλλογική προσπάθεια και κίνηση, η στάση μας απέναντι στην εξάρτηση δεν είναι ζήτημα μιας υπεράνθρωπης ατομικής αντοχής.

Είναι υπόθεση επαναστατικής συλλογικότητας, που χτίζουμε και υφαίνουμε καθημερινά σήμερα, κόντρα στα προβλήματα. Και τότε, το θέμα δεν είναι ότι ο ένας δεν πέφτει ποτέ. Το θέμα είναι ότι, όταν πέφτει ή όταν πάει να πέσει, θα υπάρχει πάντα κάποιος δίπλα του να του δώσει το χέρι και να του πει, «σύντροφε, σήκω, πάμε μαζί».

Αποστόλης Χαρίσης

Διδάκτωρ Κοινωνιολογίας,
μέλος της Ιδεολογικής Επιτροπής της ΚΕ του ΚΚΕ

Σχετικά με τον τρόπο ζωής. Ορισμένες πλευρές για τη νεολαία και τις εξαρτήσεις

Όπως αναφέρεται συχνά, το κοινωνικό φαινόμενο των εξαρτήσεων είναι “πολυπαραγοντικό”. Αυτό σημαίνει ότι, για την κατανόησή του, πρέπει να ληφθούν υπόψη πολλοί “παράγοντες” που συντελούν σε αυτό και, επίσης, ότι απαιτεί διεπιστημονική προσέγγιση-διερεύνηση από τομείς όπως η φιλοσοφία και η κοινωνιολογία, η πολιτική οικονομία, η ψυχολογία, η ιατρική –και με τις δυο της διαστάσεις, επιστήμη και θεραπευτική– και μια σειρά άλλες επιστήμες. Βεβαίως, από φιλοσοφικής πλευράς, τουλάχιστον από πλευράς διαλεκτικού υλισμού, η πηγή των κάθε είδους εξαρτήσεων είναι η αποξένωση του ανθρώ-

που από την ουσία του (το «σύνολο των κοινωνικών σχέσεων»), όπως αναφέρθηκε και αναλύθηκε στην προηγούμενη ομιλία του συντρόφου Κυριάκου Ιωαννίδη.

Σε αυτό το πλαίσιο, το θέμα της δικής μου παρέμβασης είναι η έννοια-κατηγορία “τρόπος ζωής” στη σημερινή κοινωνία, μια έννοια που ίσως βοηθάει κι αυτή για την προσέγγιση του θέματος των εξαρτήσεων. Η έννοια του τρόπου ζωής χρησιμοποιείται σήμερα λιγότερο απ’ όσο παλιότερα. Από την κυρίαρχη πρακτική και ιδεολογία γύρω μας, ο τρόπος ζωής προβάλλεται σα μια ατομική υπόθεση, σαν “ελευθέρη” επιλογή του κάθε ατόμου. Υπάρχει μάλιστα και πλήθος από βιβλία, βοηθήματα, εκπομπές, πρακτικές κ.λπ. για το «πώς να ζούμε» ώστε να είμαστε ευτυχισμένοι, συμφιλιωμένοι με τον κόσμο και τον εαυτό μας κ.ο.κ.

Ο τρόπος ζωής, όμως, δεν είναι κάτι τέτοιο. Πρώτα-πρώτα, δε συνιστά ελευθέρη ατομική επιλογή, πρόκειται για κάτι αντικειμενικό. Δίνοντας έναν σύντομο ορισμό, ο τρόπος ζωής είναι μια κοινωνικοφιλοσοφική κατηγορία που περιλαμβάνει το σύνολο των κυρίαρχων τυπικών μορφών δραστηριότητας και ζωής του ατόμου, της κοινωνικής ομάδας και τάξης, αλλά και της κοινωνίας συνολικά, σύνολο το οποίο κατανοείται σε ενότητα με τις συνθήκες ζωής της κοινωνίας. Ο τρόπος ζωής είναι, λοιπόν, κάτι αντικειμενικό, ανεξάρτητα από τη θέληση και τις επιθυμίες των ατόμων. Στον τρόπο ζωής περιλαμβάνεται η εργασία, ο μη εργάσιμος χρόνος ή χρόνος ανάπαυσης, ο πολιτισμός, η στέγαση και μετακίνηση, η οργάνωση της υγείας, η εκπαίδευση, οι κάθε μορφής διαπροσωπικές σχέσεις (φιλικές, ερωτικές) και οι σχέσεις στον γάμο (όχι ως συμβόλαιο ή θρησκευτικό μυστήριο, αλλά ως σχέση) και την οικογένεια. Με βάση όλες αυτές τις σχέσεις διαμορφώνονται και οι αιτίες και τα μοτίβα της συμπεριφοράς των ατόμων, το ύψος ή στίλ ζωής (μια επίσης πολύ σημαντική έννοια, για την οποία θα γίνει λίγο λόγος παρακάτω), που καθορίζεται από το συνολικό βιολογικό επίπεδο και τη γενική ποιότητα ζωής.

Ο τρόπος ζωής, λοιπόν, δεν έχει να κάνει καθόλου με “λάιφ κούτσινγκ”, ούτε με “λάιφσταϊλ” και όλ’ αυτά που πλασάρονται

γύρω μας. Είναι κάτι αντικειμενικό και δεν περιορίζεται στο εποικοδόμημα της κοινωνίας. Θεμελιώνεται πρωτίστως στην υλική βάση της κοινωνίας, στις οικονομικές σχέσεις, τις σχέσεις παραγωγής, τον τρόπο που παράγονται τα αναγκαία για την ύπαρξη των ανθρώπων. Έτσι, στην περίοδο του δουλοκτητικού τρόπου παραγωγής και σχηματισμού, είχαμε έναν ομόλογο γενικό τρόπο ζωής, στη φεουδαρχία υπήρχε ένας γενικός τύπος φεουδαρχικού τρόπου ζωής, σήμερα υπάρχει αντικειμενικά ο καπιταλιστικός τρόπος ζωής. Βέβαια, ο γενικός τρόπος ζωής εξειδικεύεται σε κάθε ξεχωριστή κοινωνία, τάξη, ομάδα, καθώς και σε κάθε ξεχωριστή ιστορική φάση-εποχή ανάπτυξης ή παρακμής του συνολικού κοινωνικού σχηματισμού –σήμερα, του καπιταλιστικού. Έτσι, για παράδειγμα, ο τρόπος ζωής στην Ελλάδα, όντας καπιταλιστικός ως γενικός κοινωνικός τύπος, έχει κάποιες διαφορές συγκριτικά με άλλες χώρες, που είναι περισσότερο ή λιγότερο βαθιά καπιταλιστικά αναπτυγμένες. Για να δούμε, λοιπόν, τον τρόπο ζωής στην Ελλάδα σήμερα. Στη νεολαία, για παράδειγμα, πρέπει να εξετάσουμε πολύ συγκεκριμένα πώς ζει αυτή η νεολαία (και αναφερόμαστε βέβαια κυρίως στην εργατική-λαϊκή νεολαία), πού και με ποιους όρους εργάζεται, εκπαιδεύεται, διασκεδάζει, ερωτεύεται, πώς αισθάνεται και σκέφτεται τελικά. Το πιο θεμελιακό είναι οι βασικοί όροι ζωής της. Ακόμη, έχει νόημα να βλέπουμε τις ιδιομορφίες του τρόπου ζωής και σε συγκεκριμένα τμήματα της εργατικής-λαϊκής νεολαίας: Ανά περιοχή, μορφωτικό επίπεδο, εθνική καταγωγή και κοινότητα κ.ά.

Επίσης, πρέπει να δούμε πώς αλλάζει ο τρόπος ζωής στην Ελλάδα γενικά και στη νεολαία ειδικότερα, τη συγκεκριμένη ιστορικότητα του τρόπου ζωής δηλαδή. Παλιότερα, μέσα στο εργατικό και λαϊκό κίνημα γινόταν λόγος για πάλη ενάντια στον “αμερικανικό τρόπο ζωής” και σωστά, αντιτάσσοντας ένα πιο παραδοσιακό, αλλά εκσυγχρονισμένο-μεταπλασμένο από το κίνημα λαϊκό πρότυπο, εμπνευσμένο κυρίως από το αντιστασιακό (στη διάρκεια του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου) και κομμουνιστικό κίνημα. Αν δούμε, όμως, λίγο πιο επισταμένα τα

πράγματα, προκύπτει ότι το μεγαλύτερο μέρος του λεγόμενου “αμερικανικού τρόπου ζωής” είναι ο καπιταλιστικός τρόπος ζωής γενικά, που παλιότερα δεν είχε αναπτυχθεί τόσο βαθιά στην ελληνική κοινωνία και, πλέον, αναγκαστικά έχει προχωρήσει περαιτέρω, στο μέτρο που ο μονοπωλιακός καπιταλισμός επικράτησε ολοκληρωτικά και στη δική μας χώρα, εμπορευματοποιώντας σχεδόν κάθε πλευρά της ζωής.

Τι είναι ο καπιταλισμός; Οικονομικά είναι η γενικευμένη εμπορευματική παραγωγή. Εμπορευματική σημαίνει για την ανταλλαγή και το κέρδος. Παράγεται, ότι φέρνει πρόσθετη ανταλλακτική αξία, άρα κέρδος στον καπιταλιστή. Δεν αφορά, όμως, μόνο τον καπιταλιστή αυτό. Συγκροτούμε συνολικά μια κοινωνία εμπορευματοπαραγωγών και αυτό καθορίζει σε κυρίαρχο βαθμό τον τρόπο ζωής μας, τις υλικές σχέσεις μεταξύ μας, άρα τελικά και τη συνείδησή μας, ακόμη και τον τρόπο που αισθανόμαστε. Ακόμη και οι εργαζόμενοι και η ίδια η μισθωτή εργασία, η εργατική τάξη, λειτουργεί αντικειμενικά με βάση τους νόμους κίνησης του καπιταλισμού στο μεγαλύτε-

ρο μέρος της συμπεριφοράς της. Έτσι, ζει (λ.χ., αντικειμενικά, δεν λειτουργούν μόνο οι καπιταλιστές ανταγωνιστικά μεταξύ τους, αλλά και οι εργάτες: Αν εγώ έχω δουλειά, κάποιος άλλος δεν έχει, οι εμπορευματοπαραγωγοί είναι ανταγωνιστές μεταξύ τους) αναπαράγοντας τα κυρίαρχα πρότυπα ζωής και συμπεριφοράς. Το Είναι των ανθρώπων καθορίζει τελικά τη συνείδησή τους, η ύλη καθορίζει το πνεύμα. Αυτή η ύλη είναι σήμερα η πραγματικότητα του καπιταλισμού.

Το παραπάνω ακούγεται πολύ δυσοίωνα. Αυτό ήταν, λοιπόν, τελειώσαμε; Έτσι θα είμαστε εσαεί;

Όπως ξέρουμε από τον μαρξισμό, η ιστορική ιδιαιτερότητα-μοναδικότητα της μισθωτής εργασίας, της εργατικής τάξης, σε σχέση με όλες τις προηγούμενες τάξεις παραγωγών συνίσταται στο ότι εκφράζει την κοινωνικοποίηση της παραγωγής και της ιδιοκτησίας, που συνιστά μια τεράστια και επαναστατική κοινωνική πρόοδο. Γι' αυτό και, αν και αποτελεί μια κοινωνική τάξη, από ιστορικής άποψης είναι επίσης και μια τάξη-μη τάξη, όπως λέει ο Μαρξ. Η εργατική τάξη, ως φορέας της κοινωνικο-

ποιημένης παραγωγής και εργασίας, φέρνει μαζί της το ξεπέ-
ρασμα της ατομικής ιδιοκτησίας, του σφετερισμού του αποτε-
λέσματος της κοινής εργασίας, εκφράζει την τάση κατάργησης
του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας, τον σχεδιασμό της πα-
ραγωγής από τους ίδιους τους παραγωγούς και προς το συμφέ-
ρον των ίδιων των παραγωγών με επιστημονικό τρόπο. Ο κα-
πιταλισμός, λοιπόν, είναι η πραγματικότητα, αλλά η πραγματι-
κότητα περιέχει και τη δυνατότητα αλλαγής της, η οποία είναι
επίσης πραγματική. Η αντίφαση του καπιταλισμού απαιτεί την
επίλυσή της και αυτό θα είναι έργο των παραγωγών, των σύγ-
χρονων μισθωτών εργατών.

Έχουν όλ' αυτά κάποια αντανάκλαση στην έννοια του τρό-
που ζωής; Μπορεί να διαμορφωθεί άραγε ένας εναλλακτικός ή
και «επαναστατικός» τρόπος ζωής στο πλαίσιο της σημερινής
κοινωνίας; Αυτό είναι ένα ερώτημα, μια διερώτηση που απα-
σχολούσε και απασχολεί μόνιμα τους επαναστάτες και ιδιαι-
τερα τους νέους επαναστάτες και γενικά τους ανήσυχους και
σκεπτόμενους ανθρώπους –και από πολύ παλιά, μάλιστα. Ένα
εξαιρετικό ιστορικό παράδειγμα είναι η σχέση του βιβλίου του
Ι. Τουργκένιεφ “Πατέρες και παιδιά” του 1862 και του αντίστοι-
χου του Ν. Τσερνισέφσκι “Τι να κάνουμε;” του 1863, που έχουν
ως αντικείμενο τη ριζοσπαστικοποιημένη μορφωμένη ρωσι-
κή νεολαία της εποχής της κατάργησης της δουλοπαροικίας
στη Ρωσία και το πώς προσπαθούσε να ανταποκριθεί στα τρο-
μερά ερωτήματα και τις προκλήσεις της συγκεκριμένης περι-
όδου. Ο “μηνδενιστής”, κυνικός και αυτοκαταστροφικός τελικά
Μπαζάροφ (ο κεντρικός χαρακτήρας του Τουργκένιεφ στο εν
λόγω έργο) εναντίον του ασκητικού, λιτού, “ψυχρού” και από-
λυτα στρατευμένου επαναστάτη Ραχμέτοφ (ο αντίστοιχος, αν
και όχι κεντρικός, χαρακτήρας του βιβλίου του Τσερνισέφσκι),
ως αντίθετων προτύπων ύφους ζωής της μορφωμένης νεολαί-
ας της συγκεκριμένης εποχής στην τσαρική Ρωσία. Ενδεικτι-
κή είναι και η τεράστια επίδραση αυτού του έργου του Τσερ-
νισέφσκι στους κατοπινούς επαναστάτες και στον ίδιο τον Λέ-
νιν, γι’ αυτό και δόθηκε αυτός ο τίτλος (“Τι να κάνουμε;”, 1902)

στο κυριότερο έργο του τελευταίου για το Κόμμα Νέου Τύπου. Ο τύπος προσωπικότητας και “τρόπου ζωής” του Ραχμέτοφ είναι μια πρωτόλεια και ακατέργαστη-“πρωτόγονη” σύλληψη του τύπου της προσωπικότητας του επαναστάτη, που έπρεπε οπωσδήποτε να διαμορφωθεί, όπως ατελώς μπορούσε να τον φανταστεί και να τον αναπαραστήσει τότε ο Τσερνισέφσκι. Ο Ραχμέτοφ είναι το πρότυπο του ασκητικού “ναρόντικου” επαναστάτη δημοκράτη στην Τσαρική Ρωσία. Στη συνέχεια, έχουμε την εμφάνιση ενός νέου τύπου επαναστάτη –του σοσιαλδημοκράτη που βασίζεται στην εργατική τάξη και το κίνημά της– και τέλος, ως τελευταία «μεταμόρφωση» αυτού, έρχεται η τελείως ώριμη μορφή του μπολσεβίκου-κομμουνιστή της εποχής του Λένιν. Σε όλη αυτήν την πορεία, οι αντιλήψεις για την προσωπικότητα και τον “τρόπο ζωής” ανταναγκλούν τις κοινωνικές αλλαγές, αλλά και αντεπιδρούν οι ίδιες ενεργά στην περαιτέρω πορεία του επαναστατικού κινήματος και της συνολικής ιστορικής εξέλιξης.¹

Είπαμε ότι ο τρόπος ζωής συναρτάται με τον τρόπο παραγωγής και τον κοινωνικοοικονομικό σχηματισμό, άρα ο κυρίαρχος τρόπος ζωής στην εποχή μας είναι ο καπιταλιστικός. Όλοι μας πρέπει να δουλεύουμε με καπιταλιστικούς όρους, να εκπαιδευόμαστε, να καταναλώνουμε, να είμαστε ανταγωνιστικοί κ.ο.κ. Στον βαθμό, ωστόσο, που, όπως είπαμε, ο καπιταλισμός εμπεριέχει και τις αντιφάσεις του, εμφανίζονται αντικειμενικά ρωγμές στον κυρίαρχο τρόπο ζωής. Δίπλα στον κυρίαρχο καπιταλιστικό τρόπο ζωής, εμφανίζονται στοιχεία και πτυχές ενός παράγωγου

1. Εξακολουθεί, κατά τη γνώμη μας, να είναι χρήσιμο να διαβάζονται αυτά τα δύο έργα στη διαπλοκή τους –πρώτα το “Πατέρες και παιδιά” και μετά το “Τι να κάνουμε;”– και να συνδυάζονται, ως ιστορικό ανάλογο, με τις σύγχρονες αναζητήσεις και προβληματισμούς στους κόλπους των νέων ανθρώπων, στις προσπάθειές τους να βρουν απαντήσεις: Πώς πρέπει να ζούμε, να δουλεύουμε, να σπουδάζουμε, να αισθανόμαστε, τι χρειαζόμαστε στ’ αλήθεια, πώς να “πλάσουμε τη ζωή”; Και τελικά, τι (πρέπει) να κάνουμε; Στο έργο του Τσερνισέφσκι υπάρχουν και άλλοι σπουδαίοι χαρακτήρες και είναι γύρω από αυτούς και τις αναζητήσεις και τις πράξεις τους που κυρίως περιστρέφεται το έργο. Και τα δύο έργα έχουν μεταφραστεί και εκδοθεί στα ελληνικά.

από αυτόν και πολύ λιγότερο ολοκληρωμένου τρόπου ζωής που μπορούμε να ονομάσουμε επαναστατικό. Επειδή δεν βασίζεται σε έναν υπαρκτό και κυρίαρχο τρόπο παραγωγής, αυτός ο “τρόπος ζωής” εξαρτάται πάντα από την πορεία του κινήματος και είναι κυρίως κριτικός και αρνητικός απέναντι στην κυρίαρχη κατάσταση. Διάρκει από την περίοδο της εμφάνισης του επαναστατικού κινήματος μέσα στην καπιταλιστική κοινωνία μέχρι και την πλήρη ολοκλήρωση της οικοδόμησης της κομμουνιστικής κοινωνίας. Πρόκειται για έναν “τρόπο ζωής” απόλυτα μειοψηφικό και πάντοτε εύθραυστο. Προτάσσει σε πρώτο πλάνο πλευρές της σύγχρονης ζωής, όπως αυτός εμφανίζεται στη ζωή και κυρίως στη δράση της εργατικής τάξης, πλευρές που για τους καπιταλιστές και το κράτος τους είναι περιθωριακές και εχθρικές, αλλά εμπεριέχουν σε εμβρυώδη μορφή τη μη εμπορευματοποιημένη λαϊκή αυτενέργεια και δημιουργία, την ταξική αλληλεγγύη, την ενεργή κριτική αφομοίωση των ιστορικών επιτευγμάτων όλης της προηγούμενης ιστορίας της ανθρωπότητας. Αυτός ο “τρόπος ζωής” δεν αποτελεί “αντικοινωνία”, ούτε “σέκτα”, ούτε κάποια “νησίδα σοσιαλισμού” αλλά λειτουργεί

μέσα και στο πλάι του επαναστατικού κινήματος προς τον κομμουνισμό. Είναι ένας “τρόπος ζωής” που αντιστοιχεί στο επαναστατικό πέρασμα στον κομμουνισμό, αντιστοιχεί στην πρακτική της *«σύμπτωσης της αλλαγής των συνθηκών και της αλλαγής των ανθρώπων, που μπορεί να γίνει κατανοητή μόνο ως ανατρεπτική πράξη»*, όπως το θέτει ο Μαρξ στις “Θέσεις για τον Φόιερμπαχ”. Όταν οικοδομηθεί οριστικά και ανεπίστρεπτα η κομμουνιστική κοινωνία, αυτός ο παράγωγος και μερικός “τρόπος ζωής” αντικαθίσταται και αυτός οριστικά από τον κομμουνιστικό τρόπο ζωής, που αντιστοιχεί σε μια συντροφική κοινωνία ελεύθερων συνεταιρισμένων ανθρώπων-παραγωγών, δηλαδή έναν άλλον τρόπο παραγωγής και κοινωνικοοικονομικό σχηματισμό. Έγινε αναφορά και στην προηγούμενη εισήγηση πάνω σε αυτό και πιο αναλυτική. Ένα πρόχειρο, μερικό και ατελές, αλλά ουσιαστικό παράδειγμα πρακτικής αυτού του (εντός εισαγωγικών πάντα) “επαναστατικού” “τρόπου ζωής” στη ζωή της νεολαίας, γιατί πρόκειται ακριβώς για δραστηριότητα, μπορεί να είναι το ίδιο το Φεστιβάλ της ΚΝΕ και το πώς αυτό υλοποιείται. Εθελοντισμός, συγκεκριμένη πολιτική συνείδηση, αλλά και αισθητική και ηθική συνείδηση και αντίστοιχο περιεχόμενο των εκδηλώσεων, απόρριψη στην πράξη της εμπορευματοποίησης, οργανωμένη συλλογικότητα και δράση.²

2. Μιλώντας με μεγαλύτερη ακρίβεια, πρόκειται όχι τόσο για τον τρόπο ζωής όσο για το “ύφος” ή “στιλ” ζωής (που εμπεριέχεται στη γενικότερη κατηγορία “τρόπος ζωής”) που αναφέρθηκε στην αρχή του κειμένου. Το ύφος ζωής, επαναλαμβάνουμε, δεν ταυτίζεται με την τρέχουσα αντίληψη του “λάιφσταιλ” που αναφέρεται γύρω μας (και το οποίο παραπέμπει σε κάτι ψεύτικο, ρηχό, εμπορευματικό, επιδεικτικό, “θήθεν”), αλλά είναι κάτι πολύ βαθύτερο και διαφορετικό. Η λέξη ύφος βγαίνει από το υφαίνω και η αντίστοιχη λατινική λέξη στιλ από τη λέξη στίλους (κάλαμος στα ελληνικά), το αιχμηρό εργαλείο γραφής στην Αρχαιότητα. Το ύφος έχει να κάνει με συμπεριφορά δηλαδή, το πώς “υφαίνουμε” ή “γράφουμε” οι ίδιοι τη ζωή μας και ποιες είναι οι προϋποθέσεις που το καθορίζουν αυτό, καθώς βέβαια και το πώς “πρέπει” να οικοδομούμε τη ζωή μας, το θέμα του τύπου, της μορφής και του περιεχομένου της κοινωνικής συλλογικότητας στη δράση κ.ο.κ. Βλέπε και ύφος στη λογοτεχνία, ύφος στο βλέμμα, ακόμα και ύφος ή στιλ ηγεσίας και καθοδήγησης στην πολιτική και αλλού.

Και τέλος, ας έρθουμε και για πολύ λίγο στο τι είναι ανάγκη και ανάγκες (“needs”) και πώς ικανοποιούνται. Πώς μπορούμε να δώσουμε έναν ορισμό, έστω και πρόχειρο, για να ξεκινήσουμε; Ανάγκη μπορεί να είναι εκείνο το αντικείμενο ή μέσο ή πρακτική που αποτελεί προϋπόθεση/όρο για τη συνέχιση της ύπαρξης του δοσμένου οργανισμού, ατόμου, ομάδας, τάξης, κοινωνίας, όπως, για παράδειγμα, την τροφή ή την εργασία ή το φάρμακο κ.ο.κ., αλλά και τη δράση, τη δημιουργικότητα, τη διασκέδαση και άλλα. Χωρίς αυτά τα αντικείμενα ή τις πράξεις (υλικού, αλλά και πνευματικού χαρακτήρα στην περίπτωση του ανθρώπου), ο οργανισμός, το άτομο, η ομάδα, η κοινωνία αντιμετωπίζει πρόβλημα συνέχισης της ύπαρξής της.

Με βάση τα παραπάνω, πώς μπορούμε σήμερα να καταλάβουμε τις εξαρτήσεις; Οι τελευταίες, προφανώς, ικανοποιούν ορισμένες ανάγκες, αναφέρθηκε και ο σύντροφος Κυριάκος σε αυτό. Για την ακρίβεια, οι εξαρτήσεις υποκαθιστούν την ικανοποίηση αναγκών των ανθρώπων στη σημερινή κοινωνία. Μεθοδολογικά, ίσως βοηθάει η χιλιοαναφερμένη φράση του Μαρξ για τη θρησκεία ως “όπιο του λαού” στον πρόλογο του έργου “Κριτική της χεγκελιανής φιλοσοφίας του κράτους και του δικαίου”. Τι γράφει εκεί ο Μαρξ; Η θρησκευτική καχεξία οφείλεται στην καχεξία της πραγματικής ζωής των εργατών (σημειωτέον, στην περίοδο της βιομηχανικής επανάστασης στην Ευρώπη, όταν στις φάμπρικές δούλευαν από το πρωί έως το βράδυ άντρες, γυναίκες και παιδιά, ζώντας σε τρώγλες και με διαλυμένες οικογενειακές και διαπροσωπικές σχέσεις, ήθη, συνήθειες). Γράφει συγκεκριμένα ο Μαρξ: «*Η θρησκεία είναι η κραυγή του καταπιεζόμενου πλάσματος, η καρδιά ενός άκαρδου κόσμου, το πνεύμα ενός κόσμου που δεν έχει πνεύμα. Η θρησκεία είναι το όπιο του λαού.*» Ξέρετε, το όπιο ήταν τότε πολύ ακριβό, ο εργάτης δεν είχε πρόσβαση σε αυτό για να βοηθηθεί ώστε τα βγάλει πέρα. Τότε, το όπιο ήταν είδος πολυτελείας, για τους πλούσιους. Για τους εργάτες έμενε το φτηνό και επικίνδυνο αλκοόλ, κάθε είδους παρόμοια ουσία και... η θρησκεία για να παρηγορηθεί, να ανακουφιστεί και να μπορέσει να βρει και

πάλη τη δύναμη για να ζήσει άλλη μια μέρα αθλιότητας. Δεν δίνανε, λοιπόν, οι παπάδες ναρκωτικά στον λαό, το θέμα είναι πολύ βαθύτερο.

Αυτό είναι ένα συγκεκριμένο ιστορικό παράδειγμα για τη σχέση αναγκών, ικανοποίησης των αναγκών και εξαρτήσεων στην κοινωνία. Η διαφορά σήμερα είναι ότι το σύγχρονο κάθε είδους “όπιο” είναι προσβάσιμο από τους εργαζόμενους και τους παρέχεται αφειδώς και πάλι για να τα βγάλουν πέρα σε ένα περιβάλλον αθλιότητας, πολύ διαφορετικό απ’ ό,τι διακόσια χρόνια πριν, αλλά, από μια άποψη, ακόμη μεγαλύτερης αθλιότητας, αν ληφθούν υπόψη οι σύγχρονες δυνατότητες και ανάγκες των ανθρώπων για ευημερία, δημιουργικότητα και ελευθερία. Και αυτό αφορά ακόμη περισσότερο τους νέους ανθρώπους, που ακόμα διαμορφώνονται και βλέπουν έναν όλο και ψηλότερο τοίχο να ορθώνεται ανάμεσα στους ίδιους και τις επιθυμίες, τις ανάγκες και τις ικανότητές τους.

Οι εξαρτήσεις κάθε είδους έχουν τη ρίζα τους στην υπάρχουσα κοινωνία και τρόπο ζωής. Ο σύγχρονος ιστορικός τύπος ανθρώπου-παραγωγού είναι πολύ πιο αναπτυγμένος από κάθε προηγούμενη εποχή της ανθρωπότητας, λόγω της κοινωνικοποιημένης εργασίας και των τεράστιων δυνατοτήτων της. Είναι ικανός για τεράστιες προσπάθειες και επιτεύγματα, διαθέτει μεγάλη ευαισθησία και δυναμικό δημιουργικότητας. Και όλ’ αυτά δεν μπορεί να τα πραγματώσει στη ζωή του, γι’ αυτό άλλωστε και φαίνεται τόσο συχνά ευάλωτος και εύθραυστος μέσα στο σύγχρονο αποξενωμένο περιβάλλον κοινωνικών σχέσεων και τρόπου ζωής. Ο άνθρωπος θέλει να “παίζει” με τα νέα ταλέντα και τις ικανότητές του (ας θυμηθούμε ότι ο στόχος του κομμουνισμού όσον αφορά την εργασία είναι το να γίνει αυτή ελεύθερη, “παιχνίδι των ανθρώπινων ικανοτήτων”) και δεν μπορεί. Η καταπιεζόμενη έφεση για δράση και δημιουργία, οι ικανότητες που δεν ασκούνται και οι ανάγκες που δεν ικανοποιούνται, αναγκαστικά “στρέφονται προς τα μέσα” και κατατρώνε τη σάρκα, το μυαλό, την ψυχή της κοινωνίας συνολικά και των ατόμων ξεχωριστά. Ο άνθρωπος (δηλαδή η

εργαζόμενη ανθρωπότητα) αυτοκαταστρέφεται γιατί, αν δεν έχει δραστηριότητα και ζωή σύμφωνα με τις ανάγκες και ικανότητές του, δρα, σκέφτεται, διασκεδάζει, ερωτεύεται με υποκατάστατα και αναζητά την *«καρδιά του άκαρδου κόσμου και το πνεύμα του κόσμου χωρίς πνεύμα»* σε υποκατάστατα, αναζητά τη δημιουργία στην καταστροφή και την επιθυμία για ζωή στη στέρηση της πραγματικής ζωής. Ενώ, στην πραγματικότητα, ο σύγχρονος εργαζόμενος άνθρωπος πρέπει να ανατρέψει το παρόν και να φτιάξει ο ίδιος έναν νέο δικό του κόσμο με καρδιά και πνεύμα, έναν κόσμο, όπως έλεγε ο Νίκος Μπελογιάννης, *«στο μπόι των ονείρων και των ανθρώπων»*.

2^η Ενότητα:

Ουσιοεξαρτήσεις

Ελένη Μπικάρη

Κοινωνιολόγος, μέλος της ΚΕΟΕ του ΚΚΕ και υπεύθυνη του Τμήματος της ΚΕ του ΚΚΕ Κατά των Ναρκωτικών και των Εξαρτήσεων

Ναρκωτικά: Ο διπλός στόχος του συστήματος και η θεωρία του “λειτουργικού χρήστη”

Το κοινωνικό φαινόμενο της τοξικοεξάρτησης εκφράζει με ακραίο τρόπο ότι αυτό το σύστημα, ο καπιταλισμός, σαπίζει και έχει να προσφέρει μόνο πολέμους, αδιέξοδα, κρίσεις και κοινωνική παρακμή. Ταυτόχρονα, όμως, εκδηλώνει με έναν παράδοξο τρόπο τις αντιφάσεις του καπιταλισμού, όπου, ενώ χρειάζεται τα ναρκωτικά, ταυτόχρονα αυτά οδηγούν στην αχρήστευση μέρους της βασικής παραγωγικής δύναμης, του ανθρώπου.

Η χρήση και η εξάρτηση δεν είναι μια ατομική επιλογή. Είναι μια κοινωνική σχέση που καθορίζεται από την προσωπικότητα του ανθρώπου, την ποιότητα των κοινωνικών του σχέσεων και την κοινωνική-πολιτική-οικονομική στιγμή της επαφής με την ουσία.

Ο άνθρωπος που οδηγείται στην εξάρτηση είναι ο πιο ευάλωτος κρίκος μιας κοινωνικής αλυσίδας. Ναρκώνει το μυαλό του για να ξεφύγει από τις σκέψεις, τα συναισθήματά του, τον θυμό, την ντροπή, την ενοχή, για να αντέξει μια ατομικιστική, ανταγωνιστική, εκμεταλλευτική κοινωνία που στέκεται απέναντί του έτοιμη να τον συνθλίψει.

Το σύστημα έχει διπλό στόχο από την ανοχή, τη διάδοση, τη χρήση ναρκωτικών

Από τη μια, τα τεράστια κέρδη και, από την άλλη, την καταστολή της σκέψης και την περιθωριοποίηση της δράσης των νέων, ώστε να προωθούν οι εκάστοτε κυβερνήσεις την αντιλαϊκή πολιτική τους χωρίς να συναντούν αμφισβήτηση.

Πρώτος στόχος: Η κερδοφορία προέρχεται και από το νόμιμο και παράνομο εμπόριο ναρκωτικών ουσιών, αλλά και από τον μεταξύ τους ανταγωνισμό. Βλέπουμε καπιταλιστικά κράτη όπου σημαντικό μέρος της οικονομίας τους στηρίζεται στην παραγωγή και πώληση ναρκωτικών νόμιμων (π.χ., ΗΠΑ, Καναδάς, Ολλανδία) και άλλα καπιταλιστικά κράτη (π.χ., στη Λατινική Αμερική ή στην Ασία) παράνομων ουσιών.

Μια και στη σημερινή κοινωνία ο σκοπός της παραγωγής διαμορφώνεται με κριτήριο το κέρδος, δεν προκαλεί απορία η υπερπροβολή της χορήγησης ναρκωτικών, και συγκεκριμένα σήμερα των ψυχεδελικών, στη θεραπεία ψυχικών διαταραχών, μετατραυματικού στρες κ.λπ., ή ακόμα και της εξάρτησης, θυμίζοντας άλλες εποχές, όταν η γερμανική φαρμακευτική εταιρεία Bayer το 1898 διαφήμιζε την ηρωίνη ως ένα «θαυματουργό» σιρόπι για τον βήχα και ως ένα ασφαλές, μη εθιστικό υποκατάστατο της μορφίνης.

Για τους μονοπωλιακούς ομίλους του φαρμάκου η παραγωγή και διακίνηση νόμιμων και παράνομων ναρκωτικών, αλλά και τα υποκατάστατα και η ναλοξόνη αποτελούν μεγάλη μπίζνα, τι κι αν χιλιάδες άνθρωποι οδηγούνται στο περιθώριο και στον θάνατο.

Δεύτερος στόχος: Η διάδοση των ναρκωτικών είναι ένα ισχυρό όπλο κοινωνικού ελέγχου, με στόχο τη διασφάλιση της κυριαρχίας της αστικής τάξης. Αυτό έχει αποδείξει η κοινωνική πείρα. Δείτε πότε «άνθιζαν» τα ναρκωτικά με την ανοχή της αστικής τάξης.

Τι να θυμηθούμε; Το αντιιμπεριαλιστικό κίνημα στα πανεπιστήμια των ΗΠΑ ενάντια στον πόλεμο στο Βιετνάμ, που έγινε “κίνημα των χίπις” με τη διάδοση της μαριχουάνας; Τον Μάη του ’68 στη Γαλλία; Την αποποινικοποίηση της κάνναβης στην Ολλανδία την ίδια περίοδο που φούντωναν στα ολλανδικά πανεπιστήμια μαζικοί αντιιμπεριαλιστικοί αγώνες; Την είσοδο του ρασο στην Αργεντινή στη μεγάλη οικονομική κρίση του 2000, όταν ξεσπούσαν οι αγώνες της νεολαίας, ή την μαζική είσοδο του *sisa* στη χώρα μας και την κατακόρυφη αύξηση της χρήσης κάνναβης στις νέες ηλικίες την προηγούμενη δεκαετία, την περίοδο της οικονομικής κρίσης; Τη διαχρονική αξιοποίηση ναρκωτικών για την τόνωση της “πολεμικής μηχανής” και για να αντέχεται η φρίκη από τον ναζιστικό στρατό μέχρι τον σημερινό πόλεμο στην Ουκρανία;

Τα ναρκωτικά τα χρειάζεται το σύστημα, έτσι ώστε να δημιουργείται μια στρατιά εργαζόμενων, νέων ανθρώπων που θα στερούνται τη δυνατότητά τους να αντισταθούν, να αμφισβητήσουν το σύστημα, να παλέψουν οργανωμένα συλλογικά για την ανατροπή του. Ιδιαίτερα σε περίοδο πολεμικής προετοιμασίας, στόχος είναι να μη σπκώσει κανένας κεφάλι.

Για να πετύχει αυτόν τον διπλό στόχο, το σύστημα πλασάρει ως “προοδευτικό” και “απελευθερωτικό” ό,τι πιο αντιδραστικό υπάρχει.

Λένε «η χρήση μια στο τόσο δεν είναι κακή», «η “ψυχαγωγική” χρήση μάλιστα της κάνναβης όχι απλώς δεν είναι κακή, αλλά και ωφέλιμη».

Αν και δεν θα σταθούμε τώρα αναλυτικά σε αυτό, επιστημονικές έρευνες αναδεικνύουν το αντίθετο, ότι η χρήση είναι επιβλαβής ακόμα και για λίγες φορές.

Στον πυρήνα της σκέψης μας είναι το κίνητρο της χρήσης,

δηλαδή η τάση για “φυγή”, ανεξάρτητα από την ουσία ή το μέσο που χρησιμοποιεί κανείς, ανεξάρτητα από τη συχνότητα χρήσης.

Πόσο προοδευτικό είναι να αποδεχτούμε ότι ένας νέος χρειάζεται μια ουσία για να “χαλαρώσει” να “διασκεδάσει”, να “αφεθεί”; Και να συμβιβαστούμε με το ότι «*δεν γίνεται αλλιώς*».

Οι στιγμές που κάποιος κάνει χρήση «*μια στο τόσο*» δεν είναι τυχαίες μεταξύ τους. Πίσω από το «*μια στο τόσο*» κρύβεται ένα... «*κάθε τόσο*» που αδυνατεί να διαχειριστεί μια κατάσταση. «*Κάθε τόσο*» που χρειάζεται να αποφορτιστεί από το άγχος ή την κούραση των υποχρεώσεων και της δουλειάς. «*Κάθε τόσο*» που, ενώ θα το ήθελε, δεν έχει τη δυνατότητα να ζήσει ευχάριστες στιγμές, να διασκεδάσει, να αθληθεί, να ταξιδέψει. «*Κάθε τόσο*» που έχει ανάγκη φίλους που να τον αποδέχονται πραγματικά, αλλά βιώνει τη μοναξιά.

Αθροίζοντας όλες αυτές τις “περιστάσεις”, εντοπίζουμε ως κοινό στοιχείο το εξής: Ο χρήστης παραιτείται από την προσπάθεια να διαχειριστεί αυτές τις συνθήκες αλλιώς, με αποτέλεσμα να συντελούνται σταδιακά σημαντικές αλλαγές στη στάση του. Για παράδειγμα, αναζητά σε κάθε ανάλογη περίπτωση την ουσία για την αλλαγή της διάθεσής του, επιλέγει με ποιους θα κάνει παρέα με κριτήριο την ουσία. Τελικά, η χρήση όχι απλά δεν είναι ελεγχόμενη, αλλά αρχίζει να τον “ελέγχει”, να εγκλωβίζει τον ίδιο και να καθορίζει τις επιλογές του. Διαμορφώνει μια “στάση ζωής”.

Η ανάγκη για παρέα δεν είναι η συνύπαρξη απλώς σε έναν χώρο με άλλους, αλλά η σύνδεση η πνευματική, η συναισθηματική. Παρέα κάνουμε όταν συζητάμε με καθαρό μυαλό, όταν μοιραζόμαστε κοινές εμπειρίες και ενδιαφέροντα. Και όχι όταν “χάνεται” ο καθένας στον κόσμο του.

Η διασκέδαση, η χαλάρωση είναι ανάγκες που ικανοποιούνται μέσω της ανθρώπινης αλληλεπίδρασης. Η χρήση ουσιών μπαίνει ανάμεσα στις σχέσεις των ανθρώπων, εμποδίζει την πραγματική αλληλεπίδραση και επικοινωνία.

Άλλο ένα επιχείρημα που προβάλεται είναι το «*είναι δικαίω-*

μά μου να κάνω ό,τι θέλω στο σώμα μου», «η εξάρτηση ή η χρήση είναι ατομική επιλογή.»

Η καλλιέργεια ψευδαισθήσης ότι κάποιος είναι ελεύθερος να αυτοπροσδιορίζεται με βάση τις εκάστοτε ατομικές επιθυμίες του ανεξάρτητα από την αντικειμενική πραγματικότητα, είναι πολύ βολική ώστε όχι απλά να αποδέχεται, αλλά και να υπερασπίζεται ως “φυσιολογικά” μια σειρά αντιδραστικά φαινόμενα, όπως τα ναρκωτικά, την πορνεία, τη βία κ.λπ. και τελικά να υπερασπίζεται τους στόχους του συστήματος.

Το σύστημα σε αφήνει «*να κάνεις ό,τι θέλεις στο σώμα σου*» μόνο αν δεν του χαλάς τα κέρδη και τη μόστρα. Αν, όμως, θέλεις να κάνεις γυμναστική, να έχεις ποιοτική διατροφή, ελεύθερο χρόνο για ξεκούραση, ιατρικές εξετάσεις, τότε... δεν μπορείς, γιατί όλα περνάνε μέσα από το πορτοφόλι σου και δεν σου κατοχυρώνονται ως δικαιώματα.

Η εξάρτηση είναι μια κατάσταση απώλειας κάθε ελευθερίας, ακόμα και του νοήματος αναζήτησής αυτής. Κανείς δεν αναζητά αυθόρμητα και από μόνος του μια ουσία, δε στρέφεται σε μια συμπεριφορά εξαρτητική. Η κοινωνική πραγματικότητα και οι καταστάσεις που βιώνει, σε συνδυασμό με όσα έχει

ακούσει για το τι θα του “προσφέρουν” οι ουσίες, τον οδηγούν στην αναζήτησή τους.

Το σύστημα έχει στήσει όλα τα προηγούμενα χρόνια μια επιχείρηση ιδεολογικής χειραγώγησης και αντιστροφής της επιστημονικής πραγματικότητας, που σταδιακά κλιμακώνεται. Ο κάποτε ευρέως χρησιμοποιούμενος όρος “περιστασιακή” χρήση, μετατράπηκε σε “ψυχαγωγική χρήση”. Ο μύθος περί “ακίνδυνου βοτανιού” έγινε «*θεραπευτικές και κυρίως επενδυτικές ιδιότητες της κάνναβης*». Η αρχική προπαγάνδα περί “μαλακών και σκληρών” ναρκωτικών μετατράπηκε σιγά-σιγά σε “χρήση χαμηλού και υψηλού κινδύνου”, φτάνοντας σήμερα στη “λειτουργική χρήση” κάθε ουσίας.

Λειτουργικότητα. Τι εύηχος όρος;

Υπάρχει μια γενικότερη τάση στον τομέα της ψυχικής υγείας να χρησιμοποιούνται έννοιες με θετικό πρόσημο, όπως ανθεκτικότητα, λειτουργικότητα. Παρ’ όλο που ο όρος δεν είναι επιστημονικός βιβλιογραφικά, τον συναντάμε στην καθομιλουμένη με διάφορους τρόπους, π.χ., ένας άνθρωπος με μια ορισμένη διάγνωση να μπορεί με την κατάλληλη θεραπεία να είναι λειτουργικός. Ακόμα και αν το πρόβλημα που έχει δεν μπορεί, για διάφορους λόγους, να το αντιμετωπίσει οριστικά, να έχει τη δυνατότητα να ζει ενταγμένος στο κοινωνικό πλαίσιο.

Όμως, ο εξαρτημένος δεν είναι ασθενής και η εξάρτηση δεν είναι μια διάγνωση κάποιας χρόνιας υποτροπιάζουσας αυτοπροκαλούμενης νόσου, όπως σκοπίμως προβάλλεται συστηματικά όλα τα τελευταία χρόνια. Ο πρώην εξαρτημένος μπορεί να αποτάξει πλήρως την εξαρτητική συμπεριφορά με την κατάλληλη βοήθεια.

Ο άνθρωπος δεν είναι ένα άθροισμα λειτουργιών βιολογικών, ψυχολογικών, αλλά ένα κοινωνικό ον που η ουσία του καθορίζεται από το σύνολο των κοινωνικών του σχέσεων.

Η εξάρτηση είναι μια κατάσταση που μετασχηματίζει αυτήν την ίδια την ουσία. Μια κατάσταση όπου σπάει βαθιά ο δε-

σμός του ανθρώπου με τους άλλους ανθρώπους, μια ακραία μορφή αλλοτρίωσης που καθορίζει τον χαρακτήρα της σχέσης του ατόμου με την κοινωνία συνολικά.

Έτσι, ο εξαρτημένος άνθρωπος δεν μπορεί να “μετριέται”, να ποσοτικοποιείται η ικανότητά του να επιτελέσει ορισμένες λειτουργίες (να πάει στη δουλειά, να μπορεί στοιχειωδώς να επικοινωνεί για να συναλλάσσεται με τους άλλους, να μην εμφανίζει επικίνδυνες για τον εαυτό του και για τους άλλους συμπεριφορές).

Πρόκειται για μια βαθιά αντιδραστική άποψη. Ο άνθρωπος πρέπει να είναι ικανός να είναι κοινωνικά δραστήριος. Να αναπτύσσει την προσωπικότητά του, τον συναισθηματικό του κόσμο, τη σκέψη και την κρίση του, τη δημιουργικότητά του, να συνειδητοποιεί την ταξική του θέση και να δρα συνειδητά για να αλλάξει προς το καλύτερο τη ζωή του.

Ο λειτουργικός χρήστης αποτυπώνει ακριβώς τη στόχευση των σύγχρονων ιδεολογημάτων για τον χρήστη, όπως ακριβώς ταιριάζουν στην οικονομία της εποχής, αλλά και στις πολιτικές διαχείρισής του. Να είναι ικανός να εργάζεται, να είναι παραγωγικός. Αλλά η εργασία για το κεφάλαιο σημαίνει πηγή υπεραξίας, δηλαδή πηγή κερδοφορίας. Να είναι δηλαδή ικανός προς εκμετάλλευση.

Λειτουργικός επίσης είναι ο καλός πελάτης-εξαρτημένος που καταναλώνει το εμπόρευμα ναρκωτικά και το εμπόρευμα υποκατάστατα και ταυτόχρονα είναι ικανός να παραμένει ζωντανός –να μην πεθαίνει κιόλας– να μην τριγυρνάει εξαθλιωμένος, να μην είναι παραβατικός και “μας χαλάει” την εικόνα του τουριστικού παραδείσου.

Είναι μια χυδαία έκφραση του ατομικού δικαιωτισμού, ένα ιδεολογικό ρεύμα που εκθρεύεται οτιδήποτε συλλογικό, κοινωνικό που υποτίθεται “καταπιέζει” το άτομο, αλλά δεν εκθρεύεται ποτέ τον κατεξοχήν καταπιεστή, το ίδιο το αστικό κράτος και τους καπιταλιστές.

Είναι ένας ύμνος στην ατομική ευθύνη. Ο χρήστης, παίρνοντας αποκλειστικά ατομικά τις επιλογές του στα χέρια του, γί-

νεται και ο αποκλειστικός φορέας των ευθυνών του. Κρύβεται έτσι η ταξική ουσία των προβλημάτων μας, η ανάγκη να παλέψουμε ενάντια στις αιτίες που στερούν τα όνειρα και τις ανάγκες μας.

Υπονομεύει τη δυνατότητα του χρήστη να απεξαρτηθεί, αφού τον στιγματίζει ως τέτοιο, εγκλωβισμένο στα αδιέξοδα με μια παθητική αποδοχή αυτών.

Η κρατική αντιμετώπιση των χρηστών, των ανθρώπων που παλεύουν να απεξαρτηθούν και των οικογενειών τους δείχνει το πιο αποκρουστικό πρόσωπο του εκμεταλλευτικού συστήματος που σαπίζει, αυτό της βαρβαρότητας, της εγκατάλειψης, του κανιβαλισμού.

Γιατί η αστική τάξη, τα κόμματά της έχουν εξαπολύσει σφοδρή επίθεση στη δωρεάν πρόληψη και απεξάρτηση, παρά τα αποτελέσματα των στεγνών προγραμμάτων, παρά τους αγώνες, την αντίσταση των εργαζόμενων και ευρύτερα της κοινωνίας. Γιατί το σύστημα δεν θέλει απεξαρτημένους, θέλει λειτουργικούς εξαρτημένους, υπάκουους, ενσωματωμένους.

Γιατί ο άνθρωπος που καταφέρνει να σπάσει τις αλυσίδες της εξάρτησης, πέρα από την ατομική νίκη του ίδιου, της οικογένειάς του, των θεραπειών και των εργαζομένων στην απεξάρτηση, συμβολίζει και τη δυνατότητα νίκης απέναντι στους κοινωνικούς παράγοντες που τον οδήγησαν εκεί. Συμβολίζει το όραμα μιας άλλης κοινωνίας χωρίς εκμετάλλευση.

Γι' αυτό το ΚΚΕ και η ΚΝΕ είμαστε εδώ και στηρίζουμε καθημερινά και αταλάντευτα τον αγώνα των εργαζόμενων στην πρόληψη και απεξάρτηση, των νέων που αντιμετωπίζουν προβλήματα εξάρτησης και των οικογενειών τους, των αποφοίτων.

Το ΚΚΕ και η ΚΝΕ συνεχίζουμε τον αγώνα μας ενάντια σε όλα τα ναρκωτικά. Ο αγώνας συνεχίζεται μέχρι το νοκ άουτ και στο τέλος θα κερδίσουμε εμείς.

Ρούλα Γεωργιάδου

Ψυχίατρος, μέλος του Τμήματος της ΚΕ του ΚΚΕ
Κατά των Ναρκωτικών και των Εξαρτήσεων

Μύθοι και αλήθειες για την κάνναβη: Κερδοφόρες μπίζνες με θύμα τις νεανικές συνειδήσεις

Ας ξεκινήσουμε με λίγα λόγια για την κάνναβη. Το φυτό κάνναβις αποτελείται από εκατοντάδες χημικές ενώσεις, όπως αυτή της THC, η οποία είναι και η βασική ψυχοδραστική ουσία που γνωρίζουμε, και την κανναβιδιόλη (CBD), η οποία φαίνεται να μην έχει ψυχοτρόπες δράσεις και πιθανώς καταστέλλει ως ένα βαθμό τις επιπτώσεις της THC. Ωστόσο, οι περισσότερες χημικές της ουσίες δεν έχουν ακόμα ταυτοποιηθεί πλήρως, δεν είναι ακόμη γνωστές ούτε οι δράσεις τους, ούτε οι πιθανές ανεπιθύμητες ενέργειες που μπορεί να έχει η χρήση τους, σε οποιαδήποτε μορφή, από τον άνθρωπο.

Τα ταυτοποιημένα στοιχεία της κάνναβης φαίνεται να επιδρούν στο ενδοκανναβινοειδές σύστημα, το οποίο εμπλέκεται στη νευρωνική ανάπτυξη και πλαστικότητα καθώς και στο σύστημα ανταμοιβής. Η επίδραση εξωγενών κανναβινοειδών, όπως είναι η THC, στο σύστημα αυτό έχει συσχετιστεί με αρνητική επίπτωση στη νευροαναπτυξιακή διαδικασία και με γνωστικά ελλείμματα ή έκπτωση.

Χρήση και εξάρτηση από κάνναβη. Οι αριθμοί είναι αμείλικτοι

Με βάση και την πρόσφατη Ευρωπαϊκή Έκθεση για τα Ναρκωτικά που δημοσιεύτηκε, προκύπτει ότι η κάνναβη παραμένει μακράν η πιο συχνά καταναλισκόμενη παράνομη ουσία στην Ευρώπη, όπου περίπου το 8,4% των Ευρωπαίων ενηλίκων (24 εκατομμύρια ηλικίας 15 έως 64 ετών) έχουν κάνει χρήση τον τελευταίο χρόνο. Περίπου το 1,5% των ενηλίκων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (4,3 εκατομμύρια άτομα) εκτιμάται ότι κάνουν καθημερινή ή σχεδόν καθημερινή χρήση.

Η χρήση κάνναβης μπορεί να προκαλέσει ή να επιδεινώσει μια σειρά από σωματικά και ψυχικά προβλήματα υγείας, συμπεριλαμβανομένων χρόνιων αναπνευστικών συμπτωμάτων, εξάρτησης από αυτήν και ψυχωσικών συμπτωμάτων. Επιπλέον, μελέτες έχουν διαπιστώσει ότι η τακτική χρήση κάνναβης μπορεί να σχετίζεται με χαμηλότερες εκπαιδευτικές επιδόσεις και αυξημένο κίνδυνο εμπλοκής στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης.

Τα προβλήματα σχετίζονται κυρίως με την πρόωπη έναρξη χρήσης, τα προϊόντα υψηλής δραστηριότητας και τα πιο τακτικά και μακροχρόνια πρότυπα χρήσης.

Η κάνναβη αναφέρεται ότι ευθύνεται για περισσότερο από το ένα τρίτο όλων των εισαγωγών σε θεραπεία απεξάρτησης στην Ευρώπη και αυτό το ποσοστό αυξάνεται σε πάνω από τα δύο πέμπτα όταν λαμβάνονται υπόψη όσοι ξεκινούν θεραπεία για πρώτη φορά.

Αντίστοιχα για την Ελλάδα, η ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ σημειώνει ότι η κάνναβη αποτελεί τη συχνότερα αναφερόμενη παράνομη ουσία, με 1 στους 9 (11,5%) 16χρονους να αναφέρει χρήση έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή και 1 στους 16 (6,2%) πολύ πρόσφατη χρήση, τις 30 τελευταίες μέρες. Μεταξύ όσων έχουν κάνει πολύ πρόσφατη χρήση, σχεδόν οι μισοί βρίσκονται σε υψηλό κίνδυνο εμφάνισης προβλημάτων που συνδέονται με τη χρήση της ουσίας.

Και βέβαια, πέρα από τις οργανικές και νευροψυχιατρικές βλάβες, μέσα από τη χρήση κάνναβης, όπως και των άλλων ναρκωτικών, ένας νέος σήμερα αναζητά τη φυγή από τη δυσβάσταχτη κοινωνική πραγματικότητα που βιώνει. Όμως, όχι μόνο δε βελτιώνονται οι όροι ζωής του, αλλά από ενεργητικό ον με βούληση πλέον κυριαρχείται από την αναζήτηση μιας ουσίας, η κοινωνική του ύπαρξη νοσηματοδοτείται από αυτήν. Αντί να πάρει την κατάσταση στα χέρια του και να παλέψει, γίνεται τελικά όλο και περισσότερο δέσμιος των αιτών αυτών που τον οδήγησαν στη χρήση και την εξάρτηση, παθητικοποιείται ακόμη και αν είναι λειτουργικός βάσει των κριτηρίων που ορίζει η καπιταλιστική κερδοφορία.

Μύθοι και αλήθειες για την κάνναβη

Όλο και πυκνώνουν, ωστόσο, οι φωνές εκείνες, τόσο στη χώρα μας όσο και διεθνώς, γύρω από την αποποινικοποίηση/νομιμοποίηση της κάνναβης εξαίροντας τις θεραπευτικές ιδιότητές της, τη χρησιμότητά της σε ένδυση και άλλες καθημερινές δραστηριότητες. Μάλιστα, δεν είναι λίγοι εκείνοι –κυρίως εκφραζόμενοι μέσα από κινήματα ή/και πολιτικές δυνάμεις– που ισχυρίζονται ότι η απαγόρευση της κάνναβης ουσιαστικά συνιστά μορφή κοινωνικής καταστολής και περιορισμού της ελευθερίας του ατόμου. Μύθος ή αλήθεια;

Μύθος #1: «Η αποποινικοποίηση της κάνναβης θα συμβάλει στη μείωση της χρήσης»

Το συγκεκριμένο επιχείρημα εύκολα καταρρίπτεται, αφού η ίδια η πραγματικότητα φέρνει τη διάψευση. Όποιο αστικό κράτος υλοποίησε πολιτικές αποποινικοποίησης ή νομιμοποίησης, είχε ως αποτέλεσμα ραγδαία αύξηση στα ποσοστά χρήσης και εξάρτησης, με χαρακτηριστικό το παράδειγμα της Ολλανδίας.

Στις χώρες όπου η μη ιατρική χρήση της κάνναβης νομιμοποιείται, η χρήση της αυξάνεται. Στις ΗΠΑ αυξάνεται διαρκώς η χρήση στις ηλικίες 18-25 ετών, ενώ την περίοδο 2009-2018 διπλασιάστηκε η καθημερινή χρήση. Παρατηρείται διπλασιασμός των μαθητών που εξαρτώνται από την κάνναβη, από 9% το 2009 σε 17% το 2018 (Έκθεση του Γραφείου Ναρκωτικών του ΟΗΕ το 2020.) Η κάνναβη το 2019 είναι η πρώτη ουσία σε κατασχέσεις (668 τόνοι), με αύξηση 30% από το προηγούμενο έτος, δηλαδή είναι η πρώτη ουσία σε διαθεσιμότητα, άρα και σε ζήτηση, που αυξάνεται με υψηλούς ρυθμούς. Το στοιχείο αυτό επιβεβαιώνει περαιτέρω το συμπέρασμα της έκθεσης του ΟΗΕ, ότι δηλαδή η

νομιμοποίηση δεν επιφέρει μείωση, αλλά αύξηση της χρήσης (Ετήσια Έκθεση του Ευρωπαϊκού Κέντρου Τεκμηρίωσης και Πληροφοριών για τα Ναρκωτικά για την Ευρώπη - EMCDDA). Η ουσία στην οποία έχουν ευκολότερη πρόσβαση οι μαθητές είναι η κάνναβη με απόκριση 32%, στην Ελλάδα με 28%, αφού πλέον το 1/5 των μαθητών δεν την θεωρούν καν ως ναρκωτικό. Οι χώρες με την ευκολότερη πρόσβαση στην κάνναβη είναι αυτές που έχουν αποποινικοποιήσει τη χρήση της (Έκθεση του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Ερευνών στον Μαθητικό Πληθυσμό σχετικά με το αλκοόλ και τα άλλα ναρκωτικά).

Μύθος #2: «Η κάνναβη δεν είναι ναρκωτικό, αλλά ποινικοποιείται γιατί είναι πράξη αυτοδιάθεσης»

Σε πολλούς χρήστες κάνναβης έχει καλλιεργηθεί η άποψη πως με τον τρόπο αυτόν ανθίστανται σε ολοκληρωτικές παρεμβάσεις καταστολής του συστήματος και αποκτούν τη δυνατότητα της αυτοδιάθεσης του σώματος και της ζωής τους. Φυσικά, αυτές οι πεποιθήσεις δεν προέκυψαν στο κενό, αλλά είναι γέννημα του υποκειμενικού ιδεαλισμού γύρω από τις έννοιες της ελευθερίας και του ατομικού δικαιωματος. Μάλιστα, διάφοροι πολιτικοί χώροι τροφοδοτούν και υποστηρίζουν τέτοια ιδεολογήματα, αφού όχι μόνο ψαρεύουν σε θολά νερά, αλλά τελικά υποκλίνονται στον καπιταλισμό και προσπαθούν να καναλιζάρουν τη νεανική αμφισβήτηση σε λύσεις ανώδυνες και εντός των τειχών του συστήματος. Η έννοια της ελευθερίας σίγουρα δεν είναι αφηρημένη και οπωσδήποτε υπόκειται σε φυσικούς νόμους και περιορισμούς. Αντίστοιχα, και σε επίπεδο κοινωνικό-οικονομικό μάλλον με κατάφωρη ειρωνεία προς την εργατική τάξη και τα παιδιά της μοιάζει η έννοια της ατομικής ελευθερίας, όταν η μόνη ελευθερία του εργάτη στον καπιταλισμό είναι να πουλάει την εργατική του δύναμη, με τον καπιταλιστή-παράσιτο να ιδιοποιείται τον πλούτο που ο πρώτος παράγει. Αλήθεια, πόσο ελεύθερος είναι κανείς όταν εργάζεται 13 ώρες τη μέρα, όταν μια γυναίκα για να επιβιώσει “νοι-

κιάζει” την ίδια της τη μήτρα, όταν οι εκπαιδευτικοί που μιλάνε για τη γενοκτονία στην Παλαιστίνη υπόκεινται σε πειθαρχικές διώξεις; Το ίδιο το κοινωνικό σύστημα που στερεί από τον εργαζόμενο, τη νεολαία κάθε ουσιαστική ελευθερία, προβάλει την αυτοκαταστροφή του (κοινωνικά, ψυχολογικά, σωματικά) ως δήθεν προϊόν ελεύθερης βούλησης, βυθίζοντάς τον στην παθητικότητα και τη μοιρολατρία, σε μία ψευδεπίγραφη φυγή. Δεν είναι, άλλωστε, τυχαίο, ότι η αστική τάξη και οι πολιτικοί της εκπρόσωποι διαχρονικά έχουν αξιοποιήσει τόσο την κάνναβη όσο και άλλα ναρκωτικά, όταν απαιτείται η μαζική εκτόνωση και η πρόληψη λαϊκών αντιδράσεων.

Μύθος #3: «Η κάνναβη ως θεραπεία ποικίλων νόσων»

Είναι σημαντικό, αρχικά, να διευκρινιστεί ότι επίσημη θεραπευτική ένδειξη η κάνναβη δεν έχει λάβει για καμία νόσο. Η όποια ένδειξη έχει λάβει αφορά σε παρηγορητική χρήση και συμπτωματική αντιμετώπιση/ανακούφιση επιμέρους συμπτωμάτων ή/και επιπλοκών της νόσου. Και επίσης, αυτό που έχει εγκριθεί είναι η χρήση συγκεκριμένων σκευασμάτων που περιέχουν κανναβιδιόλη (CBD) ή συνθετικές μορφές της THC, σε συγκεκριμένα, όμως, δοσολογία, όπως:

- ▶ Για τη μείωση των επιληπτικών κρίσεων σε κάποια σπάνια συγγενή επιληπτικά σύνδρομα...

- ▶ για την αντιμετώπιση της ναυτίας και του εμέτου που σχετίζεται με τη χημειοθεραπεία και

- ▶ για την αντιμετώπιση της ανορεξίας και της απώλειας βάρους από ασθενείς με HIV/AIDS.

Παράλληλα, σε διάφορες χώρες χρησιμοποιούνται –χωρίς να έχουν έγκριση– τέτοια σκευάσματα για την αντιμετώπιση του νευροπαθητικού πόνου και της σπαστικότητας που σχετίζεται με τη σκλήρυνση κατά πλάκας.

Παρ’ όλ’ αυτά, μια σειρά από χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, έχουν νομιμοποιήσει τη χρήση της λεγόμενης «φαρ-

μακευτικής ή θεραπευτικής κάνναβης». Τι σημαίνει πρακτικά αυτό; Ότι, παρ' όλο που δεν υπάρχει καμία επιστημονική τεκμηρίωση και καμία έγκριση από τους επίσημους φορείς, η κάνναβη, δηλαδή ένα φυτό με πάνω από 200 χημικές ουσίες, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως θεραπεία. Οι μόνες προϋποθέσεις είναι να παράγεται από συγκεκριμένους παραγωγούς με συγκεκριμένα κριτήρια, να μην είναι επιμολυσμένη με βακτήρια, μύκητες κ.λπ. και να μην περιέχει THC πάνω από κάποια συγκεκριμένη ποσότητα. Το πώς θα γίνεται η λήψη, για ποιες ενδείξεις, σε τι δοσολογία κ.λπ. άπτεται στη σφαίρα της ατομικής ευθύνης. Είναι επίσης αξιοσημείωτο το γεγονός ότι, ενώ ένα φάρμακο που περιέχει μία μόνο δραστική ουσία και κάποια έκδοχα, για να πάρει έγκριση για μία συγκεκριμένη νόσο, πρέπει να περάσει μερικά χρόνια κλινικών δοκιμών, η κάνναβη, η οποία περιέχει πάνω από 200 ουσίες, δεν χρειάζεται να περάσει καμία δοκιμή!

Στον αντίποδα, οι αρνητικές συνέπειες από τη χρήση κάνναβης είναι γνωστές και καταγεγραμμένες από ετών. Πιο συγκεκριμένα, ευθύνεται για την εκδήλωση νευρολογικών και ψυχιατρικών εκδηλώσεων, όπως οξεία ψύχωση, παρανοϊκό ιδεασμό, κατάθλιψη, ανηδονία, επιβράδυνση γνωστικής επεξεργασίας και διαταραχές μνήμης, διάσπαση προσοχής και απώλεια συγκέντρωσης.

Πάντως, αυτό που είναι σίγουρο είναι το γεγονός ότι οι περισσότερες από τις χώρες που νομιμοποιούν τη χρήση της φαρμακευτικής κάνναβης, είτε ταυτόχρονα είτε σε δεύτερο χρόνο, προχωράνε και στην αποποινικοποίηση ή και νομιμοποίηση της λεγόμενης «ψυχαγωγικής κάνναβης». Παρ' όλο που ακόμα δεν υπάρχουν σαφή μακροχρόνια δεδομένα, οι περισσότερες μελέτες συμφωνούν ότι η νομιμοποίηση της φαρμακευτικής κάνναβης οδηγεί στην αποδοχή της στη συνείδηση ενός κόσμου και στην απενοχοποίησή της ως ναρκωτικό.

Σε καμία περίπτωση δεν απορρίπτουμε την απομόνωση συστατικών και ουσιών που περιέχονται στην κάνναβη και τη χρήση τους μέσω των ενδεδειγμένων επιστημονικών και κλι-

νικών μελετών για την ανάπτυξη φαρμάκων. Απορρίπτουμε, όμως, την ανάδειξη της κάνναβης ως πανάκεια και τη νομιμοποίηση της χρήσης της για πάσα νόσο, γιατί γνωρίζουμε ότι όχι μόνο ακίνδυνη δεν είναι, όχι μόνο δεν προσφέρει ουσιαστική θεραπεία σε οποιαδήποτε ασθένεια, αλλά και η πραγματική στόχευση είναι πολύ πιο βαθιά.

Στην ίδια κατεύθυνση αξιοποιείται και το επιχείρημα για την επεξεργασία κλωστικής κάνναβης ως λύσης φιλικής προς το περιβάλλον, αλλά και ικανοποιητικής για τις ανάγκες ένδυσης κλπ. Βέβαια, η κάνναβη συνιστά ένα υδροβόρο φυτό έτσι κι αλλιώς, ενώ παράλληλα ζούμε σε μια χώρα που ευνοεί την ανάπτυξη και καλλιέργεια βάμβακος. Πώς γίνεται, λοιπόν, την ίδια ώρα που η ΕΕ και οι εκάστοτε κυβερνήσεις διαχρονικά έχουν οδηγήσει στον αφανισμό τις βαμβακοκαλλιέργειες (μη επιδοτούμενη καλλιέργεια, εκτόξευση κόστους παραγωγής vs εξευτελιστική τιμή πώλησης) και στο ξεκλήρισμα των μικρομεσαίων αγροτών, να κόπτονται για την προώθηση της δήθεν ωφέλιμης κλωστικής κάνναβης και να την επιδοτούν;

Money talks

Θα αναρωτηθεί κανείς, αφού τελικά όλ' αυτά τα ιδεολογήματα είναι μύθοι και καταρρίπτονται τόσο συλλογιστικά όσο και επιστημονικά, γιατί επιστρατεύονται για τη νομιμοποίηση της κάνναβης τόσο στη χώρα μας όσο και παγκόσμια;

Πότε μια ουσία θα είναι νόμιμη και πότε παράνομη, πότε μια ουσία θα βαφτίζεται ναρκωτικό και πότε φάρμακο, στον καπιταλισμό σχετίζεται αποκλειστικά με τα περιθώρια κερδοφορίας του κεφαλαίου. Η κερδοφορία είναι αυτή που τελικά καθορίζει τις στρατιές εξαρτημένων, τους χιλιάδες ανθρώπους που ζουν στο περιθώριο της κοινωνικής ζωής. Γι' αυτό καίγονται για τη νομιμοποίηση της κάνναβης.

Για παράδειγμα, την περίοδο της πανδημίας από τον SARS-CoV2 στις ΗΠΑ έμειναν ανοιχτά τα σούπερ μάρκετ, οι φούρνοι και τα καταστήματα πώλησης κάνναβης. Στην Ολλανδία σε 3

μέρες μέσα αναιρέθηκε η απόφαση να μείνουν κλειστά τα μαγαζιά που την πουλάνε.

Έτσι, στην Ευρώπη υπολογίζεται ότι μέχρι το 2028 τα κέρδη από την κάνναβη θα φτάσουν τα 115 δισ. ευρώ, καθιστώντας την την πιο κερδοφόρα αγορά στον κόσμο. Από αυτά, εκτιμάται ότι τα 55,2 δισ. θα προέρχονται από επενδύσεις στη “φαρμακευτική”, τα 180 εκατ. από τη βιομηχανική και τα 60,3 δισ. από την “ευφορική” κάνναβη. Γι’ αυτό, άλλωστε, η καλλιέργειά της εντάχτηκε στη βιοποικιλότητα της ΚΑΠ, οι επενδύσεις επιδοτούνται έως και 55% μέσω ΕΣΠΑ, ενώ παρέχονται και φορολογικά κίνητρα σε όσους εμπορεύονται αντίστοιχα προϊόντα.

Η κάνναβη, λοιπόν, αποδεικνύεται πεδίο δόξης λαμπρό για την κερδοφορία του κεφαλαίου. Οικονομικές εκτιμήσεις συγκλίνουν στο ότι ο συγκεκριμένος κλάδος θα θεωρείται σύντομα ο πιο ραγδαία αναπτυσσόμενος, ακμάζων και επικερδής κλάδος στην παγκόσμια βιομηχανία. Δεν είναι τυχαίο ότι, τελευταία, όλο και περισσότεροι κολοσσοί (βλ. Nestle, Pfizer, μεγάλες ζυθοποιίες κ.ά.) επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους με προϊόντα κάνναβης. Τα έσοδα αναμένεται να παρουσιάσουν ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης (CAGR 2025-2030) 4,59%, οδηγώντας σε όγκο αγοράς 2,84 δισ. δολαρίων έως το 2030. Στη χώρα μας, αντίστοιχα, προβλέπεται σε βάθος 10ετίας οι κύκλοι εργασίας να αγγίξουν τα 1,2 δισ. ευρώ, ενώ χαρακτηριστικό της κερδοφόρας προοπτικής είναι ότι μόνο τον Φεβρουάριο του 2025 συνταγογραφήθηκαν και χορηγήθηκαν συνολικά 4.000 κουτιά, όταν τον Μάρτιο του 2024, που ξεκίνησε η διάθεση προϊόντων από τα φαρμακεία, χορηγήθηκαν μόνο 350 κουτιά φαρμακευτικής κάνναβης.

Και μπορεί σήμερα η βιομηχανία ιατρικής κάνναβης να έχει τα μεγαλύτερα ποσοστά εγγυημένης κερδοφορίας, όμως, ο καπιταλιστικός ανταγωνισμός θα αλλάξει πολύ σύντομα το τοπίο. Ήδη, στις πολιτείες των ΗΠΑ, όπου η “ευφορική χρήση” κάνναβης είναι νόμιμη, οι επενδύσεις στη χρήση της ως ναρκωτικό παρουσιάζουν μεγαλύτερο ρυθμό ανάπτυξης από την

επένδυση στην ιατρική χρήση της. Η Ευρώπη έχει να ανταγωνιστεί ΗΠΑ, Καναδά, Ισραήλ και όλοι αυτοί μαζί τα μονοπώλια του παράνομου εμπορίου ναρκωτικών, που κρατούν πολύ χαμηλά τις τιμές και κόβουν πελατεία.

Ειδικά σε συνθήκες παραπέρα όξυνσης των ενδοαστικών ανταγωνισμών και προβλεπόμενης ύφεσης, ο κλάδος της κάνναβης αποτελεί «ανάσα» για τα αδιέξοδα των ιμπεριαλιστών και την εξασφάλιση κερδοφορίας από τα επενδυμένα κεφάλαια. Δεν είναι τυχαίο ότι και η συζήτηση για την πράσινη ανάπτυξη που αφορούσε και τέτοιες πλευρές μπορεί να έχει παλιώσει, αλλά δεν έχει εγκαταλειφτεί. Έτσι εξηγείται πάντως και η ευρωενωσιακή στρατηγική για το πεδίο, αλλά και οι πολιτικές που υλοποίησαν όλες οι κυβερνήσεις των τελευταίων ετών, με χαρακτηριστικό παράδειγμα το τελευταίο νομοθέτημα του υπουργού εμπορίου της Υγείας.

Συνεπώς, αυτό που σίγουρα καταλαβαίνουμε είναι ότι η κάνναβη οπωσδήποτε είναι θαυματουργή όταν πρόκειται για τα κέρδη των καπιταλιστών! Στην υπηρεσία του κέρδους επιστρατεύεται η ίδια η επιστήμη, ολόκληρα think tanks, ενώ πλευρά για την προώθησή της ως θεραπευτική πανάκεια συνιστά και η υλική ενσωμάτωση μερίδας επαγγελματιών υγείας στο πλαίσιο της βαθύτερης εμπορευματοποίησης της Υγείας.

Θύμα οι νεανικές συνειδήσεις

Στην περίπτωση της κάνναβης, λοιπόν, η αστική τάξη βγαίνει διπλά κερδισμένη, αφού, αφενός, πρόκειται για μία χρυσοφόρα μπίζνα σε μία κοινωνία όπου η υγεία και οι ζωές μας αντικειμενοποιούνται και εμπορευματοποιούνται με αξιοποίηση ενός πλούσιου ιδεολογικού οπλοστασίου. Και αφετέρου, ως αιχμή του δόρατος στην προώθηση της ναρκοκουλτούρας, αξιοποιείται για τη χειραγώγηση και τον εγκλωβισμό της νεολαίας σε λύσεις αδιέξοδων, που δεν αμφισβητούν τα ιερά και τα όσια αυτού του συστήματος, για την παθητικοποίησή τους απέναντι στη βαρβαρότητα και στη χρησιμότητά τους ως ακό-

μη κάποια εξαρτήματα στη μηχανή αυτή *«που, αντί για λάδι, καίει ανθρώπου αίμα»*.

Γι' αυτό, ως Κόμμα έχουμε αρραγές μέτωπο απέναντι σε όλα τα ναρκωτικά, καθώς και στις αιτίες που γεννούν και θρέφουν το πολυπαραγοντικό και κύρια κοινωνικό φαινόμενο της τοξικοεξάρτησης. Παλεύουμε σταθερά και αταλάντευτα για μια κοινωνία απαλλαγμένη από τα αδιέξοδα, την υποकुλτούρα και τα σάπια “ιδανικά” του κέρδους, απαλλαγμένη από την εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο.

Δίνουμε όλες μας τις δυνάμεις για να περπατήσει η εργατική τάξη και τα παιδιά της τις φωτεινές λεωφόρους του μέλλοντος, όπου θα ανατείλει ένας νέος τύπος ανθρώπου φτιαγμένος από τα υλικά της συλλογικότητας και της συντροφικότητας, όπου στο προσκήνιο της κοινωνικής ζωής θα τίθεται αυτός και οι ολοένα διευρυνόμενες ανάγκες του.

Σοφία Σκλαβενίτη

Ψυχολόγος - ψυχοθεραπεύτρια, μέλος του Τμήματος της ΚΕ του ΚΚΕ
Κατά των Ναρκωτικών και των Εξαρτήσεων

Αλκοόλ: Από την κοινωνική χρήση έως την εξάρτηση. Όψεις του ζητήματος

Τόσο η χρήση όσο και η εξάρτηση από το αλκοόλ, όπως ακριβώς συμβαίνει και με τις ναρκωτικές ουσίες, είναι μια αντικειμενικά διαμορφωμένη κοινωνική σχέση και όχι μια ατομική επιλογή. Είναι μια κοινωνική σχέση που καθορίζεται από 3 παράγοντες: α) Την προσωπικότητα του ανθρώπου, β) Το περιβάλλον μέσα στο οποίο τόσο η ίδια η προσωπικότητα πραγματώνεται, όσο και προσφέρεται η ουσία και γ) Την συγκεκριμένη κοινωνικο-πολιτισμική στιγμή που το άτομο συναντιέται με την ουσία όντας ευάλωτο.

Η μελέτη αυτής της σχέσης μας οδηγεί στην τοποθέτηση ότι το εύρος της κατανάλωσης αλκοόλ μπορεί να ιδωθεί μόνο ως πολυπαραγοντικό κοινωνικό φαινόμενο, που καθορίζεται από ιστορικούς, πολιτικούς, κοινωνικούς, ψυχολογικούς, βιολογικούς, οικονομικούς, πολιτισμικούς παράγοντες, οι οποίοι αλληλοσυνδέονται και αλληλοεξαρτώνται. Τα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά της κατανάλωσης αλκοόλ εξαρτώνται από το είδος των σχέσεων παραγωγής και το επίπεδο ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων, μέσα στις οποίες εμπεριέχονται και οι ιδιαίτερες πολιτισμικές, θρησκευτικές, γεωγραφικές κ.ά. ιδιαιτερότητες.

Οι σχέσεις παραγωγής είναι το κύριο στοιχείο που καθορίζει την κάθε έκφανση του εποικοδομήματος, διαμορφώνει την προσωπικότητα, τις στάσεις, τις συμπεριφορές του ανθρώπου. Αυτές οι κοινωνικές σχέσεις είναι αντικειμενικές, υπάρχουν έξω από τη θέληση του ατόμου, ταυτόχρονα, όμως, βιώνονται-ερμηνεύονται με έναν υποκειμενικό τρόπο από το άτομο, το οποίο δεν είναι παθητικός δέκτης, αλλά παρεμβαίνει ενεργά σε αυτές.

Αν ανατρέξουμε στη βιβλιογραφία για το αλκοόλ, θα παρατηρήσουμε ένα παράδοξο: Ενώ υπάρχει τεράστιο υλικό –αφού το φαινόμενο μελετάται ήδη από το 1792– και πολλοί ορισμοί γύρω από τη χρήση όπως “τυπική”, “προβληματική”, “βαριά κατανάλωση”, “χαμηλού κινδύνου”, “κατάχρηση” κ.ά., δε θα βρούμε πουθενά μία σαφή περιγραφή της διαδρομής από αυτές τις αφετηρίες προς την εξάρτηση. Ένα κοινό όλων των παραπάνω κατηγοριών είναι ότι στέκονται στην ποσοτική διάσταση του φαινομένου, το πόσο και κάθε πότε κανείς πίνει, υποτιμώντας την ποιοτική, δηλαδή τη σχέση που αναπτύσσει το άτομο με το αλκοόλ, το πώς και το γιατί πίνει.

Αρκετές επιστήμες, όπως η ιατρική, η ψυχολογία, η φαρμακολογία, η κοινωνιολογία κλπ., μελετούν, η καθεμιά από την πλευρά της, το φαινόμενο. Αυτές οι επιμέρους προσεγγίσεις, μέσα στα πλαίσια της αλλοτριωμένης επιστήμης, χάνουν τον καθολικό τους χαρακτήρα, άρα τη δυνατότητα μιας σφαιρικής,

δια –και ενδο– επιστημονικής επικοινωνίας και εξαντλούνται στη μερικότητα της μιας ή της άλλης επιστήμης.

Έτσι, εμφανίζονται: Ο βιολογισμός (η επικέντρωση μόνο στη βιολογική πλευρά του προβλήματος), ο κοινωνιολογισμός (η άποψη ότι το πρόβλημα είναι μόνο κοινωνικό), η ψυχολογικοποίηση (η επικέντρωση μόνο στην ευαλωτότητα της προσωπικότητας), η ψυχιατρικοποίηση (η αναγωγή εκφάνσεων της κοινωνικής ζωής σε παθολογία). Από την άλλη, συναντάμε κάποιες πολυπαραγοντικές μεν απόψεις, υπό το πρίσμα, όμως, του μηχανιστικού υλισμού και του νεοθετικισμού (δηλαδή, ότι το πρόβλημα είναι βιο-ψυχο-κοινωνικό), που επικεντρώνουν μόνο στο σύμπτωμα της εξάρτησης χωρίς να φτάνουν στη ρίζα του, που βρίσκεται στις σχέσεις παραγωγής. Το αποτέλεσμα όλων των παραπάνω είναι να οδηγούνται τότε στην υποτίμηση και τότε στη μεγέθυνση του ρόλου που καλείται να παίξει η κατανάλωση αλκοόλ.

Το μεθοδολογικό αδιέξοδο της αστικής επιστήμης είναι άρρηκτα δεμένο με την ταξικότητα της επιστήμης, με τον ρόλο που καλείται να παίξει ως παραγωγική δύναμη σε συνθήκες καπιταλιστικής ιδιοποίησης των αποτελεσμάτων της: Το αλκοόλ αποτελεί ένα νόμιμο εμπόρευμα που αποδίδει παγκόσμια σχεδόν 2 τρισ. κέρδη ετησίως. Τα κυρίαρχα πρότυπα που συνοδεύουν τη χρήση του και η εξάρτηση από αυτό αποτελούν εργαλεία κοινωνικού ελέγχου και καταστολής, άρα έχουν ανεκτίμητη αξία για το καπιταλιστικό σύστημα. Ταυτόχρονα, όμως, η εξάρτηση αδρανοποιεί και καταστρέφει την κύρια παραγωγική δύναμη, την εργατική, που αποτελεί τη μοναδική πηγή κέρδους. Επομένως, η όποια προσπάθεια μελέτης και αντιμετώπισης του φαινομένου από την πλευρά της αστικής επιστήμης και πολιτικής καλείται να διαχειρίζεται και να συμβιβάζει, χωρίς να παραβιάζει τη διασφάλιση της καπιταλιστικής κερδοφορίας.

Ως Κόμμα μελετάμε τη σχέση του ατόμου με το αλκοόλ με μεθοδολογικό εργαλείο τον διαλεκτικό και ιστορικό υλισμό. Στην ανάλυσή μας κάνουμε μια συνειδητή διαφοροποίηση στην κα-

τανάλωση αλκοόλ. Αναγνωρίζουμε την “κοινωνική χρήση”, ως διαχρονικό κοινωνικό φαινόμενο που εκδηλώνεται με σχετική ποικιλομορφία στη βάση ιστορικά, αντικειμενικά διαμορφωμένων κοινωνικών σχέσεων. Η κοινωνική χρήση αποδέχεται τη δυνατότητα χρήσης αλκοόλ σε εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής, εφόσον αποτελεί μια συμπεριφορά η οποία δεν αλλοιώνει τη σχέση του ατόμου με το κοινωνικό του περιβάλλον, παρά το γεγονός ότι η αιθυλική αλκοόλη ανήκει στις ψυχότροπες, εξαρτησιογόνες ουσίες.

Από την άλλη, διακρίνουμε μία άλλη ποιότητα-συνεχές: Την προβληματική σχέση που μπορεί να αναπτύξει ένα άτομο με το αλκοόλ, η οποία, αν δεν αναθεωρηθεί, οδηγεί στην εξάρτηση. Αυτήν τη διάκριση δεν την κάνουμε στην ανάλυσή μας για τις ναρκωτικές ουσίες. Η διάκριση ανάμεσα στην κοινωνική χρήση και την προβληματική σχέση και εξάρτηση από το αλκοόλ προκύπτει από τη μελέτη του ρόλου που κλήθηκε να παίξει το αλκοόλ στην κοινωνία.

Το αλκοόλ είναι μία από τις πρώτες ουσίες που συνόδευσαν την κοινωνική οργάνωση ήδη από το 10.000 π.Χ. Νομαδικοί λαοί της Μέσης Ανατολής ανακάλυψαν την πρωτόλεια μπίρα, την ανάμιξη σιτηρών με νερό, στην προσπάθειά τους να έχουν γρήγορη, εύκολα διαθέσιμη κινητή τροφή. Από τότε μέχρι τον Μεσαίωνα, το αλκοόλ συνοδεύει τον ανθρώπινο πολιτισμό με πανομοιότυπα χαρακτηριστικά: Χρησιμοποιείται καθημερινά ως “υγρό ψωμί”, ως ρόφημα για το σβήσιμο της δίψας με αντιμικροβιακή δράση σε περιόδους που το νερό ήταν ακόμα υγειονομικά ακατάλληλο, ως “γιατρικό” ακόμα και ως συνάλλαγμα.

Το αλκοόλ επιτελούσε ένα σημαντικό στοιχείο της κοινωνικής ύπαρξης, γι’ αυτό κιόλας θεοποιήθηκε. Όλοι οι αρχαίοι πολιτισμοί είχαν κάποιον θεό για το αλκοόλ και η “επαφή” μαζί του θεωρείτο πως επιτυγχανόταν μέσω του ψυτότροπου αποτελέσματος της υπερκατανάλωσης ποτού σε θρησκευτικές μυσταγωγίες. Η μέθη είναι γνωστή από την Αρχαιότητα, αλλά αυστηρά κοινωνικά περιορισμένη, κατακριτέα, έως και απα-

γορευμένη με θάνατο, εκτός από πολύ συγκεκριμένα αυστηρά πλαίσια, π.χ., τελετουργίες, όπως ακριβώς συνέβαινε την ίδια περίοδο και με την πολύ περιορισμένη χρήση ναρκωτικών ουσιών σε αντίστοιχες τελετές.

Το αλκοόλ αποτελεί εδώ και χιλιάδες χρόνια ένα στοιχείο που ενσωματώθηκε στην κοινωνική ζωή μέχρι τις μέρες μας. Υπάρχει στις γιορτές, στις λύπες, στις συναντήσεις μας. Αποτελεί συνοδευτικό της κοινωνικής συναναστροφής, είναι δεμένο με αυτήν κοινωνικά, ιστορικά, πολιτισμικά. Έχει υπαχθεί εδώ και χιλιετίες σε άγραφους μιν, αλλά υπαρκτούς κοινωνικούς κανόνες και περιορισμούς, που καθορίζουν, άτυπα, ακόμα και την ποσότητα χρήσης αναλόγως το πλαίσιο μέσα στο οποίο καταναλώνεται. Αλλιώς πίνουμε στους γάμους, αλλιώς στις κηδείες. Ο αντικειμενικός χαρακτήρας της κοινωνικής χρήσης αλκοόλ εξηγεί γιατί ακόμα και σήμερα η κοινωνική συνείδηση δεν επαινεί τη μέθη.

Η ανάπτυξη των εμπορευματικών σχέσεων παραγωγής, όμως, άλλαξε τον τρόπο παραγωγής, διάθεσης και κατανάλωσης αλκοόλ. Δημιουργήθηκαν νέες δυνατότητες μαζικής παραγωγής, τεχνικές νέων πιο ανθεκτικών και υψηλής περιεκτικότητας σε αλκοόλη αποσταγμάτων που επέτρεπαν τη μετα-

φορά τους για τις ανάγκες ανάπτυξης του εμπορίου, τα οινοπνευματώδη χρησιμοποιήθηκαν για να αυξάνεται τεχνητά η ζήτηση σιτηρών σε περιόδους κακής σοδειάς. Βλέπουμε δηλαδή τη διαλεκτική σχέση ανάμεσα στην παραγωγή και την κατανάλωση.

Το αλκοόλ, ως εμπόρευμα, μετατρέπεται σε εργαλείο συσσώρευσης κερδών, άσκησης κοινωνικού ελέγχου, με τη χρήση του να εδραιώνεται σταδιακά σε πράξη φυγής και παραίτησης λόγω των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών διαβίωσης. Για παράδειγμα, η πείνα και η φτώχεια που επικρατούσαν στις αγροτικές περιοχές της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης του 16ου-17ου αιώνα αποφορτίζονταν μέσω του οινοπνεύματος, με επακόλουθο πολλές φορές την κατάχρηση.

Η ταξική διάσταση του φαινομένου διαφαίνεται καθαρά στους εξαρτημένους των παραγκουπόλεων του Λονδίνου στις αρχές του 1700, την περίοδο της πρωταρχικής συσσώρευσης κεφαλαίου, όπου συναντάμε την πρώτη ιστορικά νομοθετική παρέμβαση περιορισμού των συνεπειών που επιφέρει η εξάρτηση, το Gin Act. Σε αυτήν την ιστορική περίοδο, βλέπουμε για πρώτη φορά την εξάρτηση από το αλκοόλ ως ακραία μορφή κοινωνικής αλλοτρίωσης.

Βάση αυτής της αλλοτρίωσης είναι η αντίφαση που υπάρχει ανάμεσα στον κοινωνικό χαρακτήρα της παραγωγής και στην καπιταλιστική ιδιοποίησή της, που αποξενώνει το άτομο-κοινωνικό παραγωγό από τα μέσα παραγωγής, από το προϊόν της εργασίας του, από την ίδια του την εργασία, από τους άλλους ανθρώπους, τελικά από την ίδια την κοινωνικότητά του.

Έκτοτε, η αδυναμία κάλυψης ουσιαστών αναγκών, η αποξένωση που γεννά η καπιταλιστική εκμετάλλευση, σε συνδυασμό με την ευρεία διάθεση και προβολή του αλκοόλ ως “παρηγοριά”, ως “δείκτης αντοχής/μαγκιάς”, ως “μοναδικό στοιχείο της διασκέδασης”, ως “μέσο χαλάρωσης” κ.λπ. μπορούν να μετατρέψουν τη χρήση του σε ένα ακόμα υποκατάστατο, με αποτέλεσμα να αναπτυχθεί προβληματική σχέση και τελικά εξάρτηση. Σε αντίθεση με τη χρήση αλκοόλ εντός ενός κοινωνικού

πλαισίου, η οποία δε διαρρηγνύει τον κοινωνικό ιστό, η εξάρτηση από το αλκοόλ αποτελεί ένα φαινόμενο σύμφυτο με τον καπιταλισμό, που απομακρύνει τον άνθρωπο από την κοινωνική του φύση, τον αποξενώνει.

Η ύπαρξη καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής, όμως, δε σημαίνει ότι κάθε κατανάλωση αλκοόλ συνδέεται απαραίτητα με έναν ανελεύθερο τρόπο ζωής απότοκο της καπιταλιστικής αλλοτρίωσης. Μια τέτοια προσέγγιση θα αποθέωνε την πολιτικο-οικονομική διάσταση του φαινομένου, ορίζοντάς την ως παντοδύναμη, υποτιμώντας τις κοινωνικές, ιστορικές, πολιτισμικές πλευρές και τον ενεργητικό ρόλο της προσωπικότητας, η οποία δεν αποτελεί πιστό αποτύπωμα της κοινωνίας, αλλά ενεργητικό αντίγραφο, με δυνατότητα αλλαγής της προσωπικής του ιστορίας.

Όπως σε όλες τις εξαρτητικές συμπεριφορές, έτσι και με το αλκοόλ το κύριο στοιχείο για να οδηγηθεί κανείς στην εξάρτηση δεν είναι η ίδια η ουσία, η οποία ασφαλώς μπορεί να διευκολύνει με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, αλλά η κοινωνική διαδρομή μέσω της οποίας η προσωπικότητα συναντήθηκε μαζί της.

Κάτι που μπορεί να μας βοηθήσει να κατανοήσουμε καλύτερα το παραπάνω είναι το γεγονός ότι κοινωνική χρήση δεν συναντάμε στις ναρκωτικές ουσίες, παρά το ότι ήταν παγκοσμίως γνωστές από την Αρχαιότητα, όσο και αν προσπαθούν να την εισάγουν τεχνητά σήμερα οι υπερασπιστές της νομιμοποίησης των ναρκωτικών με το επιχείρημα ότι και τα δύο είναι ψυχότροπα. Μία θεώρηση ακραίου βιολογισμού που ανάγει τη χημική δράση του αλκοόλ σε καθοριστικό παράγοντα, αποσυνδέοντας όλα τα άλλα αίτια που συντελούν ταυτόχρονα στο χτίσιμο προβληματικής σχέσης μαζί του.

Η χρήση αλκοόλ διαφέρει τόσο ποσοτικά όσο, κυρίως, ποιοτικά από τη χρήση κάθε ναρκωτικής ουσίας. Ποσοτικά, γιατί η αιθυλική αλκοόλη αποτελεί τη μοναδική ψυχότροπο ουσία που απομακρύνεται από τον οργανισμό με σταθερό ρυθμό ανά ώρα σε χαμηλά επίπεδα συγκέντρωσης, με αποτέλεσμα να εί-

ναι εφικτός ο έλεγχος από το άτομο που την καταναλώνει ώστε να μην επέλθει αλλοίωση λειτουργιών του εγκεφάλου και μέ-
θην. Αυτό το χαρακτηριστικό δεν το έχει καμία ναρκωτική ου-
σία, καθώς όλες επιδρούν ταχέως στις ανώτερες λειτουργίες
του κεντρικού νευρικού συστήματος, δημιουργώντας το χαρα-
κτηριστικό αίσθημα “φτιαξίματος”. Γεγονός που η ανθρωπότη-
τα γνώριζε από την κοινωνική της πείρα, γι’ αυτό και απομό-
νωσε τα ναρκωτικά από την καθημερινότητα, καθώς κάτι τέ-
τοιο θα εμπόδιζε την κοινωνική δράση και εξέλιξη.

Έτσι, οδηγούμαστε και στην ποιοτική διαφορά: Στα κίνητρα
επαφής με την ουσία, τα οποία δημιουργούνται από τις προσλαμ-
βάνουσες του ατόμου. Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις γύρω από
την κατανάλωση αλκοόλ μέσα στις χιλιετίες καθημερινής χρήσης
του, που αντανακλώνονται και στα προσωπικά βιώματα, δε συνδέο-
νται αναγκαστικά με προσδοκίες γύρω από την ψυχότροπο δρά-
ση του, γι’ αυτό μπορούμε να μιλάμε για κοινωνική χρήση.

Αντίθετα, στην περίπτωση των ναρκωτικών –ακόμα και αν
μιλάμε για απειροελάχιστη ποσότητα χρήσης, ακόμα και αν
η χρήση γίνεται μαζί με άλλους– το κίνητρο της χρήσης εί-
ναι πάντα η αποσύνδεση από τον εαυτό και την πραγματικό-
τητα. Και αυτό, γιατί πολύ απλά δεν υπάρχει άλλη αντικειμε-
νικά, ιστορικά διαμορφωμένη κοινωνική αναφορά στη χρή-
ση ναρκωτικών ουσιών. Θα λέγαμε σχηματικά ότι στην κοινω-
νική χρήση το αλκοόλ αποτελεί το δευτερεύον στοιχείο στην
κοινωνική συνδιαλλαγή, αλλά στη χρήση ναρκωτικών η ουσία
αποτελεί πάντα το πρωτεύον.

Βεβαίως, κάτι αντίστοιχο μπορεί να συμβεί και με το αλκοόλ,
με την κοινωνική αποδοχή να το επικαλύπτει, κάνοντας κά-
ποιες φορές δυσδιάκριτο το σημείο χτισίματος προβληματικής
σχέσης. Αυτό που θα λέγαμε ότι οριοθετεί την κοινωνική χρή-
ση είναι ότι το αλκοόλ δεν κυριαρχεί πάνω στην κοινωνική
δραστηριότητα, ούτε είναι υποχρεωτικό της στοιχείο, μπορεί
απλά να τη συνοδεύει, συμπληρωματικά. Με ένα παράδειγμα:
Είναι άλλο το «διασκεδάζω πίνοντας ποτό» και άλλο το «διασκε-
δάζω επειδή υπάρχει ποτό».

Στην ανάπτυξη προβληματικής σχέσης και τελικά εξάρτησης από το αλκοόλ το άτομο επιδιώκει την τεχνητή μεταβολή της συναισθηματικής του κατάστασης, την ψευδαίσθηση ικανοποίησης των αναγκών του μέσω της ουσίας. Η ουσία αποκτά συμβολισμό, ρόλο. Το άτομο έχει προσδοκία από αυτήν, που είναι το κύριο γνώρισμα κάθε εξαρτητικής συμπεριφοράς. Σε αυτήν τη συνθήκη δε μας απασχολεί τόσο το πόσο κανείς πίνει, καθώς ακόμα και μια μικρή ποσότητα αλκοόλ μπορεί να καταναλώνεται με κίνητρο το να “πάρει” κάποιος κάτι από το αλκοόλ (έναν ρόλο, αυτοπεποίθηση κ.λπ.) ή να “του πάρει” κάτι (άγχος, δυσφορία κ.λπ.), ακόμα και αν δε μεθύσει.

Από την άλλη, όμως, ούτε το να μεθύσει κάποιος είναι από μόνο του κριτήριο ύπαρξης προβληματικής σχέσης, καθώς μπορεί να οφείλεται σε πολλούς άλλους παράγοντες εκτός της επιδίωξης ψυχότροπου αποτελέσματος, π.χ., κούραση, αφαγία κ.λπ. Χρειάζεται να εξεταστούν παράλληλα τα κίνητρα επαφής με το αλκοόλ τη συγκεκριμένη στιγμή, το αν μια τέτοια συμπεριφορά είναι συστηματική ή προσωπικά ανεπιθύμητη. Ακόμα και έτσι, όμως, παραμένουν οι μεγάλοι κίνδυνοι λόγω της ψυχοτρόπου δράσης του αλκοόλ.

Επομένως, το γεγονός ότι –κάτω από συγκεκριμένες κοινωνικές προϋποθέσεις– ένα μέσο συναντιέται με μία προσωπικότητα σε μία κοινωνική και χρονική συνθήκη που το άτομο είναι ευάλωτο και μετατρέπεται έτσι σε αντικείμενο εξάρτησης, δεν αρκεί για να δαιμονοποιήσει κανείς το ίδιο το μέσο, όπως δε θα μπορούσε κανείς να αφορίσει τη χρήση του διαδικτύου επειδή υπάρχει και εξάρτηση από αυτό. Από αυτήν την άποψη, δε στεκόμαστε φοβικά ή ηθικοπλαστικά απέναντι στο ζήτημα της χρήσης αλκοόλ.

Για το ΚΚΕ, όμως, δεν έχει καμία απολύτως σημασία ποια ουσία ή μέσο χρησιμοποιεί κανείς για να “ξεφύγει”, αλλά η ίδια η ανάγκη για “φυγή”. Γιατί η παθητικότητα, η έλλειψη αυτογνωσίας, η ψευδαίσθηση παντοδυναμίας, ο ατομικισμός που απορρέουν και προκαλούνται από την τοποθέτηση μιας ουσίας στο επίκεντρο της ζωής του ατόμου είναι χαρακτηριστικά ασυμβίβαστα με τη γνήσια επαναστατική δράση.

Με βάση τη θέση αρχής του Κόμματός μας απέναντι στον ανελεύθερο τρόπο ζωής, που χαρακτηρίζεται από την υποκατάσταση αναγκών και τη φυγή από μια δυσβάστακτη κοινωνική και προσωπική πραγματικότητα, ορθώνουμε μέτωπο ενάντια στην προβληματική σχέση και την εξάρτηση από το αλκοόλ. Μια σχέση, που απομακρύνει το άτομο από την αναγνώριση των κοινωνικών του αναγκών, πόσω μάλλον από την κοινωνική δράση για την ικανοποίησή τους.

Παράλληλα, δεν υποτιμάμε καθόλου την ψυχοδραστική ιδιότητα του αλκοόλ που επιδρά στην ικανότητα του ανθρώπου να σκέφτεται καθαρά, να δρα συνειδητά, ούτε τις πολύ σοβαρές βιολογικές επιπτώσεις που προκαλεί. Το αλκοόλ είναι η 3η αιτία θανάτου παγκοσμίως. Στην Ευρώπη, το 19% των θανάτων στις ηλικίες 15-19 ετών και το 23,3% στις ηλικίες 20-24 ετών σχετίζονται με το αλκοόλ. Επίσης, το αλκοόλ σχετίζεται με πάνω από το 50% των τροχαίων θανατηφόρων ατυχημάτων.

Η αντίληψη ότι «λίγο αλκοόλ κάνει καλό», έχει πλέον αναθεωρηθεί επιστημονικά, δεν υπάρχει απολύτως ασφαλές όριο

κατανάλωσης αλκοόλ, καθώς ακόμη και οι μικρές ποσότητες κρύβουν κινδύνους για την υγεία.

Η αιθυλική αλκοόλη επιδρά στο Κεντρικό Νευρικό Σύστημα και έχει κατασταλτική δράση. Η πολύ μεγάλη κατανάλωση μπορεί να οδηγήσει σε τοξίκωση ή και οξεία δηλητηρίαση. Η επαναλαμβανόμενη βαριά κατανάλωση οδηγεί σε σταδιακή, μόνιμη έκπτωση ανώτερων εγκεφαλικών λειτουργιών (νοητικές, γνωστικές), αλλά και σε διαταραχές ηπατικής λειτουργίας, διαταραχές θρέψης και ακόλουθα νευρολογικά συμπτώματα, αιματολογικές δυσκρασίες, πολλαπλά σοβαρά παθολογικά προβλήματα (καρκίνος, εγκεφαλικά κ.ά.). Το αλκοόλ επίσης δύναται να πυροδοτήσει σειρά ψυχιατρικών εκδηλώσεων, ενώ συνδέεται με υψηλά ποσοστά επιθετικότητας και αυτοκτονικότητας.

Είναι δεδομένο ότι οι επιπτώσεις του αλκοόλ στην εφηβεία, λόγω της πλαστικότητας του εγκεφάλου, αλλά και του ιδιαίτερου ρόλου που έχει αυτή η αναπτυξιακή περίοδος στη συγκρότηση της προσωπικότητας του ατόμου, είναι πολύ μεγαλύτερες, με τη χρήση αλκοόλ να αποκτά χαρακτηριστικά στάσης ζωής. Ο νέος άνθρωπος συνδέει τη σχέση του με το αλκοόλ με την εκτόνωση ή την απόσυρση, αποκτά στρεβλή συνείδηση των δυνάμεών του, τι σημαίνει διασκέδαση.

Δυστυχώς, η χώρα μας βρίσκεται πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο στους δείκτες μέθης και βαριάς επεισοδιακής κατανάλωσης αλκοόλ με σκοπό τη μέθη κατά τη νυχτερινή διασκέδαση στους εφήβους και κατακτάμε πανευρωπαϊκές πρωτιές στην οδήγηση υπό την επήρεια μέθης, με τα ποσοστά στην επαρχία να εκτοξεύονται. Μόνο κατά το πρώτο εξάμηνο του 2026, περίπου 650 ανήλικοι έως 16 ετών προσήλθαν στα επείγοντα παιδιατρικών τμημάτων και παιδιατρικών νοσοκομείων με οξεία δηλητηρίαση από την κατανάλωση αλκοόλ. Παράλληλα, την τελευταία δεκαετία έχουν αυξηθεί κατά 65% οι νέες αιτήσεις για θεραπεία από το αλκοόλ, παρά το ότι στη χώρα μας, λόγω της παράδοσης που έχει στην παραγωγή και κατανάλωση αλκοόλ, υπολογίζεται ένα σημαντικό ποσοστό που, ενώ είναι εξαρτημένο από το αλκοόλ, δεν το αναγνωρίζει.

Η κοινωνία για την οποία παλεύει το ΚΚΕ, η σοσιαλιστική-κομμουνιστική, δε θέλει και δεν μπορεί να έχει τον άνθρωπο στο κοινωνικό περιθώριο. Από αυτήν την αφετηρία λέμε όχι σε όλες τις εξαρτήσεις, δε συμβιβάζομαστε με τη χρήση ναρκωτικών και έχουμε μέτωπο απέναντι στην προβληματική σχέση και την εξάρτηση από το αλκοόλ. Πρωτοστατούμε στην πάλη για συνειδητή δράση στην κατεύθυνση ανατροπής του συστήματος της βαρβαρότητας, που γεννά και αναπαράγει την εξάρτηση.

3^η Ενότητα:

Συμπεριφορικές εξαρτήσεις: Τζόγος, social media, gaming

Ψυχολόγος - ψυχοθεραπευτής, μέλος του Τμήματος της ΚΕ του ΚΚΕ
Κατά των Ναρκωτικών και των Εξαρτήσεων

Το κοινωνικό φαινόμενο της εξάρτησης από τον τζόγο έχει τις βάσεις του στις ίδιες αιτίες που εδράζεται η εξάρτηση από κάθε αντικείμενο. Απορρέει από συγκεκριμένες ψυχικές δυσκολίες, που έχουν τη ρίζα τους στις αντικειμενικές κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής. Ωστόσο, στην περίπτωση του τζόγου αποτυπώνεται ένα επιπλέον χαρακτηριστικό ευαλωτότητας: Η προσπάθεια πραγματικής και όχι μόνο συναισθηματικής φυγής από μία κατάσταση οικονομικής δυσχέρειας προς μια καλύτερη οικονομική κατάσταση, ακόμη και τον πλουτισμό. Μία προσπάθεια προσωπικής νοσηματοδότησης του τζόγου που απέχει από την αντι-

κειμενική του χρησιμότητα. Στη βάση αυτήν, πολλές ψυχολογικές δυσκολίες γίνονται δομικές και μετατρέπονται σε αξιακά χαρακτηριστικά του ατόμου ή κουμπώνουν αρμονικά μαζί τους, επιδεινώνοντας την πορεία του ατόμου προς την εξάρτηση.

Το αντικειμενικό κοινωνικό νόημα του τζόγου

Με τον όρο αντικειμενικό νόημα αναφερόμαστε στην πραγματική ουσία του φαινομένου, δηλαδή σε αυτό το οποίο πραγματικά είναι και υπηρετεί σε μια συγκεκριμένη κοινωνικοοικονομική περίοδο, ανεξαρτήτως της υποκειμενικής ερμηνείας που κάποιος μπορεί να δώσει σε αυτό. Και αν σε προηγούμενα κοινωνικά στάδια, όπως η δουλοκτησία και η φεουδαρχία, ο τζόγος έπαιζε πραγματικά με τις πιθανότητες (π.χ. ζάρια στην Αρχαία Μεσοποταμία ή ιπποδρομίες στην Αρχαία Ρώμη και το Βυζάντιο), στη σύγχρονη καπιταλιστική κοινωνία, ιδιαίτερα μετά από τη δημιουργία του ηλεκτρονικού τζόγου, οι πιθανότητες έχουν σχεδόν συντριπτικά αντικατασταθεί από την αλγοριθμική πρόβλεψη, η οποία αντικειμενικά δημιουργεί και αυξάνει την κερδοφορία των επιχειρήσεων που τον ελέγχουν. Δεν είναι κρυφό, άλλωστε, ότι τα τυχερά παιχνίδια αποτελούν μία από τις πλέον κερδοφόρες επιχειρήσεις παγκοσμίως.

Στην Ελλάδα, το 2024 οι δαπάνες σε νόμιμες μορφές τζόγου ξεπέρασαν τα 15 δισ. ευρώ, με τα ακαθάριστα έσοδα των εταιρειών να υπερβαίνουν τα 2,8 δισ. ευρώ και τα φορολογικά έσοδα του κράτους να αγγίζουν τα 900 εκατ. ευρώ, ενώ ο παράνομος τζόγος διακινεί επιπλέον αρκετά δισεκατομμύρια. Στην Ευρώπη, τα ακαθάριστα έσοδα ξεπέρασαν τα 123 δισ. ευρώ, εκ των οποίων σχεδόν το 40% προήλθε από online τζόγο. Στο Ηνωμένο Βασίλειο ανήλθαν σε 15 δισ. λίρες, ενώ στις ΗΠΑ ξεπέρασαν τα 71 δισ. δολάρια, καταδεικνύοντας την τεράστια οικονομική ισχύ της βιομηχανίας τυχερών παιχνιδιών.

Αυτή η αντικειμενική πραγματικότητα, που αποτυπώνεται και σε πραγματικά νούμερα, δεν πλασσάρεται φυσικά ως τέτοια, καθώς σκοπός της είναι η κερδοφορία των λίγων μονο-

πωλών. Τουναντίον, αναπαρίσταται κοινωνικά ως ευκαιρία, που συμπληρώνεται από μια γκάμα ιδεολογημάτων σχετικά με τον πλούτο, τη φτώχεια, την εργασία, την κοινωνική άνοδο, που έτσι κι αλλιώς τα βασικά φιλοσοφικά ρεύματα και οι αξίες του καπιταλισμού προωθούν για να καλύψουν τη βάρβαρη φύση του. Στη βάση αυτήν, ως ΚΚΕ και ΚΝΕ δεν στεκόμαστε απέναντι στον τζόγο μόνο επειδή αποτελεί μία ακόμη πιθανή εξάρτηση. Απορρίπτουμε ακόμη και την περιστασιακή ενασχόληση ή και τη «μία φορά» γιατί –όπως θα δούμε παρακάτω– εμπεριέχει όλες τις σάπιες αξίες του καπιταλισμού, που χρησιμοποιούνται για την καλλιέργεια ψευδαισθήσεων και την υποταγή της εργατικής τάξης και των λαϊκών στρωμάτων.

Οι σύγχρονες κοινωνικές αναπαραστάσεις του τζόγου, αρχικά, προωθούν μια ψευδεπιγράφως εύκολη διέξοδο από μια αντικειμενική πραγματικότητα. Είναι χαρακτηριστικό ότι ένας από τους πιο σημαντικούς κοινωνικούς παράγοντες για την ανάπτυξη εξάρτησης από τζόγο αποτελεί η ανεργία, το χαμηλό οικονομικό επίπεδο διαβίωσης, η ύπαρξη χρεών, η γενικευμένη οικονομική ανασφάλεια. Η υπόσχεση ότι «ο καθένας μπορεί να γίνει ο επόμενος νικητής» αποκτά ιδιαίτερη δύναμη ακριβώς επειδή απαντά σε υπαρκτές κοινωνικές δυσκολίες. Η πραγματική κοινωνική ανισότητα αποκρύπτεται πίσω από την εικόνα μιας φαινομενικά ισότιμης ευκαιρίας για όλους.

Ωστόσο, οι αναπαραστάσεις αυτές δεν περιορίζονται μόνο στην πιθανότητα οικονομικού κέρδους, αλλά συγκροτούν ένα ευρύτερο σύστημα νοημάτων, στο οποίο ο πλουτισμός, ιδιαίτερα ο γρήγορος, ή ακόμη και μια σχετικά μέτρια κερδοφορία, συνδέεται με την κοινωνική άνοδο, την προσωπική επιτυχία, την αναγνώριση, ουσιαστικά δηλαδή την εύκολη, γρήγορη –και κάποιες φορές προσωρινή– αλλαγή τάξης, αλλά και την ταύτιση της φτώχειας με την αποτυχία και του πλούτου με την επιτυχία, σπάζοντας στην πράξη μια αλληλεγγύη που οφείλουν τα πιο φτωχά στρώματα να έχουν μεταξύ τους και προσπαθώντας να καλλιεργήσουν ένα συναίσθημα υποταγής ή ζήλειας προς τον πλουτισμό και όχι της απαραίτητης ταξι-

κής απέχθειας προς αυτόν. Οι κοινωνικές αυτές αναπαραστάσεις δεν παραμένουν στο επίπεδο των αφηρημένων ιδεών, αλλά εσωτερικεύονται σταδιακά και μετατρέπονται σε μέρος της ψυχικής λειτουργίας του ατόμου και των αξιών του, που μπορούν να λειτουργήσουν ως προπομπός, αλλά και φορέας διαιώνισης της ενασχόλησης ή της εξάρτησης από τον τζόγο.

Η ψυχική λειτουργία και εξέλιξη αποτελεί μια κοινωνικά διαμεσολαβημένη διαδικασία, που αρχικά προσφέρεται μέσω της αλληλεπίδρασης με τους “σημαντικούς άλλους” (κυρίως την οικογένεια) και στη συνέχεια προστίθεται και εκείνη πιο σύνθετων κοινωνικών παραγόντων, όπως η εκπαίδευση, η άμεση σχέση με το αντικείμενο εργασίας, πιθανές θεσμικές λειτουργίες, επικρατούντα αξιακά συστήματα κ.λπ. Η εσωτερική της λειτουργία δεν καθορίζει αποκλειστικά την ύπαρξή της. Δηλαδή, δεν έχει σημασία τι είναι το άτομο αυτόνομο, όπως μας διδάσκουν πολλές αστικές θεωρίες, αλλά τι είναι και πώς λειτουργεί σε σχέση με την κοινωνική αλληλεπίδρασή του.

Η πρώτη επαφή με τον τζόγο εμφανίζεται μεταξύ 11 και 14 ετών, ενώ η συστηματικότερη ενασχόληση ξεκινάει μεταξύ 13 και 16 ετών. Φαίνεται ερευνητικά ότι στην εφηβεία οι συνομήλικοι αντικαθιστούν τους γονείς ως “σημαντικότεροι άλλοι” στην κοινωνική αλληλεπίδραση, με την έννοια της αποδοχής από εκείνους να αποκτάει κεντρικό ρόλο στην ψυχοσύνθεση του εφήβου. Επιπλέον, η εφηβεία είναι ένα ηλικιακό στάδιο κατά το οποίο ο νέος ανεβάζει κατά πολύ το γνωστικό του επίπεδο, περνώντας ουσιαστικά από το συγκεκριμένο στο αφηρημένο, από την αντίληψη του «*τι είμαι*» στην υπόθεση του «*τι θα μπορούσα να είμαι*» ή «*τι μπορώ να γίνω*». Δεδομένων κάποιων προϋπάρχοντων παραγόντων κινδύνου εμπλοκής στον τζόγο, όπως η κοινωνική απομόνωση, η χαμηλή αυτοεκτίμηση, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και η πίεση από συνομηλίκους, γίνεται εύκολα αντιληπτή η ανάδειξη του τζόγου ως μίας πράξης που μπορεί να στοχεύει στη ρύθμιση των παραπάνω: Στην αποδοχή από τους συνομηλίκους, που σε ένα εφηβικό μυαλό μπορεί να ταυτίζεται με τον θαυμασμό, στην κοινωνικο-

ποίηση, στην καλλιέργεια αυταξίας, στην αντικατάσταση μίας υπερεντατικοποιημένης ή ανιαρής μάθησης με την πιθανότητα ενός γρήγορου, εύκολου ή ακόμη και “διεγερτικού” πλουτισμού. Κοινώς, ο τζόγος αποτελεί το μέσο μεταφοράς από την αντίληψη του «*τι είμαι*» στην επίτευξη του «*τι θέλω να είμαι*».

Ωστόσο, τι είναι εκείνο που μετατρέπει τον τζόγο από δραστηριότητα σε στόχο, δηλαδή σε αυτοτελές εξαρτητικό αντικείμενο. Οι ψυχικές λειτουργίες –είτε γνωστικές είτε συναισθηματικές– διαμορφώνονται μέσα σε συγκεκριμένα ιστορικά-πολιτισμικά πλαίσια μέσα από τη διαρκή κοινωνική αλληλεπίδραση. Κοινώς, οι νέοι εσωτερικεύουν με προσωπικό τρόπο αντικειμενικά κοινωνικά φαινόμενα. Οι πρώτες ψυχολογικές δυσκολίες δημιουργούνται εξαιτίας της κοινωνικής τάξης, στην οποία μπαίνει το παιδί ήδη από τη στιγμή της γέννησής του και ίσως και πιο πρόωρα. Κοινώς, το παιδί κουβαλάει από μικρό τις δυσκολίες της τάξης του.

Συναισθηματικά, η αρχική αυτορρύθμιση των παιδιών δε γίνεται αυτόνομα, αλλά ετερόκλητα και πάλι κοινωνικά διαμεσολαβημένα, μέσα από την επαφή αρχικά με την οικογένεια, στη συνέχεια και με τους παιδαγωγούς (μέσω της διαδικασίας του παιχνιδιού το οποίο συμβάλλει στην ανάπτυξη της αναστολής των παρορμήσεων και της τήρησης των κανόνων) και στη συνέχεια μέσω των σημαντικών άλλων και των κοινωνικών θεσμών με τους οποίους έρχεται σε επαφή. Οι οικονομικές και εργασιακές συνθήκες που συνεχώς επιδεινώνονται στη σύγχρονη ζωή και επιβάλλουν τη μείωση του ποιοτικού χρόνου που περνά ένας γονιός με το παιδί, οι φραγμοί στην πρόσβαση στην εκπαίδευση, η εντατικοποίησή της ή η αποστείρωσή της, η έλλειψη ελεύθερου χρόνου, η απόσταση μεταξύ ευκαιριών και κοινωνικών προτύπων κ.ά., πιθανώς αλλοιώνουν την κοινωνικά διαμεσολαβημένη συναισθηματική ρύθμιση από πολύ νωρίς, θέτοντας τις βάσεις για τη μετέπειτα παρορμητική επανάληψη στο τζογάρισμα.

Γνωστικά, το παιδί και αργότερα ο νέος εσωτερικεύει τα πολιτισμικά εργαλεία που προσφέρονται κοινωνικά, αρχικά μέσα

από την οικογένεια και στη συνέχεια απ' όλους τους φορείς αλληλεπίδρασης. Η απόσταση ανάμεσα στις εμπειρίες αυτές και τις κοινωνικές αναπαραστάσεις του πλούτου, της φτώχειας, του τζόγου, της οικονομικής ή ταξικής ανόδου, της ίδιας της εργασίας, όπως παρουσιάστηκαν παραπάνω, συμβάλει στην εγκαθίδρυση διαστρεβλωμένων αντιλήψεων σχετικά με τον πραγματικό σκοπό και το πραγματικό περιεχόμενο του τζόγου.

Όσο αυτή η απόσταση μεγαλώνει, τόσο βαθαίνει στην εξάρτηση το άτομο. Αναπτύσσει μια ψευδαίσθηση ελέγχου της και επί της ουσίας διάψευσης της πραγματικότητας. Ενεργοποιεί και αναπτύσσει μια ψευδαίσθηση μεγαλοπρέπειας, βλέποντας τον εαυτό του ως ικανό να επηρεάσει ένα αποτέλεσμα μέσω ενός ιδιαίτερου συστήματος, μίας ξεχωριστής γνώσης ή μίας μαγικά ανεπτυγμένης ικανότητας, το οποίο στον σύγχρονο τζόγο δεν καθορίζεται από την τύχη, αλλά από έναν προκαθορισμένο αλγόριθμο. Νιώθει παντοδύναμο, γιατί είναι πεπεισμένο ότι μπορεί να νικήσει ένα σύστημα που αποδίδει δισεκατομμύρια σε αυτούς που το χρησιμοποιούν. Η γνωστή φράση «στο τέλος η μπάνκα πάντα κερδίζει» δεν είναι άγνωστη σε αυτόν. Τουναντίον, μέσα στην ψευδαίσθηση των ικανοτήτων του γίνεται ένας υποδεέστερος ή τουλάχιστον καταβλητέος εχθρός, που, αν νικηθεί, θα αποδείξει τη δύναμή του. Θα επιβεβαιώσει την πεποίθηση ότι η οικονομική άνοδος και η επιτυχία, η ίδια η αλλαγή κοινωνικής τάξης εξαρτάται από την ευφυΐα, τη στρατηγική και τις ικανότητες αποκλειστικά και μόνο του ατόμου, χωρίς να καθορίζεται από αντικειμενικές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες. Αυτό, βέβαια, δε σημαίνει ότι σχεδιάζει μαθηματικούς αλγόριθμους. Απλά, μέσα στην αίσθηση παντοδυναμίας και μεγαλοπρέπειας, μέσα στην ίδια τη διέγερση, ακόμη και μία αλλαγή συχνότητας στον κούλοχέρη ή η επιλογή ώρας στοιχήματος ή πατήματος κουμπιού εκλαμβάνεται ως φονικό όπλο για την μπάνκα. Έτσι, ο παίκτης δεν βιώνει τον εαυτό του ως σίγουρα χαμένο, αλλά ως κάποιον που διαθέτει ιδιαίτερες δεξιότητες και γνώσεις, φαντάζοντας μάλιστα τον εαυτό του ως έναν “νικητή” που ξεχωρίζει από την τάξη του χάρη σε αυτές του τις ικανότη-

τες. Ως έναν άνθρωπο που δε φοβάται να πάρει το ρίσκο, όπως μας “διδάσκουν” οι σύγχρονες αστικές θεωρίες για την επιτυχία και την αποτελεσματικότητα της επιχειρηματικότητας.

Νιώθει ότι μπορεί να ασκεί έναν προβλεπτικό έλεγχο, αλλάζοντας τις νομοτέλειες του αλγόριθμου σε κάτι που κατέχει ή μπορεί να ελέγξει, ενώ στην ουσία είναι ανίκανο να ελέγξει την ίδια την παρορμητική του επανάληψη στο τζογάρισμα.

Υπό αυτήν την έννοια, ερμηνεύει μεροληπτικά, αποδίδοντας τις νίκες σε προσωπικές ικανότητες και τις ήττες σε εξωτερικούς παράγοντες ή στην ατυχία. Με τον τρόπο αυτόν διατηρείται η εικόνα του εαυτού ως ικανού και αποτελεσματικού, ενώ παράλληλα μειώνεται η πιθανότητα κριτικής επανεξέτασης της ίδιας της δραστηριότητας. Το άτομο θυμάται εντονότερα τις επιτυχίες του, υποβαθμίζει τις αποτυχίες και κατασκευάζει μια επιλεκτική εικόνα της πραγματικότητας που ευνοεί τη συνέχιση της ενασχόλησης και της εξάρτησης.

Καθώς, λοιπόν, οι παραπάνω ψυχικές λειτουργίες και αξιακές πεποιθήσεις ενισχύονται μέσω της ενασχόλησης με τον τζόγο, αποκτούν ισχυρότερη δομή μέσα στην προσωπικότητα και τον μετατρέπουν από δραστηριότητα –δηλαδή μέσο για ένα σκοπό– σε σκοπό, δηλαδή σε εξαρτητικό αντικείμενο. Σε αυτό το στάδιο, η ισχυρή εγκαθίδρυσή τους επιτρέπει και την πιο αυτοματοποιημένη και γρήγορη κίνησή τους, με αποτέλεσμα την παρορμητική επανάληψη του παιχνιδιού, η οποία δεν οφείλεται, αλλά αποτυπώνεται στην υπερβολική έκκριση ντοπαμίνης και άλλες βιολογικές λειτουργίες, όπου εδράζεται η ανώτερη ψυχική λειτουργία της αναστολής των παρορμήσεων. Είναι άλλωστε χαρακτηριστικό ότι αυτά τα συστήματα δεν ενεργοποιούνται με το παιχνίδι αυτό καθαυτό, αλλά με το παιχνίδι που ακολουθεί μια προσδοκία. Προσδοκία, η οποία επί της ουσίας αποτυπώνει την πιθανότητα να επιβεβαιωθούν άμεσα οι προαναφερόμενες ψυχολογικές και αξιακές πεποιθήσεις.

Συνεπώς, η εξάρτηση από τον τζόγο δεν μπορεί να γίνει κατανοητή αποκλειστικά ως αποτέλεσμα ατομικών χαρακτηριστικών ή βιολογικών προδιαθέσεων. Πρόκειται για ένα φαινό-

μενο στο οποίο οι κοινωνικές συνθήκες, οι πολιτισμικές αξίες, οι κοινωνικές αναπαραστάσεις και οι ψυχικές διεργασίες αλληλεπιδρούν διαρκώς. Η προσωπική νοηματοδότηση του τζόγου αποκτά ολοένα μεγαλύτερη απόσταση από το αντικειμενικό κοινωνικό του περιεχόμενο, με αποτέλεσμα το άτομο να αναζητά μέσα από τον τζόγο λύσεις σε προβλήματα τα οποία ο ίδιος ο τζόγος όχι απλά αδυνατεί να επιλύσει, αλλά επιδεινώνει σε ακραία μορφή, όπως, για παράδειγμα, η οικονομική δυσχέρεια. Εκεί ακριβώς βρίσκεται και ο πυρήνας της εξαρτητικής σχέσης: Στην προσπάθεια κάλυψης πραγματικών ανθρωπίνων αναγκών μέσω ενός μέσου που υπόσχεται την ικανοποίησή τους χωρίς να μπορεί να την προσφέρει.

Η εξάρτηση από τον τζόγο δεν αποτελεί πλέον ένα περιθωριακό φαινόμενο, αλλά μια συμπεριφορά με ιδιαίτερα μεγάλη κοινωνική διάχυση τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη.

Η συμμετοχή στον τζόγο στην Ελλάδα αυξάνεται, ιδιαίτερα στις ηλικίες 18-34 ετών και στον διαδικτυακό στοιχηματισμό. Περίπου το 9,5% του πληθυσμού (περίπου 800.000 άτομα) έχει συμμετάσχει σε παράνομο τζόγο, με πάνω από τους μισούς να είναι έως 44 ετών. Η πρώτη επαφή εμφανίζεται στα 11-14 έτη και η συστηματική ενασχόληση στα 13-16 έτη, γεγονός που αποτελεί σημαντικό παράγοντα κινδύνου για εξάρτηση στην ενήλικη ζωή. Σύμφωνα με το ESPAD, το 36% των Ελλήνων μαθητών 15-16 ετών συμμετέχει σε τζόγο (3η θέση στην Ευρώπη) και το 11% εμφανίζει υπερβολικό τζόγο. Στην Ευρώπη, το 0,5-3% των ενηλίκων εμφανίζει προβληματικό τζόγο με σοβαρές ψυχοκοινωνικές συνέπειες, όπως οικονομικές δυσκολίες, άγχος, κατάθλιψη, διαταραχές στις διαπροσωπικές σχέσεις, μειωμένη κοινωνική και επαγγελματική λειτουργικότητα, αυξημένο κίνδυνο αυτοκτονικού ιδεασμού και συχνή συννοσηρότητα με άλλες εξαρτήσεις.

Καταλήγουμε, λοιπόν, ότι το αντικειμενικό κοινωνικό νόημα του τζόγου είναι η κερδοφορία των μονοπωλίων του, ενώ τα παραπάνω είναι οι συνέπειες της προσωπικής του νοηματοδότησης έτσι όπως κατευθύνεται, αναπαρίσταται, πλασσάρεται, καλλιεργείται από τους πραγματικούς κερδισμένους.

Ποστάρω, άρα υπάρχω; Η ζωή, η επικοινωνία και η “κοινωνικοποίηση” μέσα από τον παραμορφωτικό φακό των social media

Κόντρα στο ρεύμα της υπερπροβολής και της καλλιέργειας αυταπατών για τη χρήση και τον ρόλο των social media, το ΚΚΕ και η ΚΝΕ από πολύ νωρίς προσεγγίσαμε το φαινόμενο αυτό με διαφορετικά κριτήρια. Τονίσαμε τους κινδύνους από τη χρήση τους –ιδιαίτερα για τις μικρότερες ηλικίες– δεν εγκλωβιστήκαμε σε μια τεchnοφοβική ή ηθικολογική οπτική, αλλά αναδείξαμε τη βασική πλευρά που συχνά αποκρύπτεται: Ότι δηλαδή τα social media δεν προέκυψαν από παρθενογένεση. Ανήκουν σε τεράστιους καπιταλιστικούς ομίλους, λειτουργούν με κριτήριο το καπιταλιστικό κέρδος, τη συσσώρευση δεδομένων και την

ενίσχυση της επιρροής τους πάνω στη σκέψη και τη συμπεριφορά δισεκατομμυρίων ανθρώπων. Και φυσικά, λειτουργώντας μέσα στο περιβάλλον της καπιταλιστικής ζούγκλας, εναρμονίζονται με τις αξίες και τα ιδανικά που αυτή δημιουργεί.

Πριν ξεκινήσουμε, όμως, ας κάνουμε ένα μικρό πείραμα: Πόσες φορές πιστεύετε ότι αγγίξατε το κινητό σας σήμερα; 10; 50; 100;

Σύμφωνα με έρευνες, η χρήση, ο έλεγχος του κινητού, μηνυμάτων, εφαρμογών κ.λπ., ο μέσος όρος δηλαδή των συνολικών αλληλεπιδράσεων με το κινητό μας αγγίζει το λιγότερο τις 2.600 φορές ημερησίως!

Σε αυτήν την αλληλεπίδραση, πλατφόρμες όπως το Instagram, το TikTok, το YouTube, η αδιάκοπη κατανάλωση περιεχομένου στα social media αποκτούν έναν ιδιαίτερο ρόλο. Εκτός από μία μορφή επικοινωνίας και ψυχαγωγίας, πολλές φορές λειτουργούν ως ένας τρόπος “μουδιάσματος”, να σταματήσει η σκέψη, να φύγει προσωρινά απ’ όσα μας βαραίνουν.

Το ασταμάτητο scroll, τα σύντομα βίντεο, η συνεχής εναλλαγή εικόνων και ήχων δημιουργούν έναν κόσμο άμεσης απορρόφησης, όπου δε χρειάζεται να μείνεις για πολύ σε μια σκέψη ή ένα συναίσθημα. Χωρίς να ταυτίζονται με τα ναρκωτικά ή άλλες μορφές εξάρτησης, όλο και περισσότεροι περιγράφουν αυτήν τη σχέση ως μια συνήθεια από την οποία δυσκολεύονται να αποσπαστούν. Όχι επειδή είναι αδύναμοι, ούτε επειδή η τεχνολογία είναι από μόνη της το πρόβλημα, αλλά γιατί αυτές οι μορφές κατανάλωσης έρχονται να καλύψουν υπαρκτά κοινωνικά κενά, όπως η απομόνωση, το άγχος, η αβεβαιότητα, η έλλειψη ελεύθερου χρόνου, η απουσία συλλογικών διεξόδων.

Έτσι, ερχόμαστε αντιμέτωποι με ένα παράδοξο, θα μπορούσε να πει κανείς με μια πρώτη ματιά: Ενώ η συνύπαρξη, η επικοινωνία είναι (τεχνολογικά) πιο εύκολη από ποτέ, η ουσιαστική σύνδεση μοιάζει πολύπλοκη και δύσκολη. Σε αυτό, βεβαίως, επιδρούν και οι νέες μορφές εκμετάλλευσης, που, ενώ η παραγωγή γίνεται ολοένα και πιο κοινωνική, την ίδια στιγ-

μή η ατομική εργασία εμφανίζεται όλο και πιο ξεκομμένη από την κοινωνική.

Κι εδώ βρίσκεται ίσως το πιο κρίσιμο σημείο. Όταν δε διαμορφώνονται οι κοινωνικοί όροι για να βρει κάθε νέος άνθρωπος “χώρο” να “ανασάνει”, να δημιουργήσει, να μοιραστεί σκέψεις και συναισθήματα, τότε η απομόνωση, ο ατομισμός, η διαφυγή παρουσιάζονται εύκολα ως μονόδρομος. Γι’ αυτό κι η απάντηση δεν μπορεί να είναι το κούνημα του δακτύλου, οι υποκριτικές απαγορεύσεις, οι συμβουλές “αυτοβελτίωσης” και η μετατροπή του ChatGpt σε “lifecoach”, αλλά η δημιουργία πραγματικών συλλογικών δεσμών, η ενίσχυση του αγώνα της ανατροπής του εκμεταλλευτικού συστήματος, χώρων όπου το «μαζί» ξαναγίνεται εμπειρία ζωής και μπορεί να διαμορφώσει στάση, συνειδήσεις και αξίες.

Πιο συγκεκριμένα για το θέμα μας: Συχνά η συζήτηση για τα social media και τις επιπτώσεις τους παρουσιάζεται σα να αφορά όλους εξίσου, σα να είναι ένα οικουμενικό, αταξικό πρόβλημα των “καιρών” ή της “τεχνολογίας”...

Όπως είναι γνωστό, όμως, δεν υπάρχει ουδέτερη ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων. Κάθε τεχνολογία αναπτύσσεται μέσα σε συγκεκριμένες κοινωνικές σχέσεις, εξυπηρετεί συγκεκριμένα συμφέροντα και φέρει τη σφραγίδα της τάξης που την ελέγχει. Στον καπιταλισμό, το σύστημα που ζούμε, κύριος στόχος είναι να μπορεί σε λιγότερο χρόνο να εξασφαλίζεται περισσότερο καπιταλιστικό κέρδος, να μεγαλώνει η νόμιμη κλοπή του πλούτου που παράγει η εργατική τάξη, να εντείνεται η εκμετάλλευση.

Έτσι και οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης δεν αποτελούν εξαίρεση. Δε σχεδιάστηκαν για να αναπτύξουν την ανθρώπινη συνείδηση, να ενισχύσουν τη συλλογικότητα ή να καλλιεργήσουν την κριτική σκέψη. Σχεδιάστηκαν με βάση το καπιταλιστικό κέρδος. Αυτό καθορίζει τα πάντα. Τη δομή τους, τη λογική τους, τον τρόπο που επιδρούν.

Η επίδραση αυτή ούτε είναι, ούτε θα μπορούσε να είναι ίδια για όλους. Για τα παιδιά της εργατικής τάξης και των λαϊκών

οικογενειών το ζήτημα παίρνει εντελώς διαφορετικές διαστάσεις. Εκτός του ότι είναι μια προετοιμασία για την ανάπτυξη “ψηφιακών ικανοτήτων” για τους αυριανούς εργαζόμενους, η εκτεταμένη ενασχόληση με τις οθόνες συνδέεται με τις ίδιες τις συνθήκες ζωής που διαμορφώνει ο καπιταλισμός: Με τους γονείς που δουλεύουν όλο και περισσότερες ώρες, με την έλλειψη ελεύθερων και ασφαλών χώρων δημιουργικής δραστηριότητας, με την εμπορευματοποίηση του αθλητισμού και του πολιτισμού, με ένα σχολείο-πανάκριβο εξεταστικό κέντρο, που ολοένα και περισσότερο περιορίζεται σε αποσπασματικές “δεξιότητες”. Αντιθέτως, τα παιδιά των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων έχουν πολλαπλές δυνατότητες πρόσβασης σε δραστηριότητες και δομές που περιορίζουν αυτές τις επιπτώσεις.

Χαρακτηριστικές είναι οι εικόνες των σχολείων που φοιτούν τα παιδιά της εργατικής τάξης και των λαϊκών στρωμάτων, τα δημόσια σχολεία, που έχουμε πάει όλοι μας, και από την άλλη τα πανάκριβα, ιδιωτικά σχολεία που φοιτούν τα παιδιά των πλουσίων... Τι δυνατότητες παρέχουν τα μεν και τι τα δε...

Γι’ αυτό και το πρόβλημα δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται με όρους “ατομικής ευθύνης” ή με τεχνικές λύσεις ελέγχου της χρήσης του κινητού. Πολύ περισσότερο δεν μπορεί να αξιοποιείται ως πρόσχημα με στόχο την επέκταση της κρατικής επιτήρησης και του ψηφιακού φακελώματος, ιδιαίτερα σε μια περίοδο που διεθνώς οξύνονται οι ιμπεριαλιστικοί ανταγωνισμοί, εντείνεται η πολεμική προετοιμασία και για την άρχουσα τάξη γίνεται ακόμα πιο κρίσιμο ζήτημα ο έλεγχος της πληροφορίας και της διακίνησης των ιδεών στο διαδίκτυο.

Η ψηφιακή «ισότητα», λοιπόν, είναι μύθος, αφού ο καθένας μπαίνει στην ίδια πλατφόρμα, αλλά δεν μπαίνει από την ίδια θέση...

Άρα, όταν μιλάμε για τις επιπτώσεις των social media στη νεολαία, δε μιλάμε για ένα πρόβλημα «της εποχής» που αφορά αδιακρίτως όλους. Μιλάμε για έναν μηχανισμό που λειτουργεί ταξικά, για εφαρμογές που αποτελούν πολύτιμη πηγή άντλησης δεδομένων για οικονομικούς και πολιτικούς σκοπούς και

ταυτόχρονα για ισχυρά εργαλεία διαμόρφωσης στάσεων, αξιών και συμπεριφορών, για εργαλεία που παράγουν, αναπαράγουν και εμβαθύνουν τις υπάρχουσες ανισότητες, ακόμα και στο επίπεδο της συνειδησης και της νόησης.

Φυσικά, αυτήν την κρίσιμη διαπίστωση δεν μπορεί να την κάνει κάποιος που θέλει οι συνειδήσεις, η στάση ζωής και οι αξίες της νέας γενιάς, συνολικά της εργατικής τάξης, να συμβαδίζουν με αυτές της κυρίαρχης αντίληψης, καθώς τα social media δε διαμορφώνουν μόνο απόψεις πάνω σε συγκεκριμένα ζητήματα πολιτικής ή επικαιρότητας, αλλά σε μαζική κλίμακα επηρεάζουν, συμβάλλουν στο πώς οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους, τι θεωρούν επιτυχία, πώς επικοινωνούν, ποιον τρόπο ζωής επιλέγουν να ακολουθήσουν, διαμορφώνουν κριτήρια, γλώσσα, ιεραρχήσεις και πρότυπα μέσα από τα οποία χτίζονται σε μεγάλο βαθμό οι σύγχρονες προσωπικότητες.

Άλλωστε, η ανθρώπινη νόηση και η συνείδηση δεν είναι έμφυτα, αμετάβλητα χαρακτηριστικά. Διαμορφώνονται μέσα από την κοινωνική πράξη, μέσα από τα εργαλεία που χρησιμοποιούμε, μέσα από τις σχέσεις στις οποίες συμμετέχουμε.

Όπως έδειξαν ο Μαρξ και ο Ένγκελς, «η συνείδηση είναι ένα κοινωνικό προϊόν», σκεφτόμαστε μέσα από εργαλεία –και το πιο βασικό από αυτά είναι η γλώσσα.

Η γλώσσα, εκτός από ένα μέσο επικοινωνίας, είναι το υλικό μέσα στο οποίο η σκέψη παίρνει μορφή. Είναι φορέας κοινωνικά συσσωρευμένης γνώσης, εργαλείο με το οποίο ο άνθρωπος οργανώνει τον κόσμο, επεξεργάζεται αντιφάσεις, χτίζει έννοιες. Όταν η γλώσσα, λοιπόν, “φτωχαίνει”, έχει “φτωχύνει” ήδη η σκέψη και άρα “φτωχαίνουν” και οι ίδιοι οι όροι μέσα στους οποίους διαμορφώνεται η ανθρώπινη συνείδηση.

Και εδώ έγκειται μία από τις πιο βαθιές επιδράσεις των σύγχρονων πλατφορμών, που κάνει την επικοινωνία να περιορίζεται σε αποσπασματικά μηνύματα, emojis, σύντομα βίντεο λίγων δευτερολέπτων. Αυτή η βίαιη παρέμβαση στον τρόπο έκφρασης είναι ικανή να αλλάξει και τον τρόπο σκέψης.

Ιστορικά, κάθε μεγάλη τεχνολογική τομή που μπήκε στην κοινωνική ζωή ως αποτέλεσμα της κοινωνικοποιημένης εργασίας έφερε τέτοιου είδους αλλαγές, πάντα στο πλαίσιο των αντίστοιχων σχέσεων παραγωγής. Η μετάβαση από την προφορικότητα στη γραφή επέδρασε στη μνήμη. Η τυπογραφία

συνέβαλε στη συγκρότηση της επιστημονικής σκέψης. Τα ψηφιακά μέσα, οι αλγόριθμοι και τα δίκτυα επικοινωνίας επηρεάζουν τον ρυθμό της σκέψης (με την επικράτηση της ταχύτητας και του κατακερματισμού), την προσοχή (με τη συνεχή εναλλαγή ερεθισμάτων) και τον τρόπο πρόσληψης της πληροφορίας (με την κυριαρχία της αποσπασματικότητας).

Η σύνθετη εννοιολογική επεξεργασία, η ικανότητα να κρατάς μια επιχειρηματολογία, να αντιπαραθέτεις απόψεις, να ανέχεσαι την πολυπλοκότητα, όλα αυτά απαιτούν εξάσκηση, χρόνο και τα κατάλληλα εργαλεία. Ο αλγόριθμος, όμως, ανταμείβει το αντίθετο, το γρήγορο, το συναισθηματικά φορτισμένο, το αποσπασματικό.

Αυτή είναι η λογική του καπιταλιστικού κέρδους εφαρμοσμένη στη δομή της ίδιας της επικοινωνίας. Εκεί εντοπίζεται το πρόβλημα, στο πώς αναπτύσσεται η τεχνολογία, στις κοινωνικές σχέσεις που καθορίζουν τον τρόπο χρήσης της. Και αυτές οι σχέσεις σήμερα υπακούν στη λογική του καπιταλιστικού ανταγωνισμού και της αγοράς και όχι φυσικά στις ανάγκες της ανάπτυξης του ανθρώπου.

Εφόσον, λοιπόν, η γλώσσα είναι το βασικό εργαλείο με το οποίο ο άνθρωπος οργανώνει τη σκέψη του, τότε η “φτωχοποίησή” της δεν αποτελεί εκπαιδευτικό, αισθητικό ή πρόβλημα των καιρών. Είναι ένδειξη μεταβολής, παρακμής των ιδίων των όρων μέσα στους οποίους διαμορφώνεται η ανθρώπινη συνείδηση. Μια κοινωνία που σαπίζει, είναι μια κοινωνία που χειροτερεύει τους όρους αναπαραγωγής της κύριας παραγωγικής δύναμης, γιατί ενσωματώνει με αντιδραστικό τρόπο ό,τι αντικειμενικά προοδευτικό μπορεί να δημιουργηθεί στους κόλπους της.

Η πρόκληση, λοιπόν, δεν είναι να νοσταλγήσουμε το παρελθόν, αλλά να δημιουργήσουμε αυτές τις κοινωνικές συνθήκες που αναπτύσσουν ολόπλευρα την εργατική τάξη και τα παιδιά της, την απελευθερώνουν.

Σε αντίθεση με παλαιότερους μηχανισμούς ιδεολογικής επιρροής, όπου ο άνθρωπος λειτουργούσε κυρίως ως παθη-

τικός δέκτης, στα social media ο χρήστης εμπλέκεται ενεργά. Εκτός από το να παρακολουθεί περιεχόμενο, συμμετέχει στην παραγωγή και αναπαραγωγή του. Μιμείται πρότυπα, επαναλαμβάνει συμπεριφορές, προσαρμόζεται στους κανόνες της εκάστοτε πλατφόρμας. Η ίδια η δομή των social media βασίζεται στην επανάληψη συγκεκριμένων μοτίβων, στην επιβράβευση της ορατότητας και στη λογική της συνεχούς προβολής. Αυτό δημιουργεί μια κοινωνική πρακτική που με την πάροδο του χρόνου μπορεί να αποκτήσει χαρακτηριστικά ακόμα και εξαρτημένης συμπεριφοράς.

Όπως αναφέρουν νευροεπιστήμονες, το smartphone λειτουργεί ουσιαστικά σαν ένας “κουλοχέρης”. Το ασταμάτητο scroll λειτουργεί με τον ψυχολογικό μηχανισμό της «μεταβλητής ενίσχυσης» (όπως στα τυχερά παιχνίδια), όπου η αβεβαιότητα της επόμενης ανταμοιβής (δηλαδή του επόμενου like, βίντεο κ.λπ.) κάνει τη συμπεριφορά ιδιαίτερα εθιστική, ενεργοποιώντας τα κέντρα ντοπαμίνης στον εγκέφαλο με τον ίδιο τρόπο που το κάνουν ο τζόγος, ακόμα και εθιστικές ουσίες. Ο αλγόριθμος, όμως, κάνει κάτι παραπάνω. Δε σε αφήνει απλώς να τραβάς τον μοχλό. Σε μαθαίνει. Καταγράφει κάθε σου κίνηση: Κάθε like, κάθε δευτερόλεπτο που σταματάς να βλέπεις ένα βίντεο, κάθε φορά που κάνεις scroll. Με αυτά τα δεδομένα, σου προσφέρει συνεχώς το κατάλληλο, εξατομικευμένο περιεχόμενο, φτιαγμένο ειδικά για σένα, για να σου τραβάει την προσοχή.

Χαρακτηριστικά είναι δύο αποσπάσματα από δικαστικά έγγραφα σε δίκες που έγιναν στις ΗΠΑ εναντίον των εταιρειών “Meta” και “Google”. Στελέχη της “Meta” στην οποία ανήκουν το Facebook και το Instagram, κάνουν την εξής αναφορά σε εσωτερική τους συνομιλία: «*To IG (Instagram) είναι нарκωτικό... LOL, εννοώ, όλα τα social media. Είμαστε βασικά έμποροι (pushers).*» Αντίστοιχα, σε εσωτερικό e-mail της Google-YouTube του 2012, που αποκαλύφθηκε σε δικαστική κατάθεση τον Μάρτιο του 2026, υπάλληλος της εταιρείας έγραφε: «*Ο στόχος δεν είναι η θεαματικότητα (viewership), αλλά ο εθισμός του θε-*

ατή (viewer addiction).» Μάλιστα, είχε και διάγραμμα ροής που έδειχνε συγκεκριμένα το πώς εθίζουν.

Το πιο βασικό, όμως, με το οποίο ερχόμαστε καθημερινά αντιμέτωποι, είναι η επίδραση αυτών των μέσων στη διαμόρφωση στάσης ζωής, ιδιαίτερα των νέων ανθρώπων. Τα ιδανικά και οι αξίες, που προωθεί το σύστημα της εκμετάλλευσης, επενεργούν πολλαπλασιαστικά μέσω των social media. Έτσι, βλέπουμε ένα συνεχές κυνήγι χορηγιών και εμπορικής προώθησης, μια κουλτούρα όπου η επιτυχία μετριέται με αριθμούς προβολών, ακολούθων και αλληλεπιδράσεων και η εικόνα αποκτά κυρίαρχο ρόλο έναντι της ουσίας. Ουσιαστικά βλέπουμε την προσομοίωση της πραγματικότητας των σάπιων ιδανικών και αξιών μιας σάπιας κοινωνίας, που έχει την “ατομική αξία” ως μέτρο επιτυχίας.

Καλλιεργούνται η αυταρέσκεια, ο ναρκισσισμός, η εγωπάθεια, ενώ απολυτοποιείται η εικόνα ως βασικό κριτήριο αξίας. Το “ωραίο” τυποποιείται και εμπορευματοποιείται, μετατρέπεται σε προϊόν που πρέπει να καταναλωθεί και να αναπαραχθεί. Παράλληλα, αναπαράγονται στερεότυπα για το φύλο, το σώμα,

τον τρόπο ζωής, τη συμπεριφορά, τα οποία παρουσιάζονται ως “φυσιολογικά” ή “επιθυμητά”, ενώ στην πραγματικότητα εξυπηρετούν συγκεκριμένα πρότυπα κατανάλωσης.

Ιδιαίτερα έντονο είναι το φαινόμενο της εμπορευματοποίησης του ανθρώπινου σώματος και της προσωπικής ζωής. Η καθημερινότητα μετατρέπεται σε “content”, σε περιεχόμενο προς ανάρτηση. Η ιδιωτική στιγμή χάνει τον αυθόρμητο χαρακτήρα της, “θεατριοποιείται” και αποκτά αξία μόνο όταν δημοσιοποιείται. Η επιβράβευση έρχεται μέσα από τα “likes” και την αποδοχή των άλλων χρηστών, δημιουργώντας έτσι μια συνεχή ανάγκη εξωτερικής επιβεβαίωσης. Σταδιακά, διαμορφώνεται η αντίληψη ότι, αν κάτι δεν δημοσιευτεί, σχεδόν δεν έχει συμβεί. Όπως και πως ό,τι δημοσιεύεται είναι “πραγματικό”...

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον αναδεικνύονται και «φτιαχτοί» χαρακτήρες, οι επονομαζόμενοι influencers, οι οποίοι συχνά προβάλλουν έναν τρόπο ζωής αποκομμένο από τις πραγματικές κοινωνικές αντιθέσεις. Διακρίνονται κυρίως για την εμπορική τους επιτυχία και μια επιλεκτική, ακίνδυνη «ευαισθησία», που συνήθως γίνεται για λόγους αυτοπροβολής και δε θίγει ούτε τις αιτίες των προβλημάτων, ούτε συνδέεται με συλλογικούς αγώνες. Μάλιστα, πολλά παιδιά σήμερα, μιμούμενα αυτό το είδος, επιδιώκουν να γίνουν influencers ή να αποκτήσουν εισόδημα μέσα από πλατφόρμες, όπως το TikTok, το YouTube ή το gaming, βλέποντας αυτήν την προοπτική ως πιθανή διέξοδο από την οικονομική ανασφάλεια. Βλέπουμε, λοιπόν, πώς ο ίδιος ο εθισμός μετατρέπεται σε άτυπη εργασιακή σχέση, ακόμα και σε ανήλικους, χωρίς προφανώς σταθερό εισόδημα, προστασία κ.λπ. Προβάλλεται ουσιαστικά μια εικόνα ατομικής επιτυχίας και αυτοπραγμάτωσης, πλήρως συμβατή με τις ανάγκες της αγοράς.

Αν θέλουμε να δούμε βαθύτερα γιατί αυτή η επίδραση των social media γίνεται τόσο ισχυρή, χρειάζεται να σταθούμε και σε μια μεγάλη αντίθεση που βιώνουν σήμερα εκατομμύρια νέοι άνθρωποι. Από τη μια, είναι η πραγματική ζωή. Μια ζωή μέσα στην ανασφάλεια, την οικονομική πίεση και την εξάντληση, οικογένειες που δυσκολεύονται να βγάλουν τον μή-

να, με το κόστος ζωής να πνίγει τον οικογενειακό προϋπολογισμό, γονείς που δουλεύουν ατελείωτες ώρες, συχνά χωρίς να προλαβαίνουν να περάσουν ουσιαστικό χρόνο με τα παιδιά τους, νέοι εργαζόμενοι που μπαίνουν στην αγορά εργασίας και αντιμετωπίζονται ως φθηνό, αναλώσιμο εργατικό δυναμικό, με εξαντλητικά ωράρια, απλήρωτες υπερωρίες κ.λπ. Και από την άλλη, ανοίγεις την οθόνη του κινητού σου και έρχεται αντιμετώπος με μια εντελώς διαφορετική πραγματικότητα. Έναν κόσμο που μοιάζει να είναι διαρκώς χαρούμενος, επιτυχημένος, καλλίγραμμος, γεμάτος ταξίδια, κατανάλωση, “τέλειες” σχέσεις, ακριβές εμπειρίες και ανθρώπους που φαίνεται να ζουν χωρίς άγχος και αδιέξοδα. Έναν κόσμο όπου όλα δείχνουν εύκολα, λαμπερά και εφικτά, αρκεί να είσαι “τολμηρός”, “ανοιχτός”, “χωρίς φραγμούς” κ.λπ.

Αυτή η αντίθεση μπορεί να γίνει πνιγηρή. Όταν η καθημερινότητά σου είναι γεμάτη πίεση, οικονομικά αδιέξοδα, ανασφάλεια και κόπωση, αλλά η εικόνα που καταναλώνεις καθημερινά παρουσιάζει μια διαρκή γιορτή ζωής, τότε εύκολα γεννιέται το αίσθημα προσωπικής αποτυχίας. «*Μήπως φταίω εγώ;*», «*Μήπως δεν προσπαθώ αρκετά;*», «*Γιατί οι άλλοι τα καταφέρνουν;*». Έτσι, ένα βαθιά κοινωνικό πρόβλημα εμφανίζεται με τη μορφή της ατομικής ενοχής.

Η πραγματικότητα, όμως, είναι διαφορετική. Αυτό που παρουσιάζεται στα social media είναι μια κατασκευασμένη, επιλεγμένη και εμπορευματοποιημένη εικόνα της ζωής. Δεν αποτυπώνει την αλήθεια των κοινωνικών σχέσεων, ούτε τα αδιέξοδα που βιώνει η μεγάλη πλειοψηφία. Και ακριβώς επειδή αυτή η απόσταση ανάμεσα στο «τι ζεις» και στο «τι βλέπεις» μεγαλώνει συνεχώς, μπορεί να οδηγήσει σε βαθύτερα αισθήματα ματαιώσης και ψυχικής πίεσης.

Σε μια κοινωνία που ήδη γεννά ανασφάλεια, η ψηφιακή βιτρίνα των social media λειτουργεί ως μηχανισμός που βαθαίνει το αίσθημα ανεπάρκειας, γιατί σε κάνει να συγκρίνεις τη δύσκολη, πραγματική ζωή σου με μια επιμελώς σκηνοθετημένη εικόνα ευτυχίας.

Αν δούμε τον τρόπο που λειτουργούν συνολικά αυτά τα πρότυπα, γίνεται φανερό ότι σε κάθε εκδοχή τους η βάση είναι κοινή: Ο ατομισμός, ο ανταγωνισμός και η αποξένωση που αναπαράγει η σύγχρονη καπιταλιστική κοινωνία. Το «εγώ» προβάλλεται ως απόλυτο σημείο αναφοράς, ενώ το «εμείς» υποβαθμίζεται ή εξαφανίζεται. Οι κοινωνικές σχέσεις αποδυναμώνονται και αντικαθίστανται από ψηφιακές αλληλεπιδράσεις, οι οποίες συχνά δημιουργούν την ψευδαίσθηση κοινωνικότητας, χωρίς, όμως, την πραγματική ανθρώπινη επαφή.

Αν εστιάσουμε ακόμα περισσότερο, βλέπουμε ότι αυτή η λογική δε μένει μόνο στο επίπεδο της εικόνας, αλλά επηρεάζει βαθύτερα τον τρόπο που οι νέοι άνθρωποι αντιλαμβάνονται την ίδια τους τη ζωή. Η ανάγκη για συνεχή έκθεση, για αποδοχή, για επιβεβαίωση μπορεί να δημιουργήσει μια μόνιμη πίεση σύγκρισης, ανασφάλειας και ψυχολογικής φθοράς. Σε μια κοινωνία όπου η επιτυχία και η αποτυχία παρουσιάζονται ως ατομική υπόθεση και ευθύνη, τα social media λειτουργούν ως πολλαπλασιαστής αυτών των πιέσεων.

Μέσα από αυτήν τη συνολική εικόνα, γίνεται πιο καθαρό ότι τα ζητήματα της κοινωνικοποίησης, των προτύπων και των μορφών εξάρτησης δεν μπορούν να ιδωθούν αποκομμένα. Η συζήτηση για τις εξαρτήσεις, με αφορμή και την Παγκόσμια Ημέρα κατά των Ναρκωτικών, δεν αφορά μόνο ουσίες, αλλά και τις κοινωνικές συνθήκες που γεννούν την ανάγκη διαφυγής, απομόνωσης και υποκατάστασης της πραγματικής ζωής με τεχνητές μορφές επιβεβαίωσης ή ευχαρίστησης.

Χωρίς να εξισώνονται διαφορετικά φαινόμενα, υπάρχει ένα κοινό υπόβαθρο. Σε αυτό το έδαφος αναπτύσσονται τόσο οι ουσίες όσο και οι σύγχρονες μορφές εξάρτησης, ως διαφορετικές εκφράσεις ενός κοινού προβλήματος.

Απέναντι σε αυτή, την πραγματικότητα, λοιπόν, το κρίσιμο ερώτημα δεν μπορεί να είναι η προσαρμογή του ατόμου στο ασφυκτικό πλαίσιο αυτού του συστήματος. Το ζήτημα είναι η ανάγκη για μια διαφορετική κοινωνική οργάνωση, που θα βάζει στο επίκεντρο τις ανάγκες του λαού, τη συλλογικότη-

τα, τη δημιουργία και την ουσιαστική επικοινωνία και συμμετοχή στην κοινωνική ζωή. Μόνο μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο, στο χτίσιμο της σοσιαλιστικής-κομμουνιστικής κοινωνίας, μπορούν να αναπτυχθούν πραγματικά υγιείς σχέσεις και να αντιμετωπιστούν οι βαθύτερες αιτίες των σύγχρονων μορφών εξάρτησης και αποξένωσης.

Εμείς οι κομμουνιστές έχουμε δύο υπερόπλα, που χρειάζεται να τα διαφυλάξουμε σαν κόρη οφθαλμού: Τις επαναστατικές ιδέες και το Κόμμα μας. Με αυτά αντέχουμε, προσπαθούμε, συνεχίζουμε, αντιστεκόμαστε και ελπίζουμε. Γιατί, είναι η δύναμη της συλλογικής, οργανωμένης πρωτοπορίας που διαλύει τη μοναξιά της διαφορετικής οπτικής για τον κόσμο και το μέλλον. Είναι η ισχύς της επαναστατικής ιδεολογίας του μαρξισμού-λενινισμού που δε μας αφήνει να κυλιστούμε στην ανηθικότητα ενός συστήματος που σέρνεται στην ανυποληψία της παρακμής του. Και είναι η συντροφικότητα και η αλληλεγγύη, ο δρόμος της ανατροπής, που διαλύει τα σκοτάδια και κρατάει ζωντανή την ελπιδοφόρα προοπτική της κοινωνίας της πραγματικής ελευθερίας, της ζωής με δικαιώματα, του σοσιαλισμού-κομμουνισμού.

Ιλιάννα Ναζεντιάδου

Ψυχολόγος - ψυχοθεραπεύτρια, μέλος του Τμήματος της ΚΕ του ΚΚΕ
Κατά των Ναρκωτικών και των Εξαρτήσεων

Gaming: Όταν το παιχνίδι δίνει τη θέση του στην εξάρτηση

Σύμφωνα με έρευνα του ΕΠΙΨΥ του 2024, στην Ελλάδα περίπου ένας στους πέντε 16χρονους (περίπου το 21%) εμφανίζει ενδείξεις προβληματικής ενασχόλησης με τα ηλεκτρονικά παιχνίδια (gaming). Το ποσοστό αυτό ήταν περίπου 17% το 2015, 19% το 2019 και αυξήθηκε σε 21% το 2024. Πριν μερικά χρόνια, ο ΠΟΥ προσέδωσε τον χαρακτήρα του κατεπείγοντος στον αντίκτυπο της ψηφιακής τεχνολογίας στην ψυχική υγεία και την ευημερία της νεολαίας της Ευρώπης, ιδιαίτερα μετά από την πανδημία. Στα παιδιά Δημοτικού υπολογίζεται πως ένα 8-12% αντιμετωπίζει μέτρια-σοβαρή εξάρτηση. Η εξάρτηση από το gaming δεν αφορά, όμως, μόνο τα παιδιά.

Παγκοσμίως, το πρόβλημα εντοπίζεται κατεξοχήν στις ηλικίες 18-35 ετών με ποσοστό εξάρτησης περίπου το 6-10%, ενώ στην Ελλάδα οι έρευνες σε ενήλικο πληθυσμό δείχνουν αντίστοιχη τάση, με τα συμπτώματα να κορυφώνονται στους φοιτητές και νεαρούς εργαζόμενους.

Ο στόχος της ομιλίας δεν είναι η ενοχοποίηση των διαδικτυακών ηλεκτρονικών παιχνιδιών. Τα ηλεκτρονικά παιχνίδια μπορούν, υπό ορισμένες συνθήκες, να αναπτύξουν την οπτική αντίληψη, την παρατηρητικότητα, τον οπτικο-κινητικό συντονισμό, τη δημιουργική σκέψη και φαντασία. Απαραίτητη προϋπόθεση, όμως, σε αυτό αποτελεί η αντιμετώπιση του παιχνιδιού ως ένα εργαλείο βοηθητικό και συμπληρωματικό, που το περιεχόμενό του ανταποκρίνεται στις αναπτυξιακές ανάγκες του ατόμου και όχι ως μέσο-υποκατάστατο συγκεκριμένων ανθρώπινων αναγκών, με ένα περιεχόμενο μακριά από τις ανάγκες του χρήστη, όπου κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες γεννιέται και ενισχύεται η προβληματική χρήση, η εξάρτηση, η αποξένωση και η παθητικοποίησή του.

Στην εξάρτηση ο χρήστης αφιερώνει αμέτρητες ώρες μπροστά στο παιχνίδι που ποτέ δεν είναι αρκετές. Αυξάνει τις ώρες για να ικανοποιηθεί, ακόμα και αν ξέρει ότι η πολύωρη έκθεση σε αυτό του δημιουργεί προβλήματα. Νιώθει ένα διαρκές άγχος και ευερεθιστότητα όταν δεν έχει πρόσβαση σε αυτό, παραμελεί τη ζωή του, ενώ καθίσταται αδύναμος να ελέγξει τον εαυτό του. Η ολοκλήρωση μιας δύσκολης αποστολής ή η αλλαγή πίστας, η εξολόθρευση των αντιπάλων, η ανανέωση της πανοπλίας του και η αξιοποίηση καινούργιων στοιχείων στο παιχνίδι γίνονται εμμονή. Σιγά-σιγά ο χρήστης απομακρύνεται από την ικανοποίηση των πραγματικών του αναγκών και το διαδικτυακό παιχνίδι υποκαθιστά τις πραγματικές και διαζώσης κοινωνικές σχέσεις. Στη θέση τους μπαίνουν μεταμεσονύχτιες περιπλανήσεις, ασταθείς εικονικές σχέσεις, ενώ η αρχική ευχαρίστηση από το παιχνίδι συνοδεύεται από απόγνωση, απελπισία, θυμό, υπερεγρήγορση, κοινωνικές και συναισθηματικές εκπτώσεις.

Οι παίκτες ξοδεύουν ώρες ζώντας ως το avatar τους, ως η κατασκευασμένη περσόνα τους και αρχίζουν να αναγνωρίζουν και να αισθάνονται τον χαρακτήρα όσο περισσότερο παίζουν ως πραγματικό και όχι ως φανταστικό. Το avatar γίνεται η νέα τους ταυτότητα εκεί που δεν κατάφεραν να χτίσουν επαρκώς την πραγματική τους. Η φαντασία και ο έντονος κοινωνικός ρεαλισμός των παιχνιδιών γίνεται το μέσο αποφυγής της κοινωνικής πραγματικότητας.

Τόσο η εξάρτηση όσο και η προβληματική χρήση των ηλεκτρονικών παιχνιδιών δεν γεννιούνται εν μία νυκτί. Χτίζονται μέσα σε συγκεκριμένη ποιότητα κοινωνικών σχέσεων, ξεκινώντας από τις σχέσεις παραγωγής ή, αλλιώς, το ποιος κατέχει τα κλειδιά της οικονομίας, το οποίο διαμορφώνει και αντανακλάται και στην ποιότητα του εποικοδομήματος. Στην εργασία, στην εκπαίδευση, στον πολιτισμό, στην ποιότητα του ελεύθερου χρόνου. Το φαινόμενο της εξάρτησης έχει συνδεθεί με τον καπιταλισμό και τα παράγωγά του. Μέσα σε συνθήκες απόσυρσης και φυγής, έλλειψης νοήματος, ανίας, κενού, απουσίας προσωπικής και κοινωνικής νοηματοδότησης, αποδοχής, επιβεβαίωσης, δημιουργικότητας, καλλιεργούνται οι προϋποθέσεις να δημιουργηθεί ψευδώς η εντύπωση ότι η πραγματικότητα είναι η πραγματικότητα του παιχνιδιού και να χαθεί ο χρήστης μέσα σε αυτήν.

Στον καπιταλισμό, μια βιομηχανία αξίας πολλών δισ. ευρώ, αξιοποιεί την τελευταία λέξη της τεχνολογίας και επιστημονικά επιτελεία, προκειμένου να δημιουργήσει παιχνίδια και προγράμματα που θα μονοπωλούν το ενδιαφέρον μέχρι τον βαθμό του εθισμού προκειμένου να αυξήσει μεταξύ άλλων την κερδοφορία της. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι οι εταιρείες παραγωγής ηλεκτρονικών παιχνιδιών επιλέγουν εξαιρετικά γραφικά, συχνές εναλλαγές χρωμάτων, φωτός, σκηνών, εντείνοντας την εγρήγορση, το άγχος επιβίωσης, αλλά και την τηλεπαρουσία και ροή. Την υποκειμενική αίσθηση δηλαδή του παίκτη ότι είναι πραγματικότητα αυτό που συμβαίνει χωρίς τη διαμεσολάβηση της τεχνολογίας και την απορρόφησή του

από το παιχνίδι, έτσι ώστε να ξεχάσει τον κόσμο γύρω του. Το παιχνίδι καθίσταται ένα επικερδές καταναλωτικό προϊόν, που στηρίζει έναν ολόκληρο βιομηχανικό κλάδο ή και πολυκλαδικά πανίσχυρα μονοπώλια. Η βιομηχανία gaming είναι σήμερα μία από τις μεγαλύτερες μορφές ψυχαγωγίας παγκοσμίως, με έσοδα πάνω από 180 έως 200 δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως, ξεπερνώντας πολλούς άλλους κλάδους ψυχαγωγίας μαζί. Η διαρκής σχέση του gamer με το παιχνίδι όσο παραμένει ενεργός και αντίστοιχα οι αγορές και οι συναλλαγές που πραγματοποιούνται μέσα στο ίδιο το παιχνίδι, όπως, για παράδειγμα, η αγορά επιπλέον εξοπλισμού, ενισχύουν τη σταθερή εισροή εσόδων των εταιρειών, δημιουργώντας επαναλαμβανόμενα έσοδα και υψηλότερα περιθώρια κερδοφορίας. Ακόμα και οι παίκτες που παίζουν εντελώς δωρεάν μπορούν να αξιοποιηθούν ως περιεχόμενο από άλλους ανταγωνιστικούς παίκτες που πληρώνουν. Τα loot boxes (κουτιά ανταμοιβής), τα μικροπακέτα αγορών (microtransactions) και τα συστήματα pay-to-win μεταμφιέζουν το παιχνίδι σε έναν ψηφιακό τζόγο. Έτσι, το κεφάλαιο απομυζά οικονομικά και τον ελεύθερο χρόνο του εργαζόμενου, μετατρέποντας ακόμα και την ανάγκη του για ψυχαγωγία σε μια συνεχή πηγή άντλησης υπεραξίας.

Στην εξάρτηση βέβαια δεν συμβάλλει μόνο το μέσο και το περιεχόμενό του, αλλά κατεξοχήν το κοινωνικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ο χρήστης αναπτύσσεται και διαμορφώνει την προσωπικότητά του. Η ζωή που δεν έζησε, τα όνειρα που δεν πραγματοποίησε, η απόλαυση που δεν ερχόταν από πουθενά, η επιβεβαίωση που έλειπε, το νόημα ζωής που χάθηκε. Η ζωή που θα ήθελε να ζήσει δίνει τη θέση της σε μια πραγματικότητα έξω από την πραγματική ζωή. Σε αυτήν την πραγματικότητα ο χρήστης αισθάνεται ελεύθερος, γιατί εκεί δεν υπάρχουν όρια και κανόνες.

Η σύγχρονη καταπίεση και σκλαβιά ξεχνιέται πίσω από τις αποφασιστικές κινήσεις των ηρώων, ενώ η ταξική καταγωγή του παίκτη δεν τον εμποδίζει στο παιχνίδι να γίνει ο “κυρίαρχος”. Στο παιχνίδι οι κοινωνικές ανισότητες μπορούν να

αμβλυνθούν. Παίκτης χαμηλού κοινωνικοοικονομικού status μπορεί στον εικονικό κόσμο να γίνει καθοδηγητής άλλων, να “ανελιχθεί” κοινωνικοταξικά ή να χαίρει μεγάλου σεβασμού από παίκτες ανώτερων κοινωνικοοικονομικών στρωμάτων. Στο παιχνίδι αναζητά να ξεπεράσει τον κοινωνικό αποκλεισμό που υφίσταται στην πραγματική ζωή, την ανεργία, τις απαιτήσεις του “αφεντικού”, αλλά και τη σχολική αποτυχία, τη δυσκολία ανταπόκρισης στο εκπαιδευτικό περιβάλλον, τις ακάλυπτες ανάγκες και απογοητεύσεις. Ο χρήστης έχει τη δυνατότητα να κάμψει τον χώρο και τον χρόνο όπως επιθυμεί, να καθοδηγήσει, να ελέγξει και να σκηνοθετήσει τον ονειρικό κόσμο που του παρουσιάζεται με τα γεμάτα χρώματα γραφικά και την καλοδουλεμένη μουσική και εκεί μπορεί να επιτύχει.

Σε ορισμένες περιπτώσεις διαχωρίζει πλήρως τη θέση του από αυτήν του διαδικτυακού εαυτού του και διχοτομεί τη σκέψη και τη συμπεριφορά του. Ο χρήστης είναι και ταυτόχρονα δεν είναι ανώνυμος. Δεν παρουσιάζει τα πραγματικά του στοιχεία, αλλά στο συγκεκριμένο εικονικό περιβάλλον έχει όνομα και φυσική υπόσταση. Εκεί που μειώνονται οι αντοχές, στον διαδικτυακό κόσμο, ο καθένας παρουσιάζει τον εαυτό του όπως

επιθυμεί ή όπως επιθυμεί να τον δουν οι άλλοι. Έχοντας έτσι την ψευδαίσθηση της ελευθερίας, χτίζει μια “ρευστή-πολλαπλή ταυτότητα” χωρίς συνέπειες, αναστολές και υποχρεώσεις.

Το διαδικτυακό παιχνίδι γίνεται και ο χώρος όπου ο χρήστης νιώθει αποδεκτός, ανίκητος, δυνατός, φτάνοντας ενίοτε στο σημείο έτσι όπως είναι σήμερα διαμορφωμένα πολλά παιχνίδια να εξοντώνει όχι μόνο την αντίπαλη ομάδα, αλλά και τους συμμάχους του τους οποίους πρότερα “χρησιμοποίησε” ως όχημα ή βοήθεια. Η εξολόθρευση των πάντων, η βία και η εξόντωση για να περάσει ο παίκτης σε καινούργια πίστα, στα περισσότερα παιχνίδια γίνεται αυτοσκοπός, ενώ μετατρέπεται σε κάτι εύκολο και ανώδυνο, αλλά και εθιστικό. Η ανθρώπινη ζωή χάνεται μέχρι να ξεκινήσει ο επόμενος γύρος. Ο χρήστης δεν παρακολουθεί παθητικά. Συμμετέχει ενεργά στη βία, σχεδιάζει βάζοντας στόχους και ανταμοίβεται. Στο παιχνίδι το άτομο γίνεται το κέντρο του κόσμου αδιαφορώντας για τις συνέπειες. Έρευνες αναφέρουν πως τα παιδιά που παίζουν κατ’ επανάληψη βίαια βιντεοπαιχνίδια μαθαίνουν τρόπους σκέψης που επηρεάζουν τη συμπεριφορά τους μεγαλώνοντας με το να είναι σε εγρήγορση για τους εχθρούς, να σκέφτονται ότι είναι αποδεκτό να απαντάνε επιθετικά στις προκλήσεις και να αδιαφορούν για τις συνέπειες της βίας. Ο άνθρωπος βέβαια δεν είναι *tabula rasa*. Δεν αποτυπώνονται άμεσα πάνω του αυτά που παρατηρεί, ακούει, επεξεργάζεται. Ενεργητικά φιλτράρει και συνδιαμορφώνει με βάση την προσωπικότητά του, τη συνείδησή του, τις κοινωνικές σχέσεις μέσα στις οποίες πραγματώνει τα παραπάνω. Θα ήταν μονοδιάστατη και ευθύγραμμη μια προσέγγιση που προσπαθεί να αποδώσει τη βία αποκλειστικά στην ποιότητα των παιχνιδιών και των προβαλλόμενων προτύπων.

Στις μικρές ηλικίες βέβαια η ικανότητα φιλτραρίσματος είναι πιο αδύναμη και με αυτήν την έννοια τα παιδιά είναι και πιο ευάλωτα στο να επηρεαστούν πιο άμεσα και γρήγορα. Από την άλλη, η βιαιότητα των παιχνιδιών έρχεται να αναπαράξει με καλύτερους όρους τη διαρκώς καλλιεργούμενη βιαιότητα που ούτως ή άλλως υπάρχει στις καπιταλιστικές σχέσεις

παραγωγής. Σχέσεις που γεννάνε την ταξική βία, τις κοινωνικές ανισότητες, τη θεοποίηση του ισχυρού, την κανονικοποίηση της βίας σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής στις εργασιακές, οικογενειακές, φιλικές σχέσεις κ.λπ. Το παιχνίδι έρχεται να επισφραγίσει και να αναδείξει την ποιότητα αυτών των σχέσεων, προωθώντας κυρίως πρότυπα και αξίες, όπως ο άκρατος ανταγωνισμός και η αποθέωση της βίας. Πρότυπα ιδιαιτέρως θελκτικά στον θυμωμένο άνθρωπο, στον άνθρωπο που δεν ξέρει από πού προέρχεται ο θυμός του, ποιοι είναι οι παράγοντες που τον γεννούν και τον θρέφουν ή δεν ξέρει τι να κάνει αυτόν τον θυμό. Εκπαιδεύεται έτσι σε έναν φαύλο κύκλο έντασης, εκτόνωσης και πρόσκαιρης ανακούφισης. Ο θυμός του τις περισσότερες φορές εκτονώνεται άσκοπα ή εσωτερικεύεται και μετατρέπεται σε συσσωρευμένο στρες, που τον αποτρέπει απ' οτιδήποτε δημιουργικό στην πραγματική ζωή, πόσω μάλλον από την ενεργό κοινωνική δράση που φαντάζει “βουνό”, εξαιρετικά κουραστική και αδιέξοδη μετά από το ατέρμονο gaming.

Από την άλλη, γεννιούνται αναπόφευκτα τα ερωτήματα: Πόσο διαφορετικά θα μιλούσαμε αν ο άνθρωπος μετουσίωνε τον θυμό σε επαναστατική δράση, σε οργανωμένη πάλη ενά-

ντια στις αιτίες της καταπίεσής του και όχι σε πίστα εκτόνωσης;

Πόσο διαφορετικά θα μιλούσαμε για τη χρήση του διαδικτυακού παιχνιδιού αν δεν υποκαθιστούσε, αλλά πλαισίωνε μια πλούσια κοινωνική ζωή με χώρους παιχνιδιού και αναψυχής; Πόσο διαφορετικά θα μιλούσαμε για τη χρήση του αν καλλιεργούσε την αλληλεγγύη και τη φιλία, αν ο στόχος ήταν η προάσπιση αυτών των αξιών και όχι η αναπαραγωγή του ανταγωνισμού, της αποξένωσης και του εγωκεντρισμού;

Πόσο διαφορετικά εν τέλει θα μιλούσαμε για το παιχνίδι αν ήταν στα χέρια του λαού για να υπηρετήσει το πραγματικά σύγχρονο και αναγκαίο; Σε μια κοινωνία στην οποία δεν θα υπάρχει χώρος για την εξάρτηση, αλλά η εξάρτηση θα δίνει τη θέση της στη ζωή με νόημα και περιεχόμενο, στη συλλογικότητα, στην απουσία κάθε μορφής εκμετάλλευσης, στην πραγματική και όχι ψευδεπίγραφη ελευθερία.

Σε μια κοινωνία όπου ο άνθρωπος θα παίζει και δεν θα λιώνει. Θα κοινωνικοποιείται και δεν θα κλείνεται στον μικρόκοσμό του. Θα ονειρεύεται και δεν θα καίγεται μπροστά σε μια κονσόλα.

Ίσως δεν είναι γνωστό ότι στην εξάρτηση από τα ηλεκτρονικά παιχνίδια οι μηχανισμοί ανταμοιβής ενεργοποιούν έντονα το σύστημα ντοπαμίνης, δημιουργώντας κύκλους ανάγκης για όλο και μεγαλύτερη ενασχόληση.

Η ψευδαίσθηση του ελέγχου και η άμεση επιβράβευση μέσω πόντων, επιτευγμάτων και αλλαγής πίστας αξιοποιούνται ως ένας σύγχρονος μηχανισμός διαφυγής.

Οι εταιρείες παραγωγής ηλεκτρονικών παιχνιδιών καταφέρνουν να αποσπούν υπεραξία από τον ελεύθερο χρόνο του παίκτη, μετατρέποντας το παιχνίδι σε κερδοφόρα γι' αυτές εργασία.

Η εξάρτηση πλήττει δυσανάλογα τα πιο ευάλωτα ταξικά στρώματα, καθώς παιδιά και νέοι από φτωχότερες οικογένειες έχουν λιγότερη πρόσβαση σε εξωσχολικές δραστηριότητες, αθλητισμό ή ποιοτικούς δημόσιους χώρους.

4^η Ενότητα:

Η πάλη ενάντια σε όλα τα ναρκωτικά και τις εξαρτήσεις

Χαιρετισμός

εκ μέρους του Εθνικού Συμβουλίου κατά των Ναρκωτικών

Σελήνη Καπερώνη

Ψυχολόγος - ψυχοθεραπεύτρια

Εκ μέρους του Εθνικού Συμβουλίου κατά των Ναρκωτικών, χαιρετίζουμε τη σημερινή πρωτοβουλία της ΚΝΕ, που πραγματοποιείται σε μια κρίσιμη φάση για τον χώρο της απεξάρτησης, δύο μέρες μετά από την απεργία των εργαζόμενων στα Κέντρα Πρόληψης και στον ΕΟΠΑΕ.

Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η επίθεση στο δικαίωμα για δημόσια και δωρεάν πρόληψη και απεξάρτηση, για στεγνή θεραπεία προσβάσιμη σε όλους, προχωράει σήμερα με γρήγορους ρυθμούς, παρά το ότι οι ανάγκες αυξάνονται, όπως επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία που δείχνουν, για παράδειγμα, πως τα ποσοστά που αφορούν τη χρήση ουσιών και τη

χρήση κάνναβης στους εφήβους έχουν σταθερά αυξητική τάση (ESPAD, 2024).

Η σημερινή εικόνα είναι αποτέλεσμα της πολιτικής που ακολουθείται διαχρονικά από τις κυβερνήσεις όλων των αποχρώσεων, με νομοσχέδια που προσανατολίζονταν κατά κύριο λόγο σε πολιτικές “μείωσης της βλάβης”, ενώ παράλληλα αποθέωναν την κάνναβη, υπερασπίζονταν το “δικαίωμα στη χρήση”, υποβάθμιζαν τη στεγνή θεραπεία, μειώνοντας συνεχώς τη χρηματοδότηση, καταργώντας το αυτοδιοίκητο του ΚΕ-ΘΕΑ. Τα αποτελέσματα αυτής της πολιτικής αποτυπώνονται στη σημερινή διαλυτική κατάσταση και στις τραγικές συνέπειες για τους εξαρτημένους, όπως φάνηκε και τις προηγούμενες μέρες με τον θάνατο χρήστη στην Κρήτη, δύο μέρες μετά από την απόρριψη του αιτήματός του για θεραπεία.

Όλ’ αυτά τα χρόνια, το ΕΣΥΝ έχει συμβάλλει καθοριστικά στην ύπαρξη υγιών αντανakλαστικών ενάντια στη χρήση ουσιών και στις εξαρτήσεις, στην ίδρυση των θεραπευτικών προγραμμάτων και των κέντρων πρόληψης. Αναδεικνύει και αντιπαλεύει τις κοινωνικές αιτίες ύπαρξης και έντασης του κοινωνικού φαινομένου της εξάρτησης, αντιπαλεύει αντιδραστικές θεωρίες, όπως αυτές περί “λειτουργικής χρήσης”, “αυτοδιάθεσης του σώματος”, θεωρίες που αντιλαμβάνονται το φαινόμενο ως βιολογικό-ιατρικό ζήτημα. Παλεύει σταθερά μαζί με το εργατικό κίνημα, με τοπικούς, αθλητικούς, φοιτητικούς συλλόγους, με συλλόγους γονέων και μαθητικά συμβούλια, ενάντια σε μια σειρά νομοσχέδια που επιτίθενται σε εργατικά, μορφωτικά δικαιώματα, ενώ σταθερά αγωνίζεται όλο αυτό το διάστημα στο πλάι των εργαζόμενων των θεραπευτικών δομών ενάντια στην υποβάθμιση και την εμπορευματοποίηση των δομών πρόληψης και απεξάρτησης.

Αγωνιζόμαστε ενάντια στη χρήση και την εξάρτηση από ουσίες, παλεύοντας ταυτόχρονα για την εξάλειψη των κοινωνικών αιτιών που οδηγούν τους νέους στην αναζήτηση διεξόδου από την ασφυκτική πραγματικότητα που βιώνουν. Διεκδικούμε πρωτογενή πρόληψη με ενίσχυση των Κέντρων Πρόληψης

και αύξηση της κρατικής χρηματοδότησης, νέα κέντρα όπου δεν υπάρχουν, διαρκή και ολοκληρωμένα επιστημονικά προγράμματα πρόληψης σε όλο τον σχολικό πληθυσμό (μαθητές, γονείς, εκπαιδευτικούς).

Στηρίζουμε τα στεγνά θεραπευτικά προγράμματα, γιατί γνωρίζουμε καλά πως η απάντηση για την αντιμετώπιση του φαινομένου βρίσκεται στην προσπάθεια ο άνθρωπος να γίνει πρωταγωνιστής στη ζωή του. Βρίσκεται στα εφόδια που πρέπει να δίνονται έτσι ώστε οι νέοι να βρίσκουν υγιείς διεξόδους, να αναπτύσσουν την ικανότητά τους να επιλύουν προβλήματα, να αναγνωρίζουν πότε αδικούνται, να διεκδικούν, να συνδέονται και να επικοινωνούν, προκειμένου να νιώθουν ικανοί να ανταπεξέλθουν στις δυσκολίες, να νιώθουν ικανοί να παρεμβαίνουν και να διαμορφώνουν τη ζωή τους. Η προσπάθεια αυτή προϋποθέτει την πλήρη στήριξη του χρήστη.

Η πραγματική πρόληψη και θεραπεία, δηλαδή, απαιτεί ο άνθρωπος να έχει ενεργό ρόλο και επίδραση στην κοινωνική ζωή, θεώρηση που έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τη σημερινή αντίληψη που θέλει τους νέους να παραμένουν αμέτοχοι, βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με τις πολιτικές που βλέπουν ως κόστος τις ανάγκες της νεολαίας.

Το ΕΣΥΝ ιδρύθηκε τη δεκαετία 1980, δεκαετία που χαρακτηρίστηκε από την έξαρση της χρήσης και της εξάρτησης από ναρκωτικές ουσίες. Δημιουργήθηκε μέσα από τη συσπείρωση επιστημόνων, οικογενειών εξαρτημένων και κοινωνικών φορέων που συγκρότησαν την Πανελλαδική Συντονιστική Επιτροπή ενάντια στα Ναρκωτικά (ΠΑΣΕΝ), που στη συνέχεια ονομάστηκε «Εθνικό Συμβούλιο Κατά των Ναρκωτικών» και ανέδειξε τα αίτια της τοξικοεξάρτησης, διεκδίκησε μέτρα και νομοθετικές παρεμβάσεις.

Σήμερα, έχει 24 παραρτήματα σε όλη την Ελλάδα –ενώ δημιουργούνται νέα αυτήν την περίοδο– με πλούσια ενημερωτική, πολιτιστική, επιστημονική και διεκδικητική δράση, με ισχυρούς δεσμούς με τις τοπικές κοινωνίες και τους φορείς στις περιοχές που δρουν, αναγνωρίζονται για τη σημαντική συμβολή

τους στην ανάδειξη του ζητήματος, πραγματοποιούν δράσεις σε σχολεία, σχολές, αθλητικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Κατά τη διάρκεια της χρονιάς, πραγματοποίησε ομιλίες και παρεμβάσεις σε σχολεία, τις οποίες παρακολούθησαν εκατοντάδες μαθητές και γονείς. Εκεί, εκφράστηκε έντονη ανησυχία γύρω από τις κοινωνικές προεκτάσεις του ζητήματος και αναδείχτηκε η ανάγκη για ενίσχυση της συλλογικής δράσης. Η επαφή των παραρτημάτων με τα σχολεία, τους συλλόγους και τους φορείς είναι πλέον καθιερωμένη σε πολλές περιπτώσεις μέσα από τη μακρόχρονη επαφή τους στις περιοχές που δρουν.

Αυτήν την περίοδο, όπως κάθε χρόνο με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα κατά των Ναρκωτικών, τα παραρτήματα ξεδιπλώνουν πλούσια δραστηριότητα σε πολλές γειτονιές της Αττικής και σε όλη τη χώρα, με εξορμήσεις, περιοδείες, παρεμβάσεις σε πλατείες, όπως το τουνουά των ακαδημιών ποδοσφαίρου που

συνδιοργάνωσαν το Εθνικό Συμβούλιο Κατά των Ναρκωτικών και ο Όλυμπος Κέρκυρας, στο πλαίσιο του 21ου Φεστιβάλ του ΕΣΥΝ στην Κέρκυρα, το διήμερο δράσεων για το δικαίωμα στην αναβαθμισμένη δωρεάν στεγνή απεξάρτηση και για ζωή χωρίς εξαρτήσεις, που διοργάνωσε το παράρτημα Λάρισας του ΕΣΥΝ με την Ένωση Αθλητικών Σωματείων ΣΕΓΑΣ Θεσσαλίας, την Ένωση Γονέων και Κηδεμόνων Λάρισας και τον Σύλλογο Οικογένειας και Φίλων ΚΕΘΕΑ - ΕΞΟΔΟΣ, και άλλες σημαντικές παρεμβάσεις, όπως η εκδήλωση στο πάρκο του Εργατικού Κέντρου Θεσσαλονίκης, με θέμα τις εξελίξεις στην πρόληψη και την απεξάρτηση στο πλαίσιο πολύπλευρης δραστηριότητας που απλώνει το παράρτημα Θεσσαλονίκης αυτές τις μέρες.

Σημαντικός σταθμός στη δράση του ΕΣΥΝ ήταν το επιστημονικό συνέδριο που πραγματοποίησε πέρυσι με τίτλο *«Εξαρτήσεις και σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα. Θέσεις, αντιθέσεις και νέα δεδομένα»*, σε μια προσπάθεια να συμβάλλει στη μελέτη της εξέλιξης του πολυπαραγοντικού κοινωνικού φαινομένου της εξάρτησης. Τις εργασίες του συνεδρίου παρακολούθησαν εργαζόμενοι των θεραπευτικών προγραμμάτων του “ΘΗΣΕΑ”, των πρώην ΚΕΘΕΑ και 18 ΑΝΩ, μέλη του Συλλόγου Αποφοίτων, εργαζόμενοι των Κέντρων Πρόληψης. Στο συνέδριο πραγματοποιήθηκαν παρεμβάσεις από την Ομοσπονδία Συλλόγων Οικογενειών ΚΕΘΕΑ –που εκπροσωπεί 13 Συλλόγους Οικογένειας και Φίλων πανελλαδικά και μετρά χιλιάδες εγγεγραμμένα μέλη- και από τον Σύλλογο Αποφοίτων του ΚΕΘΕΑ. Πραγματοποιήθηκαν δεκάδες ομιλίες επιστημόνων που εργάζονται στο πεδίο και αναδείχτηκαν θεματικές που ακουμπούν το σύνολο των σύγχρονων προβληματισμών γύρω από τις εξαρτήσεις σε σχέση με ανορθολογικές ιδεολογικές προσεγγίσεις, όπως η ιατρικοποίηση και ο ατομικός δικαιωματισμός, θεματικές εισηγήσεις που αφορούν την ουσιοεξάρτηση, την εξάρτηση από το διαδίκτυο, τις οθόνες, τον τζόγο, άλλες συμπεριφορικές εξαρτήσεις και την πρόληψη. Τα υλικά του είναι πλέον αναρτημένα και διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του φορέα και είναι πολύ βοηθητικά.

Κλείνοντας –όπως έχει αποδειχτεί ιστορικά– το εμπόριο ναρκωτικών ανθίζει σε περιόδους κρίσεων και πολέμου, στο πλαίσιο της γενικότερης προσπάθειας για καταστολή και ενσωμάτωση. Μια σειρά κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις των τελευταίων δεκαετιών, έχουν συμβάλει στην αύξηση της χρήσης και της εξάρτησης, έφεραν ραγδαίες αλλαγές στους όρους ζωής των εργατικών-λαϊκών οικογενειών, ιδιαίτερα την περίοδο της κρίσης, της πανδημίας και σήμερα με την ακρίβεια, την ένταση των πολέμων και τις συνέπειες από την εμπλοκή της χώρας μας σε αυτούς.

Στον αντίποδα αυτής της πραγματικότητας, η δράση μέσα από το ΕΣΥΝ, σε κοινό βηματισμό με τους φορείς του εργατικού κινήματος, με φοιτητικούς συλλόγους και μαθητικά συμβούλια, μπορεί να δώσει πραγματική ανάσα και δύναμη για να διεκδικήσουμε μια ζωή στο ύψος των αναγκών μας και των δυνατοτήτων της εποχής.

Παλεύουμε ενάντια στα ναρκωτικά και τις εξαρτήσεις γιατί ξέρουμε καλά ότι η κοινωνική υπόσταση του ανθρώπου, η καθαρή ματιά του και η γνώση για τους τρόπους λειτουργίας της κοινωνίας, είναι αυτά που του δίνουν τη δυνατότητα να έχει καθοριστική επίδραση πάνω στις εξελίξεις, να μετασχηματίζει τη φύση και την κοινωνική πραγματικότητα. Γι' αυτό και μέσα από τη συλλογική δράση ο άνθρωπος μπορεί να ανακαλύπτει τη δύναμή του, να σκέφτεται, να αντιληφθεί τον ρόλο του και τα συμφέροντά του και γι' αυτό ο αγώνας ενάντια στην καταπίεση, τον αποκλεισμό, τη φτώχεια και τον πόλεμο πρέπει να συνοδεύεται με αγώνα ενάντια στην προσπάθεια καταστολής συνειδήσεων και κατ' επέκταση περνά και μέσα από την πάλη ενάντια σε όλα τα ναρκωτικά και τις εξαρτήσεις.

Μυρτώ Καλτικοπούλου

Ψυχολόγος - ψυχοθεραπεύτρια, μέλος του ΚΣ της ΚΝΕ,
επικεφαλής της Επιτροπής κατά των Ναρκωτικών
και των Εξαρτήσεων του ΚΣ της ΚΝΕ

Η ανατρεπτική δράση της ΚΝΕ για τη νεολαία πρωταγωνίστρια και όχι στο περιθώριο της κοινωνικής ζωής

Στην Απόφαση του 13ου Συνεδρίου της ΚΝΕ μπορεί κανείς να διαβάσει το εξής: «Με τον αντίκτυπο της δράσης μας και όσο σε αυτήν βρίσκουν διέξοδο οι νεανικές ανησυχίες, τόσο θα διαμορφώνεται και ένα ισχυρό ρεύμα αυτοπεποίθησης και νεανικής αντίστασης ενάντια στη χρήση και τον τρόπο ζωής που τη συνοδεύει. Αυτή είναι η βάση για να βελτιώνεται η αντιπαράθεση στη υποκουλτούρα, στην προσπάθεια να δοθεί άλλοθι στη μία ή την άλλη μορφή εξάρτησης.»

Η ΚΝΕ δίνει όλες της τις δυνάμεις –όπως ακριβώς αναφέρεται και στην Απόφαση του Συνεδρίου μας– για να διαμορφώνεται ένα ρεύμα αυτοπεποίθησης και νεανικής αντίστασης κόντρα στη χρήση ναρκωτικών, στις εξαρτήσεις συνολικά και τον τρόπο ζωής που τις συνοδεύει. Να καλλιεργείται το κριτήριο και η πεποίθηση στη νεολαία ότι η ζωή που έχουμε ανάγκη κατακτιέται με τη συλλογική δράση, ότι ελευθερία είναι να δρούμε συνειδητά, κυρίαρχοι του εαυτού μας και όχι να εγκλωβιζόμαστε σε καλούπια που φτιάχνει το σύστημα της εκμετάλλευσης, ότι οι συναρπαστικές στιγμές, οι μεγάλες συγκινήσεις κρύβονται στη μάχη και όχι στην παραίτηση, την ψευδαίσθηση και τη φυγή.

Για εμάς η χρήση ναρκωτικών, ο τζόγος, οι κάθε λογής εξαρτήσεις δεν αφορούν ένα μεμονωμένο ατομικό πρόβλημα στη ζωή του κάθε ανθρώπου, αλλά ένα σύνθετο πολυπαραγοντικό φαινόμενο.

Γι' αυτό όλα τα κόμματα, οι πολιτικές νεολαίες, οι φορείς κρατούν μια στάση σε αυτά τα ζητήματα διατυπώνοντας ευθέως θέσεις, όπως αυτές για νόμιμα και ευχάριστα ναρκωτικά, για υπεύθυνο τζόγο. Εκτός από αυτές τις θέσεις, με το σύνολο της πολιτικής τους τα αστικά κόμματα αθλώνουν και σιγοντάρουν την ένταση των εξαρτήσεων: Το σχολείο εξεταστικό κέντρο, η 13ωρη δουλειά με μισθούς ψίχουλα, η πολιτική που προωθεί ως συμμετοχή στα κοινά την ηλεκτρονική εγγραφή μελών σε κόμματα, η υπόκλιση στη δήθεν αδέσμευτη και αντικειμενική πηγή ενημέρωσης των social media των δισεκατομμυριούχων και των μονοπωλίων. Τελικά, θέση που ενισχύει τις εξαρτήσεις είναι το να αθώνεις με την πολιτική σου τις ευθύνες του συστήματος, να παρουσιάζεις για ελευθερία τη σαπίλα του.

Γι' αυτό και σε αυτό το θέμα η στάση της ΚΝΕ κάνει τη διαφορά. Γιατί είναι στάση αντισυστημική, κόντρα στην υποταγή και τον συμβιβασμό που καλλιεργεί ο καπιταλισμός. Μια στάση αγώνα για την ανατροπή του κόσμου της εκμετάλλευσης, για την κοινωνία της πραγματικής ελευθερίας και δικαιοσύνης τον σοσιαλισμό-κομμουνισμό. Μια στάση η οποία πηγάζει

ζει από τον ίδιο τον σκοπό της Οργάνωσής μας, από την επαναστατική μας θεωρία και την πρωτοπόρα δράση, που τοποθετεί τον άνθρωπο, τον παραγωγό του πλούτου στο επίκεντρο, πρωταγωνιστή της κοινωνικής ζωής, που εμπιστεύεται τη δύναμή του να αλλάζει τα δεδομένα και να κινεί προς τα μπρος τον “τροχό” της Ιστορίας.

Η δράση της ΚΝΕ έχει μια πρωτοπόρα, σταθερή και αταλάντευτη πορεία στο μέτωπο κατά των ναρκωτικών. Μάλιστα, η στάση και η δράση της ήταν πάντα κόντρα στο ρεύμα αθώωσης τους όπως στην περίπτωση της κάνναβης, κόντρα στην καταστολή των χρηστών που αφήνει ανενόχλητη την κερδοφορία των διακινητών και των εμπόρων, κόντρα δηλαδή –και με σκληρή ιδεολογική διαπάλη– με τις δυνάμεις της σοσιαλδημοκρατίας, του ομορτισμού, των αναρχοαυτόνομων.

Αυτή η αποκαλυπτική, αταλάντευτη και ουσιαστικά προοδευτική στάση εκφράστηκε με την εναντίωση στον κάλπικο διαχωρισμό σκληρών και μαλακών ναρκωτικών τις δεκαετίες του 1980 και 1990, εκφράζεται τώρα με την αποκάλυψη της αντιδραστικής θεωρίας του “λειτουργικού χρήστη”, της εξάρτησης ως “χρόνιας υποτροπιάζουσας νόσου”, του ρόλου των social media, του συμβολισμού του τζόγου στη ζωή του σημερινού ανθρώπου, επιβεβαιώνοντας ότι το καθοριστικό δεν είναι το μέσο και η ουσία, αλλά όλα εκείνα που οδηγούν τον άνθρωπο ως την εξάρτηση.

Αυτή μας η στάση δεν μπορεί να συμβιβαστεί με τη λογική *«δε με νοιάζει τι κάνει ο καθένας, είναι δικαίωμά του αρκεί να μην ενοχλεί»*. Δε δεχόμαστε ως δικαίωμα την αυτοκαταστροφή που πλασάρει το σύστημα της εκμετάλλευσης για να κρύψει την ταξική ουσία των προβλημάτων μας, ούτε χαρίζουμε κανέναν νέο στο σύστημα αυτό. Μας ενοχλεί να ξέρουμε πως ο φίλος, ο συνάδελφος, ο συμφοιτητής και συμμαθητής μας είναι παγιδευμένος σε μια φυλακή. Γιατί όσο ο διπλανός μας δε συμμετέχει στον αγώνα τόσο χάνουμε όλοι από τη μάχη για να κερδίσουμε τη ζωή που μας αξίζει. Γιατί για εμάς η ελευθερία του ενός δεν είναι εμπόδιο, αλλά προϋπόθεση για την ελευθερία

του άλλου. Γιατί στις σημερινές συνθήκες, πραγματικά ελεύθερος είναι αυτός που γνωρίζει τον κόσμο και τους νόμους που τον κινούν και δρα για να τον αλλάξει.

Η δική μας στάση απορρέει από το ότι εξαρτήσεις και επαναστατική δράση είναι έννοιες ασυμβίβαστες. Σήμερα, καλλιεργείται από το σύστημα ότι η χρήση ναρκωτικών, οι εθισμοί και οι εξαρτήσεις είναι στάση “αντισυμβατική” απέναντι σε όλα τα προβλήματα που δικαιολογημένα γεννούν την αγανάκτηση. Πώς, όμως, κατανοείται η συμμετοχή στον αγώνα; Σήμερα, *«χρειάζονται πολλά τον κόσμο για να αλλάξεις»*, γιατί ο αγώνας ενάντια στον καπιταλισμό δεν είναι “συμμετοχή” ως μια ατομική επιλογή του καθένα, ούτε μια γενική συμφωνία στο τι είναι “σωστό” και τι “λάθος”. Απαιτεί συνειδητή προσφορά, αντοχή και δύναμη απέναντι στον πραγματικό αντίπαλο. Απαιτεί υποταγή του “εγώ” στο “εμείς”, γνώση, εμπιστοσύνη και αντίληψη της πραγματικότητας.

Γι’ αυτό, άλλωστε, εντείνεται η προσπάθεια του συστήματος οι νέοι είτε να αποτραβιούνται τελείως από τον αγώνα είτε να μη δίνονται ολοκληρωτικά σε αυτόν. Να είναι ευάλωτοι και εύκολοι στόχοι, να εκτονώνονται και να παρασύρονται στην κουλτούρα της “φυγής”, της περιθωριοποίησης.

Η δράση της ΚΝΕ ενάντια στα ναρκωτικά και τις εξαρτήσεις είναι πολύμορφη και δεν αφορά μονάχα πρωτοβουλίες όπως η ημερίδα. Είναι η δράση κάθε μέλους της ΚΝΕ στο σχολείο, τον χώρο δουλειάς, τη σχολή, τη γειτονιά, τον στρατό. Η ΚΝΕ θέτει στο επίκεντρο ποιες είναι οι δυνατότητες της εποχής μας και οι σύγχρονες ανάγκες μας, απαντά ουσιαστικά στο πώς μπορούμε να ζήσουμε όπως θέλουμε. Φωτίζει την πραγματική αιτία για να μη κουβαλάει κανένας νέος ως ατομική του αποτυχία την αποτυχία του συστήματος.

Στην ΚΝΕ δε μας κάνουν οι θεωρίες για “λειτουργικούς χρήστες”, “υπεύθυνους τζογαδόρους”, που απλώς πηγαίνουν στη δουλειά τους κάθε μέρα και δε δημιουργούν πρόβλημα στο σύστημα, δε διεκδικούν, δεν αμφισβητούν. Ο κάθε νέος που περνά τη ζωή τους στη μάχη της επιβίωσης, με ωράρια-λάστιχο,

μισθούς-ψίχουλα, παλεύουμε να έχει ελεύθερο χρόνο, αλλά και να μπορεί να τον αξιοποιεί προσδίδοντάς του δημιουργικό περιεχόμενο, να έχει πρόσβαση σε ελεύθερους χώρους, στον αθλητισμό, τον πολιτισμό, να ψυχαγωγείται, να εξελίσσεται, να ωριμάζει, να ανακαλύπτει και να καλλιεργεί τις κλίσεις και τα ενδιαφέροντά του.

Η αντίληψή μας για αθλητισμό υψηλού επιπέδου δικαίωμα για όλους αποτυπώνεται στα δεκάδες αθλητικά τουρνουά και άλλες αθλητικές δραστηριότητες που οργανώνουμε κάθε χρόνο χωρίς χορηγούς και οικονομικά ανταλλάγματα. Μέσα, άλλωστε, από τον αθλητισμό μπορεί ο άνθρωπος να διαπαιδαγωγηθεί, να καλλιεργήσει αντισώματα ενάντια στις εξαρτήσεις, σε αντίθεση με τον εμπορευματοποιημένο αθλητισμό που αποφέρει υπερκέρδη στα μονοπώλια και προωθεί τις ουσίες και τις εξαρτήσεις.

Την αντίληψή μας ενσαρκώνουν οι πολιτιστικές μας πρωτοβουλίες που φέρνουν τη νεολαία σε επαφή με την ποιοτική μουσική, το θέατρο, τον κινηματογράφο, το καλό βιβλίο, αλλά

και με την πολιτιστική κληρονομιά. Με τα Στέκια Πολιτισμού και Νεανικής Δημιουργίας που ιδρύουμε και λειτουργούμε σε μεγάλες πόλεις. Τα μαθητικά Φεστιβάλ, τις θεατρικές ομάδες, τα μουσικά συγκροτήματα των Οργανώσεων της ΚΝΕ.

Με το Φεστιβάλ ΚΝΕ-Οδηγητή που ταξιδεύει σε όλη τη χώρα και αποτελεί 52 χρόνια τώρα έναν πολιτικό-πολιτιστικό θεσμό για τον λαό και τη νεολαία, προσφέροντας πραγματική ανάταση. Το Φεστιβάλ μας έχει τη δική του ξεχωριστή συμβολή στη δράση της ΚΝΕ ενάντια σε όλα τα ναρκωτικά και τις εξαρτήσεις, αφού αποτελεί μια εικόνα από το μέλλον για το οποίο παλεύουμε, μια “κόκκινη πολιτεία” στην οποία ακτινοβολεί η ανυπότακτη στάση ζωής των κομμουνιστών. Γι’ αυτό, άλλωστε, φιλοξενεί σταθερά με διακριτό θεματικό χώρο φορείς του κινήματος ενάντια στα ναρκωτικά, τα στεγνά θεραπευτικά προγράμματα, συλλόγους οικογένειας, εργαζόμενους στην απεξάρτηση και αποτελεί σταθμό στην επαφή τη γνωριμία και την κοινή δράση με εκείνους.

Ξεχωρίζουμε την ανάγκη να γίνει η πάλη ενάντια στα ναρκωτικά υπόθεση του μαθητικού, φοιτητικού κινήματος. Να δυναμώσει η πάλη για τις σύγχρονες ανάγκες μας, να ανεβαίνουν οι απαιτήσεις του νέου ανθρώπου σε όλες τις πλευρές της ζωής του, να σπάει στην πράξη ο συμβιβασμός με τα ψίχουλα. Έτσι, δίνουμε καθημερινά τη μάχη ολοένα και περισσότεροι νέοι, μαθητές, φοιτητές και σπουδαστές, εργαζόμενοι, άνεργοι, επιστήμονες, γονείς, να βλέπουν τη διέξοδο στη δύναμη του λαού να βάλει τη σφραγίδα του στις εξελίξεις.

Η ΚΝΕ δε συμβιβάζεται με το σημερινό αστικό σχολείο της ΕΕ και των κυβερνήσεων, που είναι ένα ατελείωτο εξεταστικό κέντρο, αρένα ανταγωνισμού, προβάλλει το ατομικό συμφέρον αποκομμένο από το κοινωνικό. Μπαίνει μπροστά στη διεκδίκηση για το σχολείο της ισότιμης γνώσης και όχι της απόγνωσης, για όλους και όχι για κάποιους. Ένα σχολείο στο οποίο οι μαθητές θα θέλουν να πηγαίνουν, θα προσφέρει τη μέθοδο που χρειάζεται κανείς για να γνωρίσει τον κόσμο, να αμφισβητήσει, να παλέψει, θα τους βοηθά να χτίσουν μια πλούσια και πο-

λύπλευρη προσωπικότητα, να αναπτυχθούν γνωστικά, κοινωνικά, συναισθηματικά.

Αυτή η πάλη είναι η δύναμη των μαθητών μελών της ΚΝΕ που ζωντανεύουν τα σχολεία και τα μαθητικά τους συμβούλια, που πρωτοστατούν στην αγωνιστική δράση των μαθητών σε όλη τη χώρα για όσα τους αφορούν. Αυτό αποδείχτηκε στην τεράστια συμμετοχή των μαθητών στις κινητοποιήσεις όλης της χώρας για το έγκλημα στα Τέμπη, στα μαθητικά συλλαλητήρια μπροστά στις αντiekπαιδευτικές στοχεύσεις και τα νομοσχέδια των κυβερνήσεων, όπως το Εθνικό Απολυτήριο.

Η ΚΝΕ παλεύει για αποκλειστικά δημόσιες και δωρεάν σύγχρονες σπουδές για όλους. Με επαρκή κρατική χρηματοδότηση, ουσιαστική φοιτητική μέριμνα και πανεπιστήμια απαλλαγμένα από το κυνήγι του κέρδους. Ένα πτυχίο για κάθε επισημονικό αντικείμενο, που να εξασφαλίζει ουσιαστική επισημονική γνώση και να αποτελεί μοναδική προϋπόθεση για την πλήρη πρόσβαση στο επάγγελμα. Έρευνα για τις ανάγκες του λαού που περιλαμβάνει έρευνα και για τις εξαρτήσεις. Αυτό χρειάζονται και διεκδικούν χιλιάδες φοιτητές σήμερα, κόντρα στην πολιτική της ΕΕ και των κυβερνήσεων που φέρνει ιδιωτικά πανεπιστήμια, διαγραφές και καταστολή, έρευνα κομμένη και ραμμένη στους στόχους των ιμπεριαλιστών. Με αυτές τις διεκδικήσεις μέσα στα πανεπιστήμια η ΚΝΕ είναι η δύναμη που ηγείται στον αγώνα για την ανασύνταξη του φοιτητικού κινήματος όπως αποτυπώνεται με την πρωτιά για 5η συνεχόμενη χρονιά της Πανσπουδαστικής ΚΣ, με την αγωνιστική ανασυγκρότηση φοιτητικών συλλόγων σε όλη τη χώρα ικανών να χαλάσουν τα σχέδια των κυβερνήσεων, να υπερασπιστούν τα δικαιώματα των φοιτητών.

Στην ΚΝΕ παλεύουμε να μην τσιμπάνε οι νέοι στις προσπάθειες όσων έχουν συμφέρον από τη συντήρηση και διεύρυνση των εξαρτήσεων, από την ενσωμάτωση της νεολαίας στους στόχους του κεφαλαίου. Όπως, για παράδειγμα, με τις εξαγγελίες της κυβέρνησης για απαγόρευση της πρόσβασης των ανηλίκων κάτω από τα 15 έτη σε κάποιες πλατφόρμες social

media. Η κυβέρνηση, αντί να κυνηγήσει τις πλατφόρμες και την εθιστική τους λειτουργία, στοχοποιεί τους μαθητές, με την πολιτική της τους απαγορεύει να ζουν όπως θα μπορούσαν, διατηρεί άθικτες όλες τις αιτίες και τα αδιέξοδα που τους σπρώχνουν να κολλήσουν στα social media. Το ίδιο και με τη δήθεν απαγόρευση της πώλησης προϊόντων κάνναβης στα περίπτερα, την ίδια στιγμή που επιτρέπει την κυκλοφορία στην αγορά προϊόντων φαρμακευτικής κάνναβης με μεγαλύτερη περιεκτικότητα ψυχοδραστικής ουσίας τετραϋδροκανναβινόλης.

Μέσα από τη σημερινή ημερίδα δεσμευόμαστε να δυναμώσουμε και να εμπλουτίσουμε την πρωτοπόρα δράση που μπορεί να καλλιεργήσει στη νέα γενιά τη διεκδικητικότητα, την ταξική αλληλεγγύη, τη συλλογικότητα, την αισιοδοξία και αυτοπεποίθηση που απορρέει από τη γνώση και κατανόηση του πώς αλλάζει ο κόσμος, την εμπιστοσύνη και τη σύνταξη με την πιο σπουδαία απόφαση: Ότι τη ζωή που μας “γεμίζει” μπορούμε να την κατακτήσουμε με εμάς πρωταγωνιστές.

Παναγιώτης Κατηφές

Κοινωνιολόγος, σύμβουλος εξαρτήσεων, στέλεχος του ΚΚΕ

Εκτιμήσεις και συμπεράσματα απο την πείρα της ΕΣΣΔ στην πάλη ενάντια στις εξαρτήσεις και τα ναρκωτικά

Ως Κόμμα είναι αντικειμενικό να μελετάμε την πείρα απο τη σοσιαλιστική οικοδόμηση και στα ζητήματα των εξαρτήσεων. Δεν θα μπορούσε να είναι και διαφορετικά για ένα Κόμμα όπως το ΚΚΕ, με τα επαναστατικά χαρακτηριστικά του και το επαναστατικό του Πρόγραμμα, με τα στοιχεία αυτά να καθορίζουν και το μεθοδολογικό εργαλείο της μελέτης μας, που είναι ο διαλεκτικός υλισμός.

Η μελέτη της πείρας από τον σοσιαλισμό στοχεύει στην ενίσχυση της προγραμματικής μας αντίληψης και γι' αυτό ως Κόμμα ήδη έχουμε επεξεργαστεί και καταθέσει και τον βασικό πυρήνα της πρότασής μας για την αντιμετώπιση των εξαρτήσεων σε συνθήκες σοσιαλιστικής οικοδόμησης στη χώρα μας.

Το κύριο συμπέρασμα, που φωτίζεται και επιβεβαιώθηκε μελετώντας την πείρα από τη σοσιαλιστική οικοδόμηση, είναι ότι μόνο η εργατική εξουσία έχει όλες τις δυνατότητες να εξαλείψει την εξάρτηση από ψυχοδραστικές ουσίες, γιατί θέτει στο επίκεντρο της κοινωνικής παραγωγής τον άνθρωπο και τις ανάγκες του, απελευθερώνει τον άνθρωπο από κάθε μορφή εκμετάλλευσης, καταπίεσης και προοδευτικά από κάθε μορφή κοινωνικής ανισοτιμίας.

Η Σοβιετική Ένωση πέτυχε, όντως, μέσα στις δύο πρώτες δεκαετίες της, να εξαλείψει την εξάρτηση και τη χρήση από ναρκωτικά και να μειώσει τη χρήση και την εξάρτηση από αλκοόλ.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο σοσιαλισμός είναι κατώτερη βαθμίδα του κομμουνισμού, δεν έχουν επικρατήσει πλήρως οι κομμουνιστικές σχέσεις στην παραγωγή και στην κατανομή. Παραμένουν ακόμα αντιθέσεις. Αυτό διαπερνά και τη συνείδηση του ανθρώπου ακόμα και μετά από την επικράτηση της σοσιαλιστικής επανάστασης. Η συνείδηση δε μεταβάλλεται ταυτόχρονα με τις οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές.

Αυτό εξηγεί και γιατί και στην ΕΣΣΔ δεν εξαλείφθηκαν επιβιώσεις του παρελθόντος άμεσα και ενιαία –και έτσι, επιβίωσαν φαινόμενα όπως η κατάχρηση αλκοόλ, η “μαύρη αγορά” ειδικά στα αλκοολούχα, η χρήση παραγώγων της κάνναβης σε απομακρυσμένες ασιατικές σοβιετικές περιοχές.

Γιατί η σοσιαλιστική οικοδόμηση μπόρεσε να απαντήσει στις εξαρτήσεις ως κοινωνικό φαινόμενο;

Επειδή καταργήθηκε η ατομική ιδιοποίηση του κοινωνικά παραγόμενου πλούτου, αυτό εξύψωσε την υλική θέση και το βιοτικό επίπεδο του λαού, σε συνδυασμό με την αλλαγή του χαρακτήρα της εργασίας, που δεν είναι εμπόρευμα όπως στον καπιταλισμό, αλλά συνειδητή προσφορά στο σύνολο. Και αυτό, μέσα σε ένα πλαίσιο που εξασφάλιζε εργασία για όλους, καθώς και δωρεάν υγεία και μόρφωση για όλο τον λαό.

Αυτά ήταν τα “όπλα” της ΕΣΣΔ ενάντια στις εξαρτήσεις ψυχοδραστικών ουσιών. Ουσιαστικά, καταργήθηκαν όλα τα αδι-

έξοδα και οι ματαιώσεις που γεννά ο καπιταλισμός και επιδρούν καθοριστικά στην εμπλοκή του ανθρώπου με τις ουσίες ως φυγή από μια δυσβάστακτη κοινωνική ζωή.

Οι κύριοι πυλώνες της ΕΣΣΔ στην αντιναρκωτική πολιτική ήταν η πρόληψη στον γενικό πληθυσμό, η δωρεάν θεραπεία στους χρήστες και η κοινωνική επανένταξη.

Βασικά στοιχεία της πρόληψης ήταν η μόρφωση και η ενασχόληση με τις τέχνες και τον αθλητισμό ως τρόπος ζωής.

Υπήρξε καταστολή στην εμπορία με την αναγνώριση του διαχωρισμού της θέσης του χρήστη, που ωθούνταν σε θεραπεία, από τον έμπορο, που αντιμετωπιζόταν με κατασταλτικά μέτρα. Από την αρχή, όμως, των μέτρων που πήρε η ΕΣΣΔ, τέθηκε ότι δεν αρκεί η καταστολή από μόνη της και ότι το κύριο βάρος πρέπει να δοθεί κυρίως στην πρόληψη.

Η νεαρή Σοβιετική Ένωση από τα πρώτα χρόνια της επαναστατικής αλλαγής της κοινωνίας είχε να διαχειριστεί βασικά κληροδοτήματα της καπιταλιστικής Τσαρικής Ρωσίας. Στις εξαρτήσεις είχε να διαχειριστεί την κατάχρηση αλκοόλ, την κατάχρηση μορφίνης και κοκαΐνης στα μεγάλα αστικά κέντρα, τη διαχείριση χιλιάδων ορφανών άστεγων παιδιών στις μεγάλες πόλεις με κατάχρηση ουσιών και τη διαφορετική κουλτούρα χρήσης ισχυρών τοπικών αλκοολούχων και παραγώγων της κάνναβης στις ασιατικές Σοσιαλιστικές Δημοκρατίες.

Δεν ήταν εύκολο αρχικά να μελετηθούν οι αιτιακοί παράγοντες της χρήσης με μαρξιστικούς όρους και κυρίως γιατί ο κύριος όγκος των επιστημόνων που ασχολήθηκαν με τις εξαρτήσεις είχαν επιστημονικές επιρροές από την αστική επιστήμη, εντός και εκτός προεπαναστατικής Ρωσίας. Αυτό φάνηκε και στη διαπάλη που υπήρχε μετά από τα μέσα της δεκαετίας του 1930 μεταξύ ναρκολόγων και ψυχιάτρων ή ακόμα και στις διαφορετικές προσεγγίσεις για την κατάχρηση αλκοόλ σε σχέση με τη χρήση ναρκωτικών ουσιών.

Το 1923, πραγματοποιείται στη Μόσχα η 1η Επιστημονική Διάσκεψη για την Τοξικομανία, όπου απασχόλησε και μελετήθηκε η αιτιολογία του φαινομένου μελετώντας πιο βαθιά

τους κοινωνικοπολιτικούς παράγοντες, την υλική και κοινωνική θέση του ατόμου με τις διαφορές ανάμεσα σε αστικές και σε αγροτικές περιοχές και πώς αυτά επιδρούν στην προσωπικότητα και στην ψυχοσύνθεση του χρήστη. Στη Συνδιάσκεψη αυτήν αποφασίστηκε ότι το σοσιαλιστικό κράτος πρέπει να εξειδικεύσει ειδικούς επιστήμονες στην αντιμετώπιση των ναρκωτικών και του αλκοόλ.

Το 1925, αποφοιτούν από την Ιατρική Σχολή της Μόσχας οι πρώτοι ναρκολόγοι, δηλαδή εξειδικευμένοι γιατροί στην αντιμετώπιση των εξαρτήσεων, που συνδέονται περισσότερο επιστημονικά και μεθοδολογικά με την κοινωνική ιατρική και απογαλακίζονται από την παραδοσιακή ψυχιατρική, που μέχρι τότε ασχολούνταν με την αντιμετώπιση των εξαρτήσεων κυρίως ιατρικοποιώντας την αντιμετώπιση ενός κοινωνικού φαινομένου, όπως είναι η χρήση και η εξάρτηση. Αυτό το στοιχείο έχει μεγάλη σημασία μέχρι και σήμερα, έναν αιώνα μετά, που η ιατρικοποίηση και η βιολογικοποίηση της αντιμετώπισης των εξαρτήσεων παραμένει βασικός μεθοδολογικός άξονας για την αστική τάξη.

Στη Σοβιετική Ένωση και στο επίπεδο της θεραπείας διαμορφώθηκαν πρωτοποριακές αποτελεσματικές επιστημονικές μέθοδοι. Στα δωρεάν θεραπευτήρια η κύρια μέθοδος ήταν αρχικά η χρήση οξυγονοθεραπείας για να αντιμετωπιστεί το στερεοτικό σωματικό σύνδρομο, ενώ παράλληλα γίνονταν ατομική και ομαδική συμβουλευτική, προγράμματα μόρφωσης, ενσχόληση με τις τέχνες και τον αθλητισμό και κοινωνική εργασία. Βασική αρχή των ειδικευμένων θεραπευτηρίων ήταν η ένταξή τους στο ενιαίο αποκλειστικά δωρεάν σύστημα υγείας, με έμφαση στην πρόληψη και την υποτροπή σε ό,τι αφορά τις εξαρτήσεις. Γι' αυτό αντιμετώπιζαν τον χρήστη ως ολοκληρωμένη προσωπικότητα με στόχο την ένταξή του στην κοινωνική ζωή.

Κομβικό σημείο θεωρούμε και την ορολογία που χρησιμοποιήθηκε. Το 1926, με την κυκλοφορία του Πρώτου Τόμου Ναρκολογίας από τον ναρκολόγο-ψυχίατρο Sholomonovich, ανα-

φέρθηκε ότι είναι λάθος ο όρος ναρκομανία, διότι δεν είναι παθολογικά και βιολογικά τα αίτια της χρήσης και έτσι εισήχθη ο όρος ναρκωτισμός για να μπορεί να εντοπιστεί καλύτερα, τόσο αιτιολογικά όσο και θεραπευτικά, το υπόβαθρο της αλληλεπίδρασης των οικονομικών, κοινωνικών και προσωπικών αιτιών που ωθούν στη χρήση.

Τη δεκαετία του 1930, στη Σοβιετική Ένωση υπήρξε κορύφωση της διαπάλης μεταξύ ναρκολόγων και ψυχιάτρων, κυρίως για τη χορήγηση μορφίνης σε εξαρτημένους από κοκαΐνη ως θεραπευτική μέθοδο.

Ήδη από το 1926, που πραγματοποιήθηκε η 2η Επιστημονική Διάσκεψη για την Τοξικομανία, παράλληλα με την ανάγκη να μελετηθούν και να επικεντρώσουν τα προγράμματα πρόληψης και θεραπείας στις ουσίες που επικρατούν ανά περιοχή, π.χ., Μόσχα σε κοκαΐνη, Λένινγκραντ και Οδησός σε μορφίνη, Τασκένδη, Σιβηρία, Μπακού, Σαμάρα σε κάνναβη, εκφράστηκαν ισχυρές επιστημονικές διαφωνίες για τη θεραπευτική μέθοδο της χορήγησης ναρκωτικών ως υποκατάστατα στην εξάρτηση

από μια ουσία. Εκτιμήθηκε ότι αυτό δε συνιστά θεραπεία και ονομάστηκε αυτή η πρακτική ως “ναρκωτικό επίδομα”. Η θέση αυτή βασίστηκε στη μελέτη τόσο της πρακτικής που ακολουθούσαν χώρες του δυτικού κόσμου (ΗΠΑ, Γερμανία, Αυστρία, Ελβετία), αλλά και στη μελέτη της πιο ολοκληρωμένης φαρμακολογικής επίδρασης των ουσιών στον ανθρώπινο οργανισμό.

Αυτό που η αστική τάξη προτάσσει σήμερα ως θεραπεία, δηλαδή τα υποκατάστατα, ήδη από το 1937 η Σοβιετική Ένωση είχε πάρει σαφή επιστημονική θέση απαγορεύοντας τη χορήγηση μορφίνης, οπίου και κοκαΐνης ως θεραπευτική μέθοδο για την εξάρτηση από ναρκωτικά. Μάλιστα, το 1977 η μεθαδόνη –αυτό που στη χώρα μας και στην ΕΕ σήμερα προβάλλουν ως θεραπεία– απαγορεύτηκε στην ΕΣΣΔ ως φάρμακο και θωρήθηκε ναρκωτικό.

Επίσης, πολύ πρωτοποριακό για την εποχή είναι και το γεγονός ότι από τη δεκαετία του 1930 οι ναρκολόγοι στη Σοβιετική Ένωση εκπαιδεύονται και στην οικογενειακή θεραπεία, ώστε να μπορεί να στηριχτεί πολύμορφα ο χρήστης, τόσο για να διαμορφώσει κίνητρο θεραπείας όσο και να προβλεφθεί η πιθανή υποτροπή του. Είναι πρώτη φορά παγκοσμίως που υπάρχει ενεργή συμμετοχή της οικογένειας στη θεραπευτική διαδικασία, κάτι που στις καπιταλιστικές χώρες το συναντάμε μετά από 4 δεκαετίες.

Παρ’ ότι οι ναρκολόγοι είχαν παράλληλη εκπαίδευση τόσο για τα ναρκωτικά όσο και για το αλκοόλ, η θεραπευτική πρακτική ήταν διαφορετική.

Η κατάχρηση του αλκοόλ ήταν πιο διαδεδομένη. Για το αλκοόλ λειτουργούσαν οι Σταθμοί Νηφαλιότητας, οι οποίοι ήταν περισσότερο συνδεδεμένοι με τους χώρους εργασίας και όχι τόσο με το σύστημα υγείας. Στους Σταθμούς Νηφαλιότητας γίνονταν συμβουλευτική και φαρμακολογική υποστήριξη στους χρήστες.

Για τους εξαρτημένους υπήρχαν τα Наркологικά Ιατρεία Αλκοόλ (Preventoriums), που ήταν ξεχωριστά Τμήματα των Ψυχιατρικών Νοσοκομείων.

Τα στοιχεία δείχνουν ότι το 1926, που άρχισαν να λειτουργούν οι Σταθμοί Νηφαλιότητας μέσα στους μεγάλους χώρους εργασίας, η μέση διάρκεια προβληματικής σχέσης με το αλκοόλ για όσους εντάσσονταν σ' αυτά ήταν τα 10 έτη. Στην πρώτη 5ετία λειτουργίας τους, η προβληματική σχέση με το αλκοόλ σε όσους εντάσσονταν σ' αυτά ήταν κάτω από ένα έτος.

Αυτό αποδεικνύει, πέρα από την έγκαιρη πρόγνωση, τη δυναμική και την ανωτερότητα της εργατικής κολεκτίβας, που κινητοποιούσε μέσα από τη συντροφικότητα και την αλληλεγγύη τα μέλη της.

Από την άλλη, στα Ναρκολογικά Ιατρεία Αλκοόλ επικράτησε κυρίως η φαρμακολογική αντιμετώπιση της εξάρτησης. Εδώ φαίνεται και μια μεγάλη αντίφαση, τόσο επιστημονικά όσο και μεθοδολογικά, κάτι που αντικατοπτρίζεται και στη διαφορά της αποτελεσματικότητας την ίδια περίοδο, της πετυχημένης αντιμετώπισης των ναρκωτικών και της μειωμένης κατά περιόδους αντιμετώπισης της προβληματικής σχέσης με το αλκοόλ.

Παρά τις δυσκολίες (π.χ., διαμάχη νεοσύστατου σοσιαλιστικού κράτους και κουλάκων για τον έλεγχο της παραγωγής αλκοόλ, τις υποχωρήσεις του κράτους στην ατομική ιδιοκτησία στα μικρά αποστακτήρια, τη διαμάχη με τους κουλάκους για τη σοδειά, για το αν θα διοχετευτούν τα σιτηρά για τις διατροφικές ανάγκες του λαού ή στην παραγωγή βότκας), παρά τις λανθασμένες και αντιφατικές προσεγγίσεις που υιοθετήθηκαν σε θεραπευτικό επίπεδο για το αλκοόλ, η ΕΣΣΔ κατάφερε να αναδείξει για πρώτη φορά στην παγκόσμια ιστορία και στο ζήτημα της προβληματικής σχέσης με το αλκοόλ, όπως και στα ναρκωτικά, ότι το πρόβλημα είναι κοινωνικό και μόνο έτσι μπορεί να αντιμετωπιστεί.

Τα μεθοδολογικά λάθη που επικράτησαν στη θεραπευτική αντιμετώπιση της προβληματικής σχέσης με το αλκοόλ σχετίζονται κυρίως με την επίδραση αστικών θεωριών της εποχής. Για παράδειγμα μέχρι το 1950 ο αλκοολικός θεωρούνταν άνθρωπος χαμηλών ηθικών αρχών και τη δεκαετία του 1960 επι-

κρατεί η αντίληψη του αλκοολικού ως “άρρωστου” στη σοβιετική βιβλιογραφία.

Επίσης, η υποχρεωτική ένταξη στα Нарκολογικά Ιατρεία Αλκοόλ όσων έκαναν κατάχρηση και δεν μπορούσαν να εργαστούν, χωρίς δηλαδή διαμόρφωση κοινωνικού κίνητρου για αλλαγή στάσης ζωής, εξηγεί και τον υψηλό αριθμό υποτροπών, κοντά στο 70%. Στοιχείο που δεν το συναντάς σχεδόν καθόλου στους Σταθμούς Νηφαλιότητας, που στη θεραπευτική διαδικασία έπαιζε ρόλο η εργατική κολεκτίβα.

Σε ό,τι αφορά τη μελέτη του αλκοόλ, ξεχωρίζουμε το βάθος στο οποίο είχαν προχωρήσει οι σοβιετικοί επιστήμονες, κυρίως μελετώντας διεπιστημονικά τις επιπτώσεις του αλκοολισμού. Μέχρι και σήμερα είναι μεγάλη η συνεισφορά τους στην ανακάλυψη των βιολογικών και των γνωστικών επιπτώσεων του αλκοόλ.

Κυρίως, όμως, στην ψυχική εξάρτηση, όπου εντόπισαν στάδια της εξάρτησης και κατέτασαν τους εξαρτημένους (ταξινόμηση Πορντόφ), διαμορφώνοντας και διαφορετικές παρεμβάσεις για την αποτελεσματικότητα της αντιμετώπισης ανάλογα με το φύλο, την ηλικία, τους όρους της κοινωνικής ζωής του εξαρτημένου, αλλά και τη φύση των σωματικών συμπτωμάτων.

Ενώ η σύγχρονη αστική νευροεπιστήμη ακόμα ψάχνει να βρει τα βιολογικά μονοπάτια της υποτροπής ανθρώπων που είχαν “καθαρίσει” από το αλκοόλ, ήδη από τη δεκαετία του 1950 οι σοβιετικοί επιστήμονες είχαν αναδείξει την υποτροπή ως κύριο αποτέλεσμα της ψυχικής φύσης της εξάρτησης. Αποτέλεσμα αυτής της μελέτης τους ήταν να μπορούν να εντοπίζουν γιατί διαφορετικές προσωπικότητες καταλήγουν στην εξάρτηση, πώς πιθανά μπορεί να ανταποκριθούν σε θεραπευτικό πρόγραμμα, καθώς και τον πιθανό κίνδυνο υποτροπής τους.

Η σημασία που έδινε το σοβιετικό κράτος στο κίνητρο για θεραπεία φαίνεται και από το γεγονός ότι κανένας εξαρτημένος που εντασσόταν για θεραπεία δεν έχανε τη δουλειά και τον μι-

σθό του όσο ήταν σε θεραπευτικό πρόγραμμα. Σε όσους ήταν νεαρής ηλικίας και δεν εργάζονταν πριν, υπήρχε εξασφαλισμένη δουλειά με την αποφοίτηση από το πρόγραμμα.

Η μελέτη που κάνουμε για την πείρα της σοσιαλιστικής οικοδόμησης, τόσο στη θεωρητική όσο και στην πρακτική αντιμετώπιση των εξαρτήσεων, η κριτική αποτίμηση πλευρών από μεθοδολογικά λάθη στην αντιμετώπιση του αλκοόλ, η ανάγκη εμβάθυνσης της μελέτης μας στις επιπτώσεις του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου στην άνοδο της χρήσης αλκοόλ και εξάρτησης από ναρκωτικά ως παυσίπονα και η ανάγκη να εμβαθύνουμε τη μελέτη μας και σε άλλες χώρες που οικοδόμησαν τον σοσιαλισμό (π.χ., πώς τα ναρκωτικά ήταν “δούρειος ίππος” για τη Δυτική Γερμανία ενάντια στη νεολαία της Λαοκρατικής Δημοκρατίας της Γερμανίας) είναι στοιχεία που έχουν έναν κοινό παρανομαστή –ότι κοιτάμε και αποτιμούμε την ιστορική και κοινωνική πείρα του παρελθόντος με τη ματιά μας αποκλειστικά στραμμένη προς τα εμπρός.

Κοιτάμε μπροστά και ετοιμαζόμαστε γι’ αυτό που έρχεται, τη νέα κοινωνία, τον σοσιαλισμό-κομμουνισμό.

Σήμερα, θεωρούμε ότι είναι χρέος για τους νέους κομμουνιστές επιστήμονες με εφόδιο τον μαρξισμό, τον διαλεκτικό υλισμό, να βαθαίνουν την επιστημονική έρευνα στη μαρξιστική μελέτη των εξαρτήσεων.

Δεν είναι τυχαίο ότι σήμερα μεγάλα αμερικανικά πανεπιστήμια εξειδικεύουν τη μελέτη στις θεωρητικές και θεραπευτικές μεθόδους της Σοβιετικής Ένωσης στα ναρκωτικά και το αλκοόλ και καταλήγουν σε συμπεράσματα που φανερώνουν την ανωτερότητα του σοσιαλισμού, παρά την πολεμική της αστικής τάξης και το πρίσμα της μόνιμης λαθολογίας που εκπορεύεται από τον ομορτισμό.

Ο Λέων Τολστόι το 1890, στο δοκίμιο του “Γιατί οι άνθρωποι κάνουν χρήση ουσιών” έγραφε ότι «αυτό ακριβώς είναι που συμβαίνει και σε μια ανθρώπινη ζωή εξαιτίας της χρήσης ουσιών – σε αυτήν την περίπτωση δεν εναρμονίζεται η ζωή με τη συνείδηση, αλλά η συνείδηση με τη ζωή». Πραγματικά, μέσα σε τρεις γραμ-

μές χώρεσε όλη αυτή τη μεγάλη αντίθεση, δηλαδή στο πώς ερμηνεύουμε τη ζωή και τον κόσμο.

Και ο δικός μας κόσμος, ο σοσιαλισμός-κομμουνισμός για τον οποίο παλεύουμε, είναι ο κόσμος που δε βρίσκουν έδαφος να αναπτυχθούν οι εξαρτήσεις, γιατί ο άνθρωπος και οι ανάγκες του βρίσκονται στο επίκεντρο της κοινωνικής ζωής και όχι στο περιθώριο.

Πρόληψη - θεραπεία - κοινωνική επανένταξη. Οι επιπτώσεις από την ίδρυση του ΕΟΠΑΕ

Σκεφτόμαστε καθαρά. Δρούμε συλλογικά. Ζούμε πραγματικά. Ο τίτλος συμπυκνώνει εξαιρετικά εύστοχα την ουσία τόσο της πρόληψης όσο και της απεξάρτησης. Δε νοείται επιτυχημένη πρόληψη ή απεξάρτηση χωρίς παρεμβάσεις που στοχεύουν και πετυχαίνουν την αλλαγή σε αυτά τα τρία επίπεδα.

Καθαρή σκέψη: Χωρίς τη θολούρα της επήρειας των ουσιών ή του καταναγκασμού της εξαρτητικής συμπεριφοράς, ως προϋπόθεση για να μπορεί να αντιλαμβάνεται ο άνθρωπος τη θέση του στην κοινωνία, τους όρους διαβίωσής του, τα προβλήματα του και την αιτία τους, ώστε να βρίσκει τον πιο αποτελεσματικό τρόπο που μπορεί να χρησιμοποιήσει για την επίλυσή τους και για να αλλάζει τη ζωή του.

Συλλογική δράση: Ως τρόπος και στάση ζωής που “εξανθρωπίζει” τον άνθρωπο, εντάσσοντάς τον αποτελεσματικά και ως ενεργό υποκείμενο στο κοινωνικό σύνολο μέσω των κοινωνικών σχέσεων που αναπτύσσει. Είναι προϋπόθεση για την κάλυψη των ανθρώπινων αναγκών, της αίσθησης του ανήκειν και της ασφάλειας, την ανάπτυξη των ανώτερων αξιών της συλλογικότητας, της αλληλεγγύης και της αλληλοβοήθειας, ανώτερων ιδανικών και στόχων.

Πραγματική ζωή: Που σημαίνει την ανάληψη της ευθύνης να ζήσει κανείς τη ζωή του και να την ορίσει χωρίς ψευδαισθήσεις και αυταπάτες, χωρίς καταφυγή σε πλαστούς “παράδεισους” με επίπλαστες ταυτότητες και ψευδο-εικόνες, ως άνθρωπος που εξελίσσεται διαρκώς μέσα στην πολυπλοκότητα των κοινωνικών σχέσεων της εποχής του, σε επαφή με την πραγματικότητα και τα συναισθήματά του, συνδεδεμένος με τους γύρω του για την επίτευξη κοινών στόχων.

Η απελευθέρωση του ανθρώπου από τα καταναγκαστικά δεσμά των εξαρτήσεων και η πρόληψή τους προϋποθέτουν μία νέα δέσμευση, ποιοτικά διαφορετική: Είναι δέσμευση συνειδητή, αμοιβαία και ελεύθερη, με την ομάδα των ανθρώπων που θα γίνει ο φορέας της απελευθέρωσης για κάθε μέλος της ξεχωριστά. Με τη δύναμη της ομάδας και την αξιοποίηση των πολύπλευρων σχέσεων που αναπτύσσονται εντός της και στις σχέσεις της με το περιβάλλον, όπως και του κάθε μέλους της με το προσωπικό του περιβάλλον, οι άνθρωποι μαθαίνουν να ακολουθούν βασικούς κανόνες κοινωνικής συμβίωσης, να αναγνωρίζουν και να αποδέχονται τα συναισθήματά τους, να επικοινωνούν με ειλικρίνεια και εντιμότητα, να αναλαμβάνουν την ευθύνη για τις πράξεις τους ή τις παραλείψεις τους, να ενδιαφέρονται για τους γύρω τους, να θέτουν στόχους, να ζητάνε και να δίνουν βοήθεια χωρίς ανταλλάγματα... με λίγα λόγια, μαθαίνουν να δημιουργούν οι ίδιοι υγιείς και υποστηρικτικές κοινωνικές σχέσεις, δρώντας συνειδητά, θέτοντας όρια και τοποθετούμενοι απέναντι σε εξαρτητικές και δυσλειτουργικές συμπεριφορές. Έτσι, αναπτύσσουν την προσωπικότητά

τους, χτίζοντας μία νέα ταυτότητα, που όχι μόνο δεν έχει ανάγκη τη φυγή από την πραγματικότητα, αλλά και δεν την επιλέγει, καθώς η επιλογή αυτή έχει βαρύ κόστος για την πραγματική ζωή όταν είναι γεμάτη νόημα, σχέσεις και στόχους. Η ιδιότητα των ομάδων να πολλαπλασιάζουν τις ικανότητες των μελών τους, πείθει στην πράξη τον άνθρωπο ότι, αυτό που φαντάζει αδύνατο σε προσωπικό επίπεδο, μπορεί να γίνει δυνατό με συλλογική προσπάθεια. Και αυτή η εμπιστοσύνη στον “ρεαλισμό του αδύνατου” μπορεί τόσο να προλαμβάνει ανοίγοντας διεξόδους στα προσωπικά αδιέξοδα, όσο και να εμπνέει δημιουργώντας κίνητρα για αλλαγή.

Τα παραπάνω εμπεριέχονται στη φιλοσοφία της πρόληψης και της απεξάρτησης, που αναπτύχθηκε στη χώρα μας, με τα 75 Κέντρα Πρόληψης σήμερα, και με το ΚΕΘΕΑ, το ΙΑΝΩ, την ΑΡΓΩ και τον ΙΑΝΟ στη Θεσσαλονίκη, τον Διάπλου στην Κέρκυρα.

Παράλληλα, αναπτύχθηκε και ο ΟΚΑΝΑ, κυρίως στην κατεύθυνση της ιατροκεντρικής θεώρησης της εξάρτησης και της φαρμακευτικής αντιμετώπισης μέσω υποκατάστασης της ουσίας χρήσης, όταν πρόκειται για οπιοειδή, όπως η ηρωίνη.

Παρά τα εμπόδια και τους περιορισμούς από την πολιτική αντιμετώπισης των εξαρτήσεων, τα Κέντρα Πρόληψης και τα στεγνά θεραπευτικά προγράμματα δείχνουν αξιοθαύμαστη ικανότητα να προσαρμόζονται στις μεταβολές των κοινωνικών αναγκών (του προφίλ των εξαρτημένων, των μοτίβων χρήσης ή της εμφάνισης νέων μορφών εξάρτησης), αναπτύσσοντας νέες υπηρεσίες και αναπροσαρμόζοντας τις παλιές. Η ικανότητα αυτή προκύπτει λόγω της γειώσής τους στην κοινωνική πραγματικότητα και της ψυχοκοινωνικής προσέγγισης και φιλοσοφίας τους, που θέτουν στο επίκεντρο τον άνθρωπο –και τον εξαρτημένο άνθρωπο– ως ενεργό κοινωνικό ον, τόσο κατά την εξάρτησή του όσο και κατά την απεξάρτηση.

Αντιθέτως, οι δομές χορήγησης υποκατάστατων, που ιδρύθηκαν το 1995, ενώ ήδη είχε επικρατήσει το προφίλ του πολυτοξικομανή, που δεν θα μπορούσε να βοηθηθεί ούτε με την

ιατροκεντρική λογική από τα υποκατάστατα (αφού αυτά αφορούν μόνο τους χρήστες οπιοειδών), δεν μπορούν να έχουν αυτήν την ευελιξία ακριβώς λόγω της θεώρησης του εξαρτημένου ως ασθενή. Οι δομές συνεχίζουν να χορηγούν τα διαθέσιμα «φάρμακα» για την εξάρτηση –τα υποκατάστατα των οπιοειδών– ενώ οι ουσιοεξαρτήσεις ως κοινωνικό φαινόμενο αλλάζουν, διολισθαίνοντας σε προγράμματα συντήρησης και μείωσης της βλάβης.

Ως προς τη Μείωση της Βλάβης: Η πολιτική της ΕΕ για τις εξαρτήσεις έχει αναγάγει τη Μείωση της Βλάβης σε αυτοτελή πυλώνα της πολιτικής αντιμετώπισης των εξαρτήσεων. Δηλαδή, η ΜΒ γίνεται αυτοσκοπός και παύει να είναι αποτέλεσμα της λειτουργίας των 3 πυλώνων Πρόληψης-Θεραπείας-Κοινωνικής Επανάταξης, στα πλαίσια των οποίων αναπτύσσονται βεβαίως και ιδιαίτερες υπηρεσίες ΜΒ και Άμεσης Πρόσβασης (street work, Στέκια χρηστών καθαρά από ουσίες, Κέντρα Ημέρας κ.ά.), με στόχο την υποστήριξη και τη φροντίδα, αλλά σε ένα πλαίσιο που προωθεί την κινητοποίηση για ένταξη στη θεραπεία. Η μετατόπιση αυτή αποτελεί συμβιβασμό με την υπαρκτή δυσκολία της δημιουργίας κινήτρων, ιδιαίτερα σε επιβαρυσμένους πληθυσμούς. Σε ιδεολογικό επίπεδο σηματοδοτεί την υιοθέτηση των ιδεολογημάτων της «ασφαλούς χρήσης» και του «λειτουργικού χρήστη», του δικαιώματος στην αυτοπροσβολή και της υποτιθέμενης «ελευθερίας» επιλογής, καθώς και της αντιεπιστημονικής αντίληψης της χρόνιας υποτροπιάζουσας νόσου του εγκεφάλου.

Ο ΕΟΠΑΕ προαναγγέλλθηκε τον Οκτώβριο του 2023, ψηφίστηκε τον Ιούλιο του 2024 και άρχισε να ισχύει από 1/2/2025. Η καθυστέρηση ήταν αποτέλεσμα της γενικής κατακραυγής και των κινητοποιήσεων των εργαζόμενων και των συλλογικών φορέων που αντιτάχτηκαν στο νομοσχέδιο.

Η εφαρμογή του οδήγησε με τη βία σε ιστορικό πισωγύρισμα της Πρόληψης-Θεραπείας-Κοινωνικής Επανάταξης στη χώρα μας, στο όνομα της εναρμόνισης με τη στρατηγική της ΕΕ και της προώθησης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Στο ζύγι του κόστους-οφέλους, η πιο συμφέρουσα και άρα «καλή πρακτική» είναι η ένταξη όσο το δυνατόν περισσότερων εξαρτημένων σε κάθε είδους υπηρεσία. Ως κριτήριο αποτελεσματικότητας τίθεται η συγκρατησιμότητα στο δίκτυο των υπηρεσιών, η ανακύκλωση δηλαδή του πληθυσμού των εξαρτημένων από υπηρεσία σε υπηρεσία, και όχι η απεξάρτηση και κοινωνική επανένταξη. Στόχος του συστήματος γίνεται η συντήρηση σε ένα καθεστώς «πελάτη-λήπτη υπηρεσιών» και η διαχείριση του συμπτώματος, αντί της αντιμετώπισης των αιτιών. Άλλωστε, στόχος της πρόληψης στη στρατηγική της ΕΕ είναι η καθυστέρηση έναρξης της χρήσης και όχι η ενίσχυση των παραγόντων εκείνων που θα διαμορφώνουν προσωπικότητες και δίκτυα κοινωνικών σχέσεων τέτοια, ώστε να μην υπάρχει ανάγκη και περιθώριο να παρεισφρήσει η χρήση.

Ο ΕΟΠΑΕ επιβάλλει την κανονικοποίηση της χρήσης, ενισχύει δηλαδή την αυταπάτη κάθε εξαρτημένου ότι μπορεί να συνεχίσει τη χρήση χωρίς τις αρνητικές επιπτώσεις της, την αποδοχή τελικά ότι η απεξάρτηση είναι αδύνατη. Ως Πρόληψη νοείται η απλή ενημέρωση, ως Θεραπεία η διαθεσιμότητα πολλαπλών υπηρεσιών μείωσης βλάβης, ως Κοινωνική Επανάταξη οι υποστηρικτικές κοινωνικές υπηρεσίες. Σε αυτό το σύστημα, προνομιακή θέση έχουν οι Χώροι Εποπτευόμενης Χρήσης, ενώ οι θεραπευτικές κοινότητες –ο πυρήνας των στεγνών θεραπευτικών προγραμμάτων– έχουν χτυπηθεί με πολλούς τρόπους.

Κάποιες από τις συνέπειες συνοψίζονται στα ακόλουθα:

Υπερσυγκεντρωτική και χαώδης γραφειοκρατική υπερδομή: Οι πιο απλές διαδικασίες γίνονται περίπλοκες και, αντί η γραφειοκρατία να υποστηρίζει το έργο των δομών, επιβάλλει στις δομές να υποστηρίξουν τη γραφειοκρατία.

Τις συνέπειες τις “πληρώνουν” κυρίως τα μέλη των Θεραπευτικών Κοινοτήτων και της Κοινωνικής Επανάταξης: Αυτοί δηλαδή που δίνουν ήδη τη μάχη της απεξάρτησης, ως δεσμευμένα μέλη των θεραπευτικών προγραμμάτων και όχι ως απλοί λήπτες υπηρεσιών μείωσης βλάβης. Ανά τακτά χρονι-

κά διαστήματα, δημιουργούνται προβλήματα ως προς την εξασφάλιση της χρηματοδότησης για τις πάγιες και άμεσες ανάγκες των μελών, οι μετακινήσεις και οι δραστηριότητες στην κοινωνία έχουν περιοριστεί και απαγορεύτηκε η χρήση των οχημάτων που διέθεταν τα θεραπευτικά προγράμματα. Πλέον, για να γίνει η παραμικρή εξωτερική δράση χρειάζονται μια σειρά χρονοβόρες διαδικασίες και, αφενός, μπορεί τελικά να απορριφθούν και μάλιστα αναιτιολόγητα, αφετέρου, όταν εγκρίνονται, έχει παρέλθει τόσος χρόνος που έχουν χάσει το θεραπευτικό τους νόημα. Τα μέλη των θεραπευτικών κοινοτήτων αντιμετωπίζονται ως ασθενείς σε περιβάλλον περίθαλψης που παθητικά δέχονται υπηρεσίες. Ο μεγάλος κίνδυνος για τις θεραπευτικές κοινότητες, η ιδρυματοποίηση και η μηχανιστική λειτουργία, τώρα επιβάλλονται ως κανονικότητα, απονεκρώνοντας κάθε ζωντανή λειτουργία.

Διάλυση των θεραπευτικών προγραμμάτων: Με την ιστορία του και την ιδιαίτερη ταυτότητά του το καθένα. Το θεραπευτικό συνεχές: Συμβουλευτική και Κινητοποίηση-Θεραπεία-Κοινωνική Επανάταξη, καταργήθηκε. Μαζί και η συλλογική ερ-

γασία του προσωπικού όλου του θεραπευτικού προγράμματος. Η ποικιλομορφία χτυπιέται και επιβάλλεται ομογενοποίηση όλων των δομών.

Έχουν δημιουργηθεί συνθήκες ασφυξίας για τις θεραπευτικές κοινότητες, τόσο λειτουργίας όσο και νοήματος. Πλέον, οι εισαγωγές και η προετοιμασία των χρηστών γίνεται από οποιαδήποτε πύλη εισόδου του ΕΟΠΑΕ προς οποιαδήποτε δομή θεραπείας ανά την Ελλάδα. Άρα, η προετοιμασία είναι ανεπαρκής. Επιπλέον, τίθενται εμπόδια στην εισαγωγή, αφού απαιτούν από τον χρήστη να έχει μείνει καθαρός για διάστημα ενός μήνα και να κάνει ένα μεγάλο πακέτο ιατρικών εξετάσεων, προκειμένου να γίνει δεκτός στη θεραπευτική κοινότητα. Αποκλείονται δηλαδή, από την κατάλληλη γι' αυτούς θεραπεία, άνθρωποι που δεν μπορούν να ανταποκριθούν. Με έναν διαφορετικό τρόπο, στις Μονάδες Υποδοχής, που προετοιμάζουν για ένταξη σε θεραπεία με υποκατάστατα, με 2 καθαρές ουροληψίες σε διάστημα ενός μήνα μπορεί να ενταχτεί κάποιος σε δομή επανένταξης... Κοινή συνισταμένη των δύο παραδειγμάτων είναι ότι η εξάρτηση δεν αντιμετωπίζεται ως το σύμπτωμα βαθύτερων και σύνθετων αιτιών που πρέπει να αντιμετωπιστούν, αλλά ως μια φυσική κατάσταση που αφορά το άτομο. Γι' αυτό και ως μοναδικό κριτήριο για το κίνητρο ή την πρόοδο της θεραπείας τίθεται η αποχή από τις ουσίες και όχι συνολικά η αλλαγή του τρόπου ζωής.

Οι δομές Κοινωνικής Επανένταξης, η εκπαίδευση, η υποστήριξη της οικογένειας, θεωρούνται υποστηρικτικές υπηρεσίες και χάνεται ο θεραπευτικός τους χαρακτήρας και η συμβολή τους στην επιτυχία της απεξάρτησης. Οι σχέσεις των ομάδων των διαφορετικών φάσεων μεταξύ τους έχει καταργηθεί. Οι απόφοιτοι των θεραπευτικών προγραμμάτων και τα μέλη των συλλόγων οικογένειας, που μπορούν με το παράδειγμα τους να ενθαρρύνουν νέα μέλη, δεν επιτρέπεται να έχουν επαφή με τους ανθρώπους των δομών του ΕΟΠΑΕ.

Καταργήσεις και συγχωνεύσεις δομών, αφήνοντας τους εξυπηρετούμενους στον αέρα: Για παράδειγμα, ομάδες συγγενών στο Ίλιον ή στη Ραφήνα που διακόπηκαν, αφήνοντας επιπλέ-

ον ολόκληρες περιοχές χωρίς υπηρεσίες. Ή το Τμήμα Διατροφικών Διαταραχών του 18ΑΝΩ που το κλείσιμό του άφησε 100 ανθρώπους χωρίς υποστήριξη, οδηγώντας σε απόγνωση τόσες οικογένειες...

Αποψίλωση των δομών από έμπειρο προσωπικό, με τις βίαιες και αιφνίδιες μετακινήσεις και τις πολλές παραιτήσεις: Αντικατάσταση του προσωπικού αορίστου, αλλά και ορισμένου χρόνου, από εργαζόμενους με μπλοκάκια για 2 χρόνια. Οι ελαστικές σχέσεις εργασίας και η ανακύκλωση των εργαζόμενων γίνονται ο κανόνας. Να σημειώσουμε ότι αυτές οι προσλήψεις γίνονται με εντελώς αδιαφανείς διαδικασίες. Επίσης, δεν πραγματοποιείται καμία εκπαίδευση του νέου προσωπικού στη λειτουργία και τη φιλοσοφία των στεγνών θεραπευτικών προγραμμάτων, ούτε είναι δυνατή πια η βιωματική εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της εργασίας, αφού διαλύθηκαν τα θεραπευτικά προγράμματα που μπορούσαν μέσω του πλαισίου και της ιστορίας τους να παίζουν αυτόν τον ρόλο.

Πρόληψη: Η λειτουργία των 75 Κέντρων Πρόληψης προβλέπεται μέχρι το τέλος του 2027. Εν τω μεταξύ, ούτε προσλήψεις γίνονται, ούτε καμία επένδυση στα Κέντρα Πρόληψης. Επένδυση στην Πρόληψη θεωρούν τα ελάχιστα τμήματα και γραφεία Πρόληψης και Ενημέρωσης του ΕΟΠΑΕ ανά την Ελλάδα, με λιγοστό προσωπικό, που καλείται να ανακαλύπτει συνεχώς τον τροχό, αφού δεν αξιοποιείται η τεχνογνωσία και η εμπειρία που έχει παραχθεί στη χώρα μας από τα Κέντρα Πρόληψης. Η πρόληψη στον ΕΟΠΑΕ αφορά κυρίως 2ωρες ενημερωτικές παρεμβάσεις στα σχολεία.

Απαξίωση, αυταρχισμός, απειλές, πειθαρχικές διώξεις: Όλα τα ζητήματα, ακόμα και τα θεραπευτικά, λύνονται με άνωθεν διοικητικές εντολές και αλίμονο σε όποιον αντιδράσει...

Το μοντέλο των θεραπευτικών κοινοτήτων έχει διαστρεβλωθεί και παραμορφωθεί πλήρως. Στις θεραπευτικές κοινότητες, εκτός από τον περιορισμό των εισαγωγών, που οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια στο κλείσιμό τους, από τον Φεβρουάριο αυτού του έτους επιβλήθηκε σταδιακά σύστημα κυλιόμενων 24ωρων βαρδιών στο προσωπικό, μετατρέποντας τις θεραπευτικές κοινότη-

τες σε νοσοκομειακά πλαίσια. Οι αντιδράσεις και οι αντιστάσεις σε αυτήν την εξέλιξη “πάγωσαν” προς το παρόν την επέκταση των βαρδιών στις υπόλοιπες θεραπευτικές κοινότητες και στους Ξενώνες των Επανεπτάξεων, αλλά ήδη 3 θεραπευτικές κοινότητες λειτουργούν με 24ωρη φύλαξη από το προσωπικό.

Ως προς την Έρευνα: Δεν αξιοποιούνται τα μηνιαία απολογιστικά στοιχεία για την κριτική αποτίμηση του έργου του Οργανισμού, ούτε έχει δημοσιευτεί ετήσιος απολογισμός με αναλυτικά στοιχεία. Ενώ κυκλοφορούν προπαγανδιστικά δελτία Τύπου και video στα social media, όπου προβάλλεται μία εικονική πραγματικότητα, χωρίς καμία τεκμηρίωση και δυνατότητα επιβεβαίωσης.

Οριστική εξάλειψη των εξαρτήσεων σε αυτό το οικονομικό σύστημα δεν μπορεί να υπάρξει. Είναι αναγκαία η ανατροπή του. Όμως, οι εξαρτήσεις μπορούν να αντιμετωπιστούν. Με όπλο τις θέσεις του Κόμματος, έχουμε χρέος να υπερασπιστούμε το δικαίωμα σε μια ζωή χωρίς εξαρτήσεις και την ίδια τη δυνατότητα της απεξάρτησης, κόντρα στην κυρίαρχη ιδεολογία που καλεί σε ανοχή και συμβιβασμό. Παλεύοντας για:

Πρωτογενή πρόληψη, με ενιαίο σχεδιασμό και φιλοσοφία και την αναγκαία εξειδίκευση, μέσα από την εκπαίδευση, την οικογένεια, την εργασία, τον δημιουργικό ελεύθερο χρόνο, τον πολιτισμό, τον αθλητισμό, να ενισχύεται ένας τρόπος ζωής στον οποίο δεν χωράνε οι εξαρτήσεις.

Ενίσχυση των στεγνών θεραπευτικών προγραμμάτων που στοχεύουν στην αντιμετώπιση των αιτιών της εξάρτησης και στην εκμάθηση ενός νέου τρόπου ζωής, ως κύρια πολιτική αντιμετώπισης των εξαρτήσεων.

Κοινωνική επανένταξη, ως θεραπευτική φάση της απεξάρτησης, όπου με την κατάλληλη υποστήριξη οι άνθρωποι δημιουργούν στηρίγματα στο κοινωνικό περιβάλλον, ώστε να αντεπεξέρχονται στις δυσκολίες της εργασίας, της εκπαίδευσης, της έλλειψης κοινωνικών υποδομών.

Ενίσχυση της έρευνας με ευθύνη και χρηματοδότηση του κράτους, με προτεραιοποίηση της μελέτης και των συμπερασμάτων της και με τη συμβολή των πανεπιστημίων της χώρας.

ΑΣΤΕ
ΑΡΑ

ΔΡΟΥΜΕ

ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ

ΖΟΥΜΕ
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ

ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

Θοδωρής Κωτσαντής

Γραμματέας του ΚΣ της ΚΝΕ

Φίλες και φίλοι.

Συντρόφισσες και σύντροφοι.

Εκ μέρους του Κεντρικού Συμβουλίου, θέλουμε να ευχαριστήσουμε θερμά όλους όσοι συνέβαλαν στην πραγματοποίηση της σημερινής ημερίδας.

Ευχαριστούμε ιδιαίτερα τους ομιλητές, που με τις παρεμβάσεις τους φώτισαν κρίσιμες πλευρές αυτού του σύνθετου κοινωνικού φαινομένου.

Τους ανθρώπους που δρουν στο κίνημα κατά των ναρκωτικών και των εξαρτήσεων και ανταποκρίθηκαν στην πρόσκλησή μας να βρίσκονται σήμερα εδώ ή μας έστειλαν χαιρετιστήρια μηνύματα. Τους εργαζόμενους στην πρόληψη και την απεξάρτηση, που απλώνουν το χέρι σε καθέναν και καθεμιά που αναζητά βοήθεια. Τις οικογένειες και τους συλλόγους οικογε-

νείων, που με πολύ πόνο, κόπο, προσωπικές υπερβάσεις στέκονται όρθιοι και δυνατοί. Τους επιστημονικούς φορείς που παρακολούθησαν την ημερίδα.

Σφίγγουμε το χέρι σε κάθε νέο και νέα που πάλεψε και κέρδισε τη μάχη με τις εξαρτήσεις, όπως στα μέλη του Συλλόγου Αποφοίτων του ΚΕΘΕΑ, με τον οποίο αναπτύσσουμε μια ειλικρινή σχέση εμπιστοσύνης, εκτίμησης και φυσικά αγώνα για το δικαίωμα στη ζωή, την πρόληψη, τη θεραπεία, την κοινωνική επανένταξη.

Φίλες και φίλοι.

Το μεγάλο ενδιαφέρον για την ημερίδα, η αποδοχή των σχετικών παρεμβάσεων της ΚΝΕ επιβεβαιώνουν ότι υπάρχει ένα κρίσιμο τμήμα νέων που δεν συμβιβάζεται με τις εξαρτήσεις, τη ναρκωκουλτούρα, την ανοχή και την απάθεια.

Όλοι αυτοί έχουν συμφέρον να γνωρίσουν τις θέσεις του ΚΚΕ, να συμβάλουν στη διάδοσή τους, στην αντιπαράθεση με αντιδραστικές θεωρίες, στην αποκάλυψη των αιτιών και των πολιτικών που συντηρούν το πρόβλημα και έχουν την υπογραφή της ΕΕ και όλων των αστικών κομμάτων.

Με τη δύναμη των ιδεών και το δίκιο των ιδανικών μας, με πίστη στον άνθρωπο και στην ικανότητά του να αλλάζει τον εαυτό του και τον κόσμο, μπορούμε να εμπνεύσουμε ένα νεανικό ρεύμα αντίστασης και απόρριψης όλων των εξαρτήσεων, διεκδίκησης ενός κόσμου που θα χωράει τα όνειρα και τις προσδοκίες μας.

Έχουμε τα εφόδια, την υπεροχή, την αυτοπεποίθηση που μας προσφέρουν οι επιστημονικά επεξεργασμένες θέσεις του ΚΚΕ.

Το Κόμμα μας μπορεί να αποκαλύπτει τις κοινωνικές και ταξικές αιτίες των κοινωνικών φαινομένων και κυρίως να προβάλει τις οικονομικές και πολιτικές προϋποθέσεις για την αντιμετώπισή τους.

Φωτίζοντας σήμερα ότι η μοναδική διέξοδος για κάθε νέο και νέα που ασφυκτικά στο σύστημα των πολέμων, της αδικίας, της ανασφάλειας, των κοινωνικών αδιεξόδων, είναι το να

βαδίζει τον δρόμο της ανατροπής. Να οικοδομήσει τη νέα κοινωνία, τον σοσιαλισμό-κομμουνισμό, που έχει στο επίκεντρο τον άνθρωπο και τις ανάγκες του, που απελευθερώνει από κάθε μορφή εκμετάλλευσης και καταπίεσης και, προοδευτικά, από κάθε μορφή κοινωνικής ανισοτιμίας.

Σε αυτόν τον δρόμο, του οργανωμένου αγώνα για την κοινωνική απελευθέρωση, που μπορεί να σφυρηλατεί ισχυρές προσωπικότητες, να προσφέρει όραμα και σκοπό, χτίζουμε αντισώματα στις εξαρτήσεις ως τρόπο ζωής που πλασάρει το ίδιο το καπιταλιστικό σύστημα.

Απορρίπτουμε τα ναρκωτικά ως μέσο κοινωνικής χειραγώγησης, ως εμπόρευμα που αποφέρει τεράστια κέρδη σε λίγους. Δεν αναζητούμε τη λύση στην ατομική “φυγή”, αλλά στην επαναστατική αλλαγή των όρων ζωής μας!

Σκεφτόμαστε καθαρά, δρούμε συλλογικά, ζούμε πραγματικά!

Η ασίγαστη πάλη που διεξάγει η ΚΝΕ για να καλλιεργήσει στη νεολαία μια διαφορετική, ανυπότακτη στάση ζωής είναι η μεγαλύτερη συμβολή της στην πάλη ενάντια στις εξαρτήσεις.

Γιατί τελικά το πρόβλημα των εξαρτήσεων αντανακλά μια κοινωνική πραγματικότητα, εκφράζει τη δυσφορία νέων ανθρώπων μέσα στους σύγχρονους όρους ζωής, στις συνθήκες κοινωνικής αλλοτρίωσης και πολιτισμικής παρακμής. Γιατί τελικά η στάση απέναντι στα ναρκωτικά, τον τζόγο, τις συμπεριφορικές εξαρτήσεις είναι στάση απέναντι στον ίδιο τον άνθρωπο και τις ανάγκες του.

Το κρίσιμο, λοιπόν, ερώτημα είναι «τι νέο άνθρωπο θέλουμε». Έναν νέο άνθρωπο στο περιθώριο ή στο επίκεντρο της κοινωνικής ζωής; Έναν νέο άνθρωπο που θα κυνηγάει τις διάφορες ουσίες ή που θα βρίσκει ουσία, νόημα μέσα από την κοινωνική του δραστηριότητα; Έναν νέο άνθρωπο που θα παραιτείται και θα χάνει τον έλεγχο για το μέλλον του ή που θα παλεύει για να το ορίσει, που θα παίρνει την τύχη στα χέρια του ή που θα “ποντά-

ρει” στα στημένα παιχνίδια για τα κέρδη των λίγων; Έναν νέο άνθρωπο που θα καταναλώνει εμπειρίες άλλων και βίντεο λίγων δευτερολέπτων, θα αναζητά την επιβεβαίωση μέσα από likes και followers ή που θα ζει πραγματικές, μοναδικές στιγμές και αξέχαστες εμπειρίες, θα χτίζει ουσιαστικές φιλίες και σχέσεις εμπιστοσύνης, εκτίμησης, συντροφικότητας; Έναν νέο άνθρωπο που θα δικτυώνεται πραγματικά με τους όμοιούς του, θα ψυχαγωγείται, θα ερωτεύεται, θα ολοκληρώνεται μέσα από τις κοινωνικές του σχέσεις ή έναν νέο που θα αποξενώνεται μέσα από τους παραμορφωτικούς φακούς και φίλτρα των social media; Έναν νέο άνθρωπο που θα καθορίζει τα ενδιαφέροντα και τις προτιμήσεις του απ’ ό,τι του σερβίρει ο αλγόριθμος ή που θα αναπτύσσει το πολιτικό και αισθητικό του κριτήριο μέσα από την μόρφωση, τον πολιτισμό, τη συμμετοχή του στην πολιτική και κοινωνική δράση;

Μια νεολαία που θα προσαρμόζεται στα “καλούπια” που φτιάχνει το σύστημα, στην “κουλτούρα φερέτρων”, στα μέτρα μιας ευέλικτης εργασίας και μιας αναλώσιμης ζωής, στα πρότυπα του ναρκισσισμού, του χυδαίου ατομισμού και ανταγωνισμού, της εμπορευματοποίησης του σώματος και της σεξουαλικότητας ή μια νεολαία που θα διαμορφώνει μια άλλη κουλτούρα αλληλεγγύης, συλλογικότητας, ιδανικών;

Οι νέοι κομμουνιστές αμφισβητούμε και απορρίπτουμε τον τρόπο που λειτουργεί το σημερινό σύστημα στην οικονομία, τις καπιταλιστικές εκμεταλλευτικές σχέσεις, έτσι απορρίπτουμε και αμφισβητούμε και τις κοινωνικές αντανakλάσεις αυτών των σχέσεων στον τρόπο, τις αξίες, σε κάθε πλευρά της ζωής. Τα μέλη της ΚΝΕ είμαστε περήφανοι για τη στάση ζωής που έχουμε επιλέξει και δίνει νόημα στην καθημερινή μας δράση, για τον μεγάλο σκοπό που μεγαλώνει τον κάθε άνθρωπο και σε αυτόν βρίσκουμε την πραγματική ουσία της ζωής.

Το ΟΧΙ που λέμε στις εξαρτήσεις είναι ένα μεγάλο ΝΑΙ στη ζωή, με όλα τα όμορφα και τα δύσκολα που έχει, σε μια στάση ζωής που μπορεί σήμερα να δώσει δυνατές συγκινήσεις και μεγάλες κατακτήσεις για τον καθέναν ατομικά και συλλογικά. Γιατί είναι ένα πολύ κρίσιμο ζήτημα σήμερα να σφυρη-

λατούνται, μέσα από τη συλλογική δράση σε ευρύτερα τμήματα νεολαίας, στοιχεία της προσωπικότητας που λειτουργούν ως αντίρροπη δύναμη απέναντι στις εξαρτήσεις.

Το σύνθημα «αγώνας-γνώση-τόλμη-αντοχή» φωτίζει αυτά τα δυναμικά στοιχεία που θέλουμε να κατακτά κάθε νέος και νέα των εργατικών-λαϊκών οικογενειών.

Φίλες και φίλοι, συντρόφισσες και σύντροφοι.

Ξέρουμε ότι για έχει αποτελέσματα η μάχη που δίνουμε ενάντια σε όλα τα ναρκωτικά και τις εξαρτήσεις, πρέπει να γίνει υπόθεση πάλης του μαθητικού, του φοιτητικού, του εργατικού-λαϊκού κινήματος.

Να γίνει υπόθεση του κινήματος η εναντίωση στην επικίνδυνη, καταστροφική πολιτική της κυβέρνησης και της ΕΕ, που οδηγεί στη διάλυση της πρόληψης και της απεξάρτησης. Να γίνει υπόθεση του κινήματος η διεκδίκηση για όλες τις σύγχρονες ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των νέων ανθρώπων. Γιατί τελικά όσο οι ανάγκες της νεολαίας στην ολόπλευρη μόρφωση, στην εργασία, στη δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου, στον πολιτισμό, στον αθλητισμό, στην επικοινωνία

νία και την κοινωνική συναναστροφή μένουν ανολοκλήρωτες, τόσο το κενό “καλύπτουν” οι διάφορες εξαρτήσεις.

Το ΚΚΕ και η ΚΝΕ διεκδικούμε με ευθύνη του κράτους να παρθούν όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε κάθε άνθρωπος που βαδίζει στο μονοπάτι των εξαρτήσεων και να διαμορφώνει κίνητρο για θεραπεία και να βρίσκει δημόσιες δωρεάν δομές για να απεξαρτηθεί, για να βαδίσει και πάλι στο μονοπάτι της κοινωνικής ζωής. Διεκδικούμε δωρεάν, υψηλού επιπέδου πρόληψη, θεραπεία, κοινωνική επανένταξη και έρευνα. Στηρίζουμε τα δημόσια και δωρεάν στεγνά προγράμματα απεξάρτησης, την ολοκληρωμένη ψυχοκοινωνική παρέμβαση.

Σήμερα, απαιτείται μια κεντρικά σχεδιασμένη πολιτική με ίδρυση νέων δομών σε όλη τη χώρα, με επαρκή κρατική χρηματοδότηση, με μόνιμο προσωπικό που να καλύπτει τις πραγματικές ανάγκες. Είμαστε αντίθετοι με κάθε εμπλοκή ιδιωτών και ΜΚΟ.

Θεωρούμε πρωτεύον και κομβικό το ζήτημα της πρωτογενούς πρόληψης, σε πληθυσμούς δηλαδή που ακόμα δεν έχουν πειραματιστεί με τα ναρκωτικά, τον τζόγο κ.λπ. Για εμάς η πρόληψη δεν είναι απλά η ενημέρωση, αλλά η προβολή ενός άλλου τρόπου ζωής, η καλλιέργεια κριτηρίων και αξιών που ολοκληρώνουν τον άνθρωπο.

Πρόληψη σημαίνει συλλογική δράση, σημαίνει αθλητισμός και πολιτιστική δημιουργία, σημαίνει μόρφωση και σταθερή εργασία. Η πρόληψη πρέπει να έχει στο επίκεντρο τις αιτίες που οδηγούν στη χρήση και πάνω εκεί να χτίζει τους περιοριστικούς παράγοντες προς τη χρήση και την εξάρτηση.

Φίλες και φίλοι, συντρόφισσες και σύντροφοι.

Το ενδιαφέρον που συγκέντρωσε η ημερίδα της ΚΝΕ μάς θέτει μπροστά στο καθήκον να αναβαθμίσουμε την παρέμβασή μας σε αυτό το κρίσιμο μέτωπο. Μπορούμε και πρέπει να ανεβάσουμε την απαίτηση και την ευθύνη των καθοδηγητικών οργάνων της ΚΝΕ ώστε η πάλη ενάντια στις εξαρτήσεις να αποτελέσει οργανικό στοιχείο της παρέμβασής μας στη νεολαία.

Να καλλιεργήσουμε στα μέλη και στους φίλους της ΚΝΕ το ενδιαφέρον για να γνωρίσουν τις επεξεργασίες μας. Περισσότεροι νέοι επιστήμονες να εμβαθύνουν επιστημονικά-ερευνητικά από μαρξιστική σκοπιά σε αυτό το πολυπαραγοντικό κοινωνικό φαινόμενο.

Αναλογιζόμενοι τις ευθύνες μας, δεσμευόμαστε να πληθύνουν οι εκδηλώσεις, οι συζητήσεις, οι πολύμορφες δράσεις, οι πρωτοβουλίες ανάδειξης των θέσεών μας.

Να μπολιάσουμε την παρέμβαση των μαζικών φορέων της νεολαίας, συνολικά του κινήματος με διεκδικήσεις και δράσεις ενάντια στις εξαρτήσεις. Να προβάλλουμε πιο επιθετικά έναν άλλον τρόπο ζωής ικανό να συνεπάρει περισσότερους νέους και νέες.

Σε αυτή μας τη μάχη δεν ξεκινάμε από το μηδέν

Βασίζομαστε στην ικανότητα του ΚΚΕ, ακριβώς λόγω του χαρακτήρα του, να πρωτοστατεί και να πρωτοπορεί, αφήνοντας το αποτύπωμά του, συμβάλλοντας η νέα γενιά να μην χάνει την πυξίδα της, να παρακολουθεί κάθε σύγχρονη έκφραση και κοινωνικό φαινόμενο, προβάλλοντας το πραγματικό νέο και καινοτόμο που βρίσκεται στην πάλη για τον σοσιαλισμό-κομμουνισμό.

Επιβεβαιώνεται ακόμα μια φορά ότι το ΚΚΕ είναι το μόνο κόμμα που στέκεται με ευθύνη και αποφασιστικότητα απέναντι σε όλα όσα απασχολούν τη νέα γενιά, όπως και το θέμα της ημερίδας μας.

Και φυσικά, συνεχίζουμε τις σημαντικές αγωνιστικές παρακαταθήκες της Οργάνωσής μας, που έχει τη δική της ξεχωριστή συμβολή στο κίνημα κατά των ναρκωτικών και ευρύτερα των εξαρτήσεων. Η ΚΝΕ διαχρονικά έχει αφήσει το δικό της αποτύπωμα σε αυτήν την υπόθεση, μέσα από την πολύμορφη δραστηριότητα που αναπτύσσει, το Φεστιβάλ ΚΝΕ-Οδηγητή, την πρωτοπόρα δράση των μελών της στο μαθητικό, φοιτητικό, σπουδαστικό κίνημα. Και μάλιστα, κόντρα στο ρεύμα

που παρουσιάζει ως “προοδευτική” τη ναρκοκουλτούρα, την ψευδαίσθηση της ελευθερίας μέσα από τη φυγή, την απόκρυψη όλων των κοινωνικών και οικονομικών καταναγκασμών, την αποδοχή της σαπίλας του συστήματος, των ναρκωτικών, της πορνείας ως “ατομικών δικαιωμάτων” με σκοπό όχι μόνο να τα αποδεχτούμε, αλλά και να τα υπερασπιζόμαστε! Κόντρα στο ρεύμα, λοιπόν, με το κεφάλι ψηλά, η ΚΝΕ παλεύει ενάντια σε όλες τις εξαρτήσεις και τα ναρκωτικά.

Φίλες και φίλοι, συντρόφισσες και σύντροφοι,
Ο Τούρκος κομμουνιστής ποιητής Ναζίμ Χικμέτ στο ποίημα του “Για τη ζωή” καταλήγει πως *«τίποτα πιο ωραίο, τίποτα πιο αληθινό απ’ τη ζωή δεν είναι»*.

Γι’ αυτήν τη ζωή παλεύουμε ώστε να την πλουτίζουμε με γνώση και εμπειρίες, να την ομορφαίνουμε μέσα από τις ανθρώπινες σχέσεις και αξίες, να αναμετριάσουμε με εμπόδια και δυσκολίες, να την μετασχηματίζουμε μέσα από την επαναστατική πάλη για την αλλαγή της κοινωνίας. Για να φτάσουμε στην κοινωνία της πραγματικής ελευθερίας, τον σοσιαλισμό-κομμουνισμό, εκεί όπου οι κάθε είδους εξαρτήσεις θα είναι πλέον περιττές.

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΚΕ & ΤΗΣ ΚΝΕ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ & ΤΩΝ ΕΞΑΡΤΗΣΕΩΝ

Με το ΚΚΕ μπροστά. Για τον σοσιαλισμό-κομμουνισμό. Για μια κοινωνία ελεύθερη από ναρκωτικά και όχι με ελεύθερα ναρκωτικά

Για το αλκοόλ. Από την κοινωνική χρήση έως την εξάρτηση

Τμήμα κατά των Ναρκωτικών & των Εξαρτήσεων της ΚΕ του ΚΚΕ, εκδ. "Σύγχρονη Εποχή"

Κόντρα στο ρεύμα, με το κεφάλι ψηλά! Σκέψου, δράσε, ζήσε χωρίς ναρκωτικά

Επίτροπη κατά των Ναρκωτικών & των Εξαρτήσεων του ΚΣ της ΚΝΕ